Egy hét a világgazdaságban

A háború ára

Az elmúlt héten Irán és Irak között — néhány hónapos viszonylagos fegyvernyugvás után — ismét megélénkültek a harci cselekmények. A két ország közötti háború azonban nemcsak a harcmezőkön folyik, hanem már átterjedőben van a gazdaság, közelebbről az *olajkivitel* területére is. A 34 hónapja tartó háború a két ország nemzetközi kereskedelmi kapcsolatai mellett egyre inkább érezteti hatását a belgazdaságban is.

Irak és Irán

Irak külügyminisztere az elmúlt héten Teherán tudomására hozta, hogy *„az ország el van szánva arra, hogy károkat okoz Irán öbölmenti olajberendezéseiben."* Nem váratott magára sokáig az iráni válasz, amely tudtul adta, hogy Teherán akadályokat fog gördíteni az öbölmenti államok olajkivitele elé, amennyiben Bagdad megzavarja az iráni „fekete arany" továbbítását. Érthető módon mindkét hadviselő fél igen érzékeny az olajra, hiszen számukra ez jelenti az első számú bevételi forrást, s egyben a háború egyre duzzadó kiadásainak a fedezetét is. A csaknem három esztendeje tartó háborúban Irak és Irán viszonylag kíméletesen támadta egymás olajkútjait, -kikötőit, de még így is jelentős károk keletkeztek.

Irak néhány évvel ezelőtt még a tőkés világ második legjelentősebb olajexportőre volt, jelenleg azonban az olajkivitel alig fedezi a háború költségeit. (Nyugati becslések szerint a szembenálló felek havonta mintegy 1—1 milliárd dollárt „költenek" a háborúra.) A hetvenes évek második felében Irak még napi 3,5 millió hordó olajat adott el, jelenleg az olajexport nem haladja meg a 700 ezer barrelt. A kivitel számottevő csökkentésének az olajkereslet visszaesése mellett *a szállítási lehetőségek összeszűkülése* a fő oka. Irak öbölmenti kikötői súlyosan megrongálódtak, Szíria pedig tavaly áprilisban lezárta a területén átvezető, a Földközi-tengerhez tartó olajvezetéket, amelynek napi átbocsátó kapacitása 1,4 millió hordó volt. Most az iraki olajnak *csak egy kijárata* van a világpiacra, a Kirkukból egy török kikötőbe vezető csővezetéken keresztül. Hírek szerint Szaúd-Arábia mintegy 2 milliárd dolláros segítségével 1200 kilométeres vezetéket építenek, amelynek végállomása a szaúdi Janbu kikötőváros lesz. Az építkezés két évet vesz igénybe, addig — hacsak nem történik fordulat a háborúban — Irak nem számolhat olajkivitelének lényeges növekedésével.

Tőzsdei akciók

Pedig az országnak igen nagy szüksége lenne további bevételekre, hiszen a háború miatt jelentős károkat szenvedett a gazdaság. Az elmúlt évtized végén a devizatartalékok összege még meghaladta a 30 milliárd dollárt, jelenleg ez az összeg nem több 6—8 milliárdnál.

Nemcsak Irak, hanem Irán gazdasága is mind jobban „kivérzik" a háborúban. Teherán devizatartalékai is jócskán leapadtak, s a javulás ellenére még igen komoly nehézségekkel kényszerül szembenézni a nemzetgazdaság. A szigorú importkorlátozás, a kompenzációs ügyletek előtérbe kerülése elsősorban *a devizahiány* következménye. Ismeretes, hogy Irán olaját alacsonyabb áron exportálja, mint a többi OPEC-ország, s hosszú időn át nem tartotta be a kőolajkartell számára megállapított kitermelési kvótáját. Irán „renitenskedése" csaknem az OPEC felbomlását eredményezte, végül is a szervezet a háborús kiadásokra való tekintettel megemelte a kitermelési plafont napi 2,4 millió hordóra, s egyúttal engedélyezte a hivatalos OPEC-ár alatt történő eladásokat.

Az iráni gazdaság az elmúlt hónapokban a javulás, a nagyon lassú konszolidálódás jegyeit mutatta, de még igen messze van a talpraállástól. A háború mielőbbi befejezése mindkét állam számára gazdaságilag is nagy könnyebbséget jelentene, hiszen a nagy ívű fejlesztési programok végrehajtását, megvalósítását a hatalmas hadikiadások szinte lehetetlenné teszik. Érthető tehát, hogy a két ország foggal-körömmel védelmezi „olajállásait", amelyek nemcsak az ellenségeskedések, hanem a béke idején is meghatározó szerepet játszanak a gazdasági életben.

Az elmúlt héten az angol kormány felszólította a *British Gas* állami vállalatot, hogy dolgozzon ki tervet nyolc tengeri olajkutatással foglalkozó érdekeltsége eladására. Az esemény — amelyről a Magyar Hírlap is hírt adott — külföldön igen, de a szigetországban nem keltett különösebb feltűnést, hiszen része a *Thatcher*-kormány korábban meghirdetett, a gazdasági válság miatt azonban némileg megrekedt reprivatizálási programjának. A konzervatív kormány hatalomra jutása óta igyekszik megszabadulni a veszteséges állami vállalatoktól, amelyek életben tartása a szubvenciókon keresztül nem kis megterhelést jelent a költségvetés számára.

A reprivatizálási program nem törekszik az állami érdekeltségek teljes mértékű magánkézbe adására, hanem csak a részvénytulajdont akarja megosztani az állam és a magántőke között. A „vaslady" többek között azért akarja eladni az állami vállalatok részvényeinek egy részét, hogy egyrészről így csökkentse az államháztartás hiteligényét, másrészről pedig a bevételeket felhasználja a költségvetési hiány finanszírozásához.

1979. óta az állami érdekeltségű vállalatok részvényeinek tőzsdei értékesítése 1.3 milliárd fontot hozott az államkasszának, az idei kiárusítások tervezett bevétele pedig 1,2 milliárd font. Az elkövetkező esztendőkben részleges kiárusításra kerül a *British Leyland*, a Rolls Royce repülőgépmotor-gyártó részlege, a távközlési ipart összefogó *British Telecom*, a világhírű *British Shipbuilders* hajógyártó óriás, a hazai acéliparban vezető *British Steel*, valamint a *British Airways* légitársaság. A patinás vállalatbirodalomnak nagy része évek óta veszteséget veszteségre halmoz, s a kormány a reprivatizálástól várja a vállalati teljesítmények megjavulását.

Az energiaszektort csak részlegesen érinti a reprivatizálási hullám. Az állami szénvállalat, a *National Coal Board* nem kerül „kalapács alá", a *British Petroleum* viszont nem kerüli el a részleges kiárusítást.

Gazdacsere

A tervek szerint a BP és part menti olajkutató érdekeltségek után a British Telecom tőzsdei értékesítése következik. A kormány 4 milliárd font bevételre számít a részvények fokozatos eladásából. Természetesen ügyelnie kell arra, hogy az állami érdekeltségek részvényeit csak fokozatosan „dobja piacra", mert a nagy tömegű kínálat lenyomhatja a részvényárakat, s ez bevételkiesést eredményez az államkassza számára.

A thatcheri gazdaságfilozófia fontos eleme a gazdasági életbe, folyamatokba való beavatkozás, valamint az állami részvétel visszaszorítása. A kormányzat bírálói viszont arra hivatkoznak, hogy nem helyes a túl gyakori tulajdonosváltás, hiszen a jelenlegi állami vállalatok már többször cserélték gazdát. Kérdés persze az is, hogy milyen érdeklődést mutat majd a magántőke a *veszteséges* vállalatok részvényei iránt.

Gonda György—Szentgáli Péter

Balatoni hajók

Kompok, kikötők, járatok – Vacsorázni is lehetne

A balatoni hajózás mindig is országos közügy volt. Megteremtését nemzetünk nagyjai szorgalmazták a múlt század derekán. *Kossuth Lajos*, aki 1842-ben Balatonfüreden nyaralt, így írt a Pesti Naplóban megjelent híres fürdőlevelében: „... az embernek a szíve fáj, midőn e roppant vízre tekint. Oly holt, minő csak Palesztinában a megátkozott Holttenger lehet! 20 mérföldnyi sima

út, nagyobb, mint némely vármegye, mint némely fejedelemség, s a honnak legszebb vidéke által körítve, s rajta mégis egyetlen hajó sem libeg, kivévén talán a füredi sétaladikot, vagy egy nyomorult halászladikot. — Volna csak másutt e tó, amarra nyugat felé, s virító városok körítenék, s fürge gőzösök ünnepelnék rajta az emberész diadalát: nálunk! hacsak egy bogarászó fecskecsoport nem röpköd fölötte, élettelen s henye, mint egy roppant sír. Mi isten átka van e nemzeten?"

Csökkent a forgalom

Széchenyi István 1845-ben kelt levelében így igyekszik megnyerni *Deák Ferencet* a balatoni gőzhajózás ügyének: „A gőzös a Balatonon egész új és alig kiszámítható életet és élénkséget hozna Magyarország e kies vidékének... Erről én tökéletesen meg vagyok győződve, mihez képest rajtam nem is fog múlni, hogy életbe lépjen az eszme, és ha Ön nem vonja meg attól pártoló kezét, én sikerén mit sem kételkedem."

Kossuth és Széchenyi, félretéve nézeteltéréseiket, a közös cél, a balatoni hajózás megteremtése érdekében egyesítették erejüket, s az egész nemzetet mozgósították. Erőfeszítéseik sikerrel jártak, s 1846. szeptember 21-én vízre bocsátották a Balaton első gőzhajóját, a lapátkerekes *Kisfaludy* gőzöst.

S bevált Széchenyi jóslata: a hajózás megindulását követte a kikötők, a partszakaszok kiépítése. Új fürdőtelepek váltak népszerűvé. Ekkor kezdődött például Siófoknak mint üdülőhelynek a felfedezése.

— *Ez volt tehát a korántsem könnyű kezdet. De mi a helyzet ma a balatoni hajózással?* — erről kérdeztük *Szabó Sándort*, a MAHART balatoni üzemigazgatóját.

— Most sem vagyunk éppen könnyű helyzetben. A legnagyobb gondunk, hogy *az első félévben húsz százalékkal csökkent a forgalmunk.*

— *Ezt mivel magyarázzák?*

— Több összetevője van. Kénytelenek voltunk 50 százalékkal *emelni* a tarifákat, mivel csökkent az állami támogatás mértéke. Hozzájárult a közlekedés általános drágulása, hiszen a busz, a vonat, s az autózás költségeinek növekedése miatt a tavat is kevesebben keresik fel. Végül említeném még a hosszú, forró nyári időjárást is. Köztudott, hogy a nyaralók ilyenkor inkább napoznak, strandolnak, s hűvösebb, borúsabb időben indulnak kirándulni, hajókázni.

— *Milyen ma a MAHART balatoni hajóparkja?*

— Huszonhat személyhajónk van, négy kompunk és két nagy vitorlás hajónk, melyeket már évek óta az Expressz bérel. A legrégebbi hajó a *Kelén*, még 1891-ben épült. Bár már szóba került a leselejtezése, nyugdíjasaink, akik nagyon kötődnek a múlthoz, ingyen vállalták a lefestését, a rendbehozatalát, csak hogy még a Balaton vizén szállíthassa az utasokat. A legújabb a 400 személyes, *katamarán* típusú, légkondicionált *Füred* elnevezésű hajó.

— *Milyennek tartja a hajópark állapotát?*

— Azt nem mondhatnám, hogy a legkorszerűbb, de *hajóink biztonságosak.* Az ötödik ötéves tervben végrehajtott rekonstrukció következtében a jelenlegi személyi hajóparkkal ötéves távlatban, nagyobb beruházás nélkül ki tudjuk elégíteni az igényeket. *Nagy gondot okoz viszont a kikötők állapota.* A MAHART nem rendelkezik erre a célra fejlesztési alappal, pedig néhány kikötő és állomásépület állapota már szinte tarthatatlan. Badacsonyban például, ahol évente 800 ezer ember fordul meg, csak egy pirinyó épület van, vécé, mosdó nélkül. Később nincs hová behúzódniuk az utasoknak. Pedig sok hazai és külföldi turista ezekről a körülményekről alkot véleményt rólunk. A meglevő szűkös pénzügyi keretből azonban csak a hajók szükségszerű javítására, illetve az ehhez kapcsolódó tevékenységre futja.

— *Néhány Balaton menti üdülőhelyen láttam, hogy jelentősen csökkent a járatok száma. Kenesét például mindössze egy hajó érinti, tavaly még hat járat futott be a kikötőbe. Mi ennek az oka, hogyan állítják össze a menetrendet?*

Irány a pulóverpiac

— Nem csökkentettük a járatok számát, csak éppen *átszerveztük.* Ott sűrítjük a járatokat, ahol nagyobb az igény, több az utas. Szaporítottuk a gerincjáratokat, azaz az átkelőhajókat. A legtöbb utast Fonyód és Badacsony, valamint Siófok és Füred között szállítjuk. Általában a *déli* üdülőkörzetekből visszük a turistákat az *északi* partra, Tihanyba, Füredre, Badacsonyba. Kivételt jelent a kedd és a péntek, akkor ugyanis sokan jönnek az északi partról a siófoki *pulóverpiacra.* A 22 balatoni kikötő közül a hat legforgalmasabb: Füred, Tihany, Tihanyrév, Badacsony, Fonyód, Siófok bonyolította le a forgalom 68 százalékát. A közepes forgalmú 10 kikötő hozta a bevétel 30 százalékát s a kis forgalmúak, melyek közé tartozik többek között Szigliget, Györök, Kenese, a fennmaradó 2 százalékot. *Ha csak szigorúan a gazdasági hasznot tartanánk szem előtt, számos járatot nem tartanánk fenn.*

— *Mennyire használják ki a kompokat?*

— Ez a leggazdaságosabb járatunk, tavaly több mint kétmillió-egyszázezer utast vittek át egyik partról a másikra, és több mint félmillió gépjárművet.

— *Vihart kavart a közelmúltban az éjszakai kompjárat viteldíja, mely szerint az 1000 forintos kompbérleti díjon kívül még külön viteldíjat számoltak fel az utasoknak.*

— A komp főidényben éjfélig jár, menetrendszerűen. *Ha valaki ezután akar átmenni a túlsó partra, meg kell váltania az 1000 forintos bérleti jegyet.* A szabályzat azonban azt is tartalmazza, hogy nem lehet kizárni az időközben odaérkező más utasokat sem, akiknek azonban már *normál* tarifa alapján kell jegyet váltaniuk.

— *Általában több utas közösen szokta kibérelni a kompot, és megosztoznak az összegen. De miért kell még a meglehetősen borsos bérleti díj mellett menetjegyet is váltani?*

— *Mert így rendelkezik a szabályzat.* Nekünk különben is 1590 forintba kerül egy forduló. Viszszafelé pedig nem biztos, hogy akad utas. Ez végül is egy különleges szolgáltatás, és azt meg kell fizetni. Hogy az utasok hogyan szervezik meg maguk között a bérleti díj kifizetését, *az már nem a mi dolgunk.*

— *Hogyan akarják pótolni a megcsappant utaslétszám miatt kieső bevételt?*

— Egyrészt igyekszünk a hajózást a személyzet udvariasságával, a hajók tisztaságával vonzóbbá tenni. Másrészt csökkentettük — ott, ahol lehetett — a személyzet létszámát. A 150 személyes hajókon, ahol korábban hatan látták el a szolgálatot, ma már csak háromfőnyi a legénység. Több munkakört — ahol dolgozóink képzettsége ezt megengedte — összevontunk, így például ma már lehet valaki *egy személyben hajógépész és kormányos, matróz és gépkezelő.*

Áruház a hajón

— Másrészt az utasszállításon kívül olyan programokat szervezünk, amelyek ugyancsak pénzt hoznak a MAHART konyhájára. Nálunk ugyanis *60-70 napig* tart a szezon, ez alatt kell megkeresnünk az *egész évi* bevételt. Közismertek és népszerűek az esti sétahajók, a disco-hajók. Számos vállalattal, az ORI-val, az Expresszel, a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatallal, a Siófoki Művelődési Központtal SZOT-üdülőkkel kötöttünk megállapodást a hajókon tartandó különböző könnyűzenei, komolyzenei, dzsessz- és folklórműsorok szervezésére. A főidény után a Füred katamaránon *bútoráruházat* rendezett be tavaly a Domus Áruház. Tervezzük az Utasellátóval közösen, hogy az egyik hajónkon gyorskiszolgáló éttermet hozunk létre. A hajó főidényben közlekedne, ősszel a part mellett csak vendéglátói célokat szolgálna. Szép hasznot hozna egy melegkonyhás hajó is, erre azonban egyelőre nincs pénzügyi lehetőségünk, mert ezt átalakítással nem lehet megoldani. Igyekszünk azonban minden lehetőséget kihasználni, hogy széthúzzuk a hajózási idényt, és újabb szolgáltatásokkal többletbevételre tegyünk szert.

B. Mezei Éva

HORIZONT

Japán képmagnók

Japán az elmúlt hónapban háromszor annyi képmagnót értékesített az USA piacán, mint egy évvel korábban — az exportált készülékek száma meghaladta a félmilliót. Az eladások gyors felfutását az amerikai gazdasági megélénküléssel, valamint a Los Angeles-i olimpia közeledtével magyarázzák. A közös piaci export az EGK korlátozó intézkedései következtében 22,6 százalékkal visszaesett.

Angol munkanélküli segély

Rohamosan növekvő megterhelést ró a brit államháztartásra a munkanélküliek eltartása. Az 1983—84-es pénzügyi évben 5,77 milliárd font (csaknem 9 milliárd dollár) kifizetését tervezik munkanélküli segély címén — közölte Nigel Lawson pénzügyminiszter. Az előző időszakban ugyanez 4,1 milliárd fontot emésztett fel. A pénzügyminiszter szerint négy év alatt négyszeresére nőtt az állástalanok segélyezésére fordított összeg.

Megkezdődött Budapesten az eszperantó világkongresszus

(Folytatás az 1. oldalról)

A továbbiakban arról beszélt: minden embert az lelkesít, ha látja munkája eredményét. Ezen a kongresszuson az eszperantisták jelentős sikerekről, valóban jó eredményekről adhatnak számot, s ez méltán töltheti el őket büszkeséggel. Gáspár Sándor befejezésül alkotó, eredményes munkát kívánt a kongresszusnak. A vendéglátó magyar eszperantisták nevében *Baráth Endre*, a Magyar Eszperantó Szövetség főtitkára köszöntötte a mozgalomnak a világ minden tájáról összesereglett tagjait. Elmondotta: népünk joggal érezheti megtisztelőnek, hogy a világszövetség Budapestet választotta a kongresszus színhelyéül. Ez a magyar eszperantó mozgalom elismerése, de ezen túl megbecsülése hazánk nyitott, a békés egymás mellett élés jegyében párbeszédre, kölcsönösen hasznos kapcsolatokra törekvő politikájának is.

Ezt követően Grégoire Maertens ismertette számos nemzetközi szervezet üdvözletét, amelyekben eredményes munkát kívánnak a kongresszusnak.

A tanácskozás fő témájának bevezető előadását *Richard E. Butler*, a Nemzetközi Távközlési Unió (ITU) főtitkára, a hírközlési világév főkoordinátora, a kongresszus díszvendége tartotta A hírközlési világév és a kommunikáció címmel. Hangsúlyozta, hogy a kommunikációnak kulcsfontosságú szerepe van a nemzetek társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésében és a népek közötti megértésben. Áttekintette a távközlés technikai fejlődését, szólt azokról a legégetőbb gondokról, amelyek enyhítéséért az ENSZ közgyűlése 1983-at hírközlési világévvé nyilvánította. Az eszperantistákkal való együttműködés jelentőségére rámutatva kifejezte azt a véleményét: az unió technikai eszközök felhasználásával, az eszperantó világmozgalom pedig a nemzetek és a népek közötti nyelvi korlátok leküzdésével azonos célokért munkálkodik.

Hétfőn a Budapest Sportcsarnokban szekcióülésekkel, szakmai rendezvényekkel, egyetemi előadásokkal folytatta munkáját a 68. eszperantó világkongresszus.

Külön munkacsoportban tanácskoztak az orvos-egészségügyi eszperantisták, ülésezett a mozgalom egyik legerősebb szakmai szervezete, a Vasutas Eszperantisták Nemzetközi Szövetsége, és ugyancsak összejövetelt tartottak az eszperantista postások és távirdai dolgozók. Tanácskoztak a rádióamatőr eszperantisták is.

Folytatódott a nemzetközi kongresszusi egyetem: az intelligencia méréséről és öröklődéséről, valamint Konfuciusz közgazdasági gondolatairól hangzottak el előadások — eszperantó nyelven.

Délután rendezték a Nemzetközi Eszperantó Szövetség szakmai szervezeteinek együttes közgyűlését, amelyen a különböző csoportok tagjait egyaránt érdeklő kérdéseket vitatták meg. Szó esett a többi között arról, hogy miként lehetne javítani az eszperantó mozgalom propagandáját.

Összejövetelt tartottak az eszperantista képzőművészek is, akiknek szervezete tavaly óta tartozik a világszövetség kötelékébe. A nyolc országból érkezett alkotók a Budapest Sportcsarnokban rögtönzött festmény- és szoborkiállításon mutatták be munkáikat, s a szekcióülésen elhatározták: kezdeményezni fogják eszperantó nyelvű nemzetközi alkotótáborok szervezését.

A nap folyamán számos különleges témával foglalkozó munkacsoport is ülést tartott, így például tanácskoztak a vegetáriánus és a naturista eszperantisták. Ugyancsak külön üléseztek a mozgalom filológus tagjai és megbeszélést tartott a japán eredetű, go elnevezésű logikai játék nemzetközi eszperantó ligája.

Az idegenforgalommal foglalkozó eszperantisták nyilvános ülésen vitatták meg: miként segítheti a turizmus a mozgalom még szélesebb körűvé válását.

A Pataky István Művelődési Központban délután megkezdődtek az eszperantó nyelvű színházi előadások. *Samuel Beckett* Az utolsó tekercs, valamint *Edgar Lee Masters*, a Spoon-River-i holtak című művét magyar, *Jean-Paul Sartre* Zárt ajtók című darabját pedig francia színművészek adták elő.

Este a csillebérci úttörőtáborban nemzetközi gyermektábor nyílt a világkongresszuson részt vevő szülők gyermekeinek részvételével. A Budapest Sportcsarnokban nagy sikerű kórusestet rendeztek.

KÖZÉLET-DIPLOMÁCIA

Fogadás Svájc nemzeti ünnepe alkalmából

Robert Beaujon, Svájc budapesti nagykövete hazája nemzeti ünnepe alkalmából hétfőn fogadást adott a nagykövetségen. A fogadáson részt vett *Hetényi István* pénzügyminiszter, *Nagy János* külügyminisztériumi államtitkár, *Onozó György* közlekedési miniszterhelyettes, valamint a politikai, a társadalmi, a gazdasági és a kulturális élet több más képviselője. Ott volt a budapesti diplomáciai képviseletek több vezetője és tagja.

Hazánkba érkezett a mongol anyagellátási állami bizottság elnöke

Csikós-Nagy Béla államtitkárnak, az Országos Anyag- és Árhivatal elnökének meghívására hétfőn *Bjambjn Rincsinpeldzse* miniszternek, a mongol anyagellátási állami bizottság elnökének vezetésével delegáció érkezett hazánkba. A küldöttség tanulmányozza az anyag- és energiatakarékossági programokat, a készlet- és raktárgazdálkodás egyes kérdéseit, valamint az ár és az ösztönzők szerepét a természeti erőforrások racionális hasznosításában.

Kitüntetések

Kiss Ferencnének, a X. kerületi pártbizottság alosztályvezetőjének több évtizeden át végzett eredményes mozgalmi munkája elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából az Elnöki Tanács a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetést adományozta. A kitüntetést *Somogyi Sándor*, a budapesti pártbizottság titkára hétfőn adta át.

Az Elnöki Tanács *dr. Csiba István* rendőr vezérőrnagynak és *dr. Balogh József* rendőr ezredesnek a Belügyminisztériumban végzett eredményes munkájuk elismeréséül, nyugállományba vonulásuk alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrendet adományozta. A kitüntetéseket hétfőn *Horváth István* belügyminiszter adta át.

Az Elnöki Tanács *Cseke Ferenc* tűzoltó ezredesnek eredményes munkája elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából a Vörös Csillag Érdemrendet adományozta. A kitüntetést *Ladvánszky Károly* rendőr altábornagy, miniszterhelyettes hétfőn adta át.

Az Elnöki Tanács a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta *dr. Dirner Zoltánnak*, az orvostudományok kandidátusának, a Szegedi Orvostudományi Egyetem nyugalmazott tanszékvezető tanárának 80. születésnapja alkalmából, eredményes munkásságának elismeréseként. A kitüntetést *dr. Hutás Imre* egészségügyi miniszterhelyettes hétfőn adta át Szegeden.

Az Elnöki Tanács *Bartha László* Munkácsy-díjas érdemes művésznek eredményes munkássága elismeréséül, 75. születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést *Köpeczi Béla* művelődési miniszter hétfőn Kőszegen adta át a festőművésznek.

Még a szőlőről is lemondtak

Társadalmi segítséggel: tv-átjátszó

Tudósítónktól.

Az ország legújabb televízióátjátszó állomásán, a Zala megyei becsehelyi *Öreghegyen* az elmúlt hónap közepén kezdődött a próbaüzemelés. Az átjátszó a jugoszláv határ közelében levő községek — *Borsfa, Letenye, Becsehely, Tótszerdahely, Molnári, Tótszentmárton* — lakóinak jelent jobb vételi lehetőséget. Minden bizonnyal ennek köszönhető, hogy létrejöttét *társadalmi összefogás* is segítette. A lakosság anyagiakkal is támogatta az átjátszó építését: a becsehelyi televíziótulajdonosok például *78 ezer forintot* fizettek be a költségek fedezésére, a tótszerdahelyiek pedig *százezret*.

A kiadások természetesen ennél tetemesebbek voltak, és lettek volna még. Jelentősen emelte volna például a költségeket, ha azt a területet, amelyen az út vezet az átjátszóhoz, ki kell sajátítani és kártalanítani az érintetteket. Ők azonban lemondtak erről. *Volt gazda, aki száz tőke szőlőt vágott ki, hogy helye legyen az átjátszóhoz vezető útnak.* Mások, akik hasznát látják az útnak, mert elkészültével megközelíthetővé válik számukra szőlőjük, úgy határoztak, beszállnak az útépítés költségeibe. A Tótszerdahelyi Községi Közös Tanács elnöke újságolta, hogy a szőlősgazdák személyenként ezer forinttal járultak hozzá az út építéséhez.

A Budaflax egyezménye olasz cégekkel

Több és jobb farmerszövet

Kölcsönös előnyökön alapuló megállapodást írt alá a *Budaflax Lenfonó- és Szövőipari Vállalat* az olasz *Silci* és a *Filartex* cégekkel. A haszonkölcsön szerződés értelmében az olasz fél szeptembertől hat, jövőre pedig újabb két úgynevezett ragadókaros szövőgépet bocsát a csillaghegyi szövőgyár rendelkezésére. A nagy teljesítményű, 3,6 méter bordaszélességű korszerű szövőgépekkel a Budaflax *több és jobb minőségű farmerszövetet* tud majd gyártani; a berendezéseket — amelyek a külföldi partner tulajdonában maradnak — a csillaghegyi szövőgyár öt évig térítésmentesen üzemeltetheti. Ennek fejében vállalta, hogy 1988. június 30-ig évi 1000 tonna indigófestésű fonalat vásárol az olasz partnerektől a mindenkori világpiaci áron. A Budaflax már hosszú évek óta áll üzleti kapcsolatban a Filartex céggel, amely több fonalszállító vállalat versenyében tartósan a legjobbnak bizonyult.

Rekonstrukció a gazdaságban

Termelésnövekedés Bólyban

Az ország egyik legnagyobb sertéstenyésztő gazdaságává válik a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát a most folyó rekonstrukció eredményeként.

A sertéstartást a kombinát törökdombi és újmajori telepeire összpontosítják. Ezek felújítására valamivel több, mint százmillió forintot fordítanak, ám — amennyiben teljesítik az előírt feltételeket — a teljes költség kétharmadát állami támogatásként megkapják. A rekonstrukció előtti esztendőben 4400 tonna sertéshúst értékesítettek a bólyiak, a munkák befejezése után *5600 tonnára nő az évi termelés*, miközben felszámolnak több régi telepet. A termelésnövekedés egyik forrása a férőhelyek számának gyarapítása, a másik a tartási folyamatok összehangolása. Korábban ugyanis nem egyeztették a szaporítást, a nevelést és a hizlalást, ami mindig feszültséget okozott; ilyen nem lesz a jövőben.

A régi sertéstelepek közül az egyiket, már korábban átadta a kombinát a szomszédos termelőszövetkezetnek, a másikat átalakítják baromfinevelés céljára. A harmadikat környezetvédelmi okok miatt felszámolják. Eredetileg az ormánypusztai sertéstelepet is meg akarták szüntetni, időközben azonban annyira fellendült a háztáji sertéstartás a kombinát dolgozói körében, hogy intézményesen, üzemi méretekben kell gondoskodni hízóalapanyagról. Az átalakított Ormánypuszta lesz tehát a kisárutermelő ágazat malacszaporító bázisa, ahonnan évente tízezer növendékállattal látják el a háztáji sertéshizlalókat.

A rekonstrukció nyomán javulnak a munkakörülmények is a kombinát sertéstelepein.

A veszteségek csökkentéséért

Agrokémiai telepek hálózata

Korábban a mezőgazdaságban használt vegyszereknek nemegyszer az ötöde is tönkrement, mert hiányoztak a tárolók. A veszteségek csökkentésére országszerte hozzáláttak az agrokémiai telepek hálózatának kiépítéséhez. A MÉM összesítése szerint eddig 30 létesítmény készült el; a korszerű tárolókban gépesítették az anyagmozgatást, és gondoskodtak a vegyi anyagok helyes kezeléséről. A kedvező tapasztalatok alapján 12 helyen építenek újabb telepeket, ezek egy része még az idén elkészül.

A telepeket a legtöbb esetben a környező gazdaságok és a forgalmazó vállalatok összefogásával hozták létre. A beruházási költség ugyanis elég magas, esetenként eléri a 60—80 millió forintot, s ez egy-egy üzem anyagi erejét meghaladná. A tárolókhoz vasúti vágány, illetve közúti hálózat vezet, és így az anyagok beszállítása és szétosztása nem okoz gondot. A legújabb adatok szerint a mezőgazdaság területének már csaknem 30 százaléka tartozik valamelyik agrokémiai társuláshoz.

Öt napig Budapesten

Németnyelv-tanárok kongresszusa

Hétfőn, Budapesten a Corvin filmszínházban megkezdte munkáját a németnyelv-tanárok nemzetközi szövetségének (IDV) VII. kongresszusa. *Karl Hyldgaard-Jensen*, az IDV elnöke üdvözölte az ötven országból összegyűlt, mintegy ezer küldöttet. Majd *Köpeczi Béla* művelődési miniszter köszöntötte az augusztus 5-ig tartó eszmecsere résztvevőit. Kiemelte: nagy megtiszteltetés, hogy első alkalommal, amikor nem német nyelvű országban tartják a szövetség kongresszusát, éppen hazánkat választották a tanácskozás színhelyéül.

A mai Magyarország kulturális életére a nyitottság és, amennyire lehetséges, az egyetemesség keresése a jellemző — mondotta. Az a tény, hogy nyelvünk kevésbé elterjedt, arra kötelez bennünket, hogy mindenki számára lehetővé tegyük valamilyen idegen nyelv megtanulását.

Délelőtt két előadásra került sor. *Mádl Antal* professzor, az ELTE német tanszékének vezetője áttekintette a német nyelv és kultúra történetét Magyarországon, Karl Hyldgaard-Jensen — a tanácskozás fő témájáról — a németnyelv-oktatás idegen nyelvi környezetben, ennek lehetőségeiről és korlátairól tartott előadást.

Délután a kongresszus 14 szekcióban folytatta munkáját.

Az inotai hűtőtoronynál

Új betontechnológia

Különleges betontechnológiai eljárást alkalmaznak az inotai hűtőtorony rekonstrukciójánál. A mintegy *44 millió forint értékű felújításhoz* a Központi Bányászati Fejlesztési Intézet, az Iparterv és a Dorogi Szénbánya közös találmányát alkalmazzák. Az új, úgynevezett lőttbetonos eljárás — amikor is nagy nyomással juttatják az anyagot a szerkezetre — nagy húzó- és hajlítószilárdságot biztosít, és lehetővé teszi a cementfelhasználás csökkentését.

Az új eljárás külföldi cégek figyelmét is felkeltette: a Ruhr-vidéki Walsum bányaüzem egyik irányvágatának hosszabb szakaszát a magyar lőttbetonos eljárással biztosították, sikerrel.

Sikeres kísérlet

Hasznosított hulladékhegyek

A hulladékhasznosítási program rövid időn belül valóban társadalmi méretűvé vált — állapították meg a Hazafias Népfrontnál. A települések vezetői és a lakosságot képviselő szervezetek felismerték, hogy az állampolgárok mozgósításával, értelmes célok kitűzésével pótolhatók, kiegészíthetők a szűkös pénzügyi alapok. Már eddig több mint nyolcmillió forint gyűlt össze a helyi tanácsok pénztárában. Ezt az összeget a későbbiekben — az állampolgári vélemények meghallgatásával és figyelembevételével — a településfejlesztési feladatok megvalósítására fordítják.

Minden városban, községben, faluban felhalmozódnak felesleges holmik, ám — megfelelő érdekeltség híján — *nincs, aki a MÉH-telepeire szállítaná a szemet bántó, a környezetet csúfító hulladékhegyeket.* A népfrontmozgalom, csatlakozva a kormány hulladék- és másodnyersanyag hasznosítási programjához, még 1982-ben, mintegy kísérletképpen felkérte a Vas megyei vezetőket, hogy tavasztól őszig, egy-egy hétvégén teremtsék meg a hulladékok összegyűjtésének feltételeit. Az akkori próbálkozás jól sikerült, s a kezdeti eredményeken felbuzdulva, a Hazafias Népfront 1983-ban kiszélesítette az akció kereteit, valamennyi megyét bevonta a munkába.

Eddig fémből 4,5 ezer tonnát, papírból csaknem 700, textilből 120 tonna hulladékot gyűjtöttek össze.

A tapasztalatokat összegző országos értekezleten megfogalmazódtak a továbblépés előfeltételei. A jelenlevők leszögezték: a begyűjtés az állami vállalatok feladata, míg a szervezés, a mozgósítás, a teendők összehangolása a népfrontbizottságokra hárul. A szállítások gyorsítása érdekében megfontolandó az idegen, bérelt járművek tarifájának szabályozása is. Szó esett arról, hogy a pedagógusok némelyike félreértelmezi a Hazafias Népfront kezdeményezéseit: attól tartanak, hogy előbb-utóbb megszüntetik az úttörők vas- és fémgyűjtését. Ettől azonban nem kell félniük — hangoztatták —, hiszen a két akció megfér egymás mellett.

Válságvég?

Árzuhanás a világpiacon – A hazai alumíniumipar a mélypont után

Kettős aktualitás teszi érdemessé áttekintenünk a magyar alumíniumipar helyzetét. Az egyik — mint az köztudott —, hogy a Kádár János vezette párt- és kormányküldöttség múlt havi szovjetunióbeli látogatása alatt írták alá az 1985 végén lejáró tímföld—alumínium egyezmény meghosszabbítását 1990-ig. A másik időszerűség sokkal prózaibb: a tömbalumínium világpiaci ára az elmúlt hetekben valamelyest meghaladta a tonnánkénti 1500 dollárt, megközelítve az úgynevezett normál árat. A két és fél évig tartó recesszió roppant érzékenyen érintette a Magyar Alumíniumipari Trösztöt (MAT), s ezen keresztül az egész népgazdaságot. Miként sikerült átvészelnie a MAT-nak ezt az időszakot?

Ha a kérdésre valamelyest is kielégítő választ akarunk adni, néhány évre vissza kell tekintenünk. Azokra az esztendőkre, amelyek a magyar (és nemcsak magyar) ezüst *aranykorát* jelentették. Az 1976-ban még 900 dollár körüli ár *látványosan növekedni kezdett*, 1978-ban 1200—1300 dollár körül mozgott, 1979-ben elérte az 1800 dollárt, majd még feljebb kúszott, úgy, hogy a szabadpiacon a tömbalumíniumért már *2200 dollárt* is adtak. Aztán 1980 közepén a folyamat *megfordult*, az ár *rohamosan csökkenni kezdett* — 1982 nyarára *880 dollárra zuhant*.

Növekvő költségek

Fölmerülhet persze a kérdés: ha 1976-ban a nagyjából ugyanekkora árat még elfogadhatónak tartották, *miért volt tragikus ugyanez egy évvel ezelőtt?* Nos, ennek teljes körű közgazdasági elemzése tanulmány tárgya lehet — most csupán egyetlen példát a viszonyok érzékeltetésére. Az alumíniumot köztudottan a bauxitból nyert timföldből kapják elektrolízissel, amely folyamat meglehetősen *energiaigényes:* egyetlen tonna alumíniumtömb előállításához 15 000 kilowattóra villamos energia szükséges. 1976-ban viszont *még előtte voltunk a második energia-árrobbanásnak, amiből következik, hogy az alumíniumkohászat önköltsége ma lényegesen nagyobb. S ez nemcsak az alumíniumgyártásban van így, hanem igaz az egész vertikumra.* Lényegesen *drágábbak* a bauxitkutatás, -bányászat gépi eszközei, *nagyobb* a timföldelőállítás költsége, és még sorolhatnánk. (Ugyanakkor az elmúlt évek meglehetősen magas inflációs rátájának is betudhatóan *a mai ezer dollár messze van az 1976-ostól.* Ami persze érvényes a mai 1500 dolláros árra is.)

Nos, ennyit az *árakról*. A világméretű alumíniumválság mélységét talán még jobban jelzi, hogy a nyugati világ nagy konszernjei *igencsak megsínylették az elmúlt csaknem három évet.* Megint csupán egyetlen példa. A tőkés világtermelés csaknem háromnegyedét kezében tartó hat óriás vállalat közül a három egyesült államokbeli tavaly *mindössze 60 százalék körüli kapacitás-kihasználással dolgozott —, s viselte a nemcsak ebből fakadó veszteségeket.* (Az Aluminium Company of America mammutcég például most, a fellendülés reményében három korábban leállított kohóbeli kádsort állít üzembe, de *pusztán az újraindítás* — technológiai okokból — *2,5 millió dollárba kerül.*)

Ez a világhelyzet, ha szabad profán kifejezéssel élni, *derékon kapta a magyar alumíniumipart. A visszaesés, az ár—apály jelentős fejlesztések közepette érte utol a MAT több mint húszezer embert foglalkoztató kollektíváját.* 1976 és 1982 között mintegy *17 milliárd* forint értékű beruházást hoztak tető alá, s ez igencsak tekintélyes összeg. Közülük a legjelentősebbek a *Székesfehérvári Könnyűfémmű új üzemei*, amelyek már megkezdték a termelést, s *a hétmilliárd* forintos állami beruházás az 1985-ig tartó „felfutás" után *65 ezer tonnával növeli* az alumínium-félgyártmányok mennyiségét, amelynek *zömét exportálni fogják. De bővítették a timföldgyártást. Ajkán új öntöde épül, jelentős összegeket fordítottak és fordítanak a bauxitbányászat szinten tartására.* (Januárban avatták a Bittó II. új mélyművelésű bányát Kincsesbányán, új külfejtés kezdődött Csab-pusztán, s 1,4 milliárdos nagyberuházásként tavaly építeni kezdték a fenyőfői mélybányát, amely jövőre már bauxitot ad.)

Két vállra fektetve?

Mindebből arra is lehetne következtetni, hogy míg *a világ alumíniumiparát sok helyütt két vállra fektette a recesszió, ez* — legalábbis ami a beruházásokat illeti — *meg sem érintette a honi iparágat;* ment minden a maga útján, mintha mi sem történt volna. Ámde ez így *csak féligazság.*

A válság elsősorban a MAT jelentős *nem rubel elszámolású exportját érintette roppant kedvezőtlenül.* Míg 1980-ban még *228 millió* dollár értékű volt a kivitelük, 1981-ben *már csak 160*, tavaly pedig *121 millió dollár.* Igaz, valamelyest közrejátszott, hogy 1981. január 1-én *megszűnt* a magyar—lengyel egyezmény, emiatt azonban (1980-as árakon) *csak 30 millió dollárral csökkent a bevétel — a többi az árveszteség volt.* Mégpedig úgy, hogy közben az ilyen relációjú export túlnyomó részét kitevő alumíniumfélgyártmányokból *évről évre többet* adtak el (1981-ben 15 ezer tonnát, 1982-ben 27 ezer tonnát), nyilvánvalóan *a nyomott árakon.*

Ugyanakkor az alacsonyabb exportárak miatt 1981-ben a *belföldi árakat is csökkenteni kellett*, szigorodtak a közgazdasági szabályzók, és például az elmult két évben hárommilliárd forinttal (15 százalékkal) nőttek a MAT *energiaköltségei* — a válság tehát jóeskán érintette alumíniumiparunkat. Közben némileg a bauxit- és timföldtermelést is visszafogták: 1980-ban 2,95 millió tonna bauxitot bányásztak, ez 1981-ben alig csökkent, de tavaly *már csak* 2,63 millió tonnát ért el. (Ugyanezek a számok a timföldnél az évek sorrendjében 542 ezer, 498 ezer, 467 ezer tonna.)

A válságot, *amennyiben még egyáltalán lehet tartós föllendülésről beszélni, a MAT, ha nehezen is, átvészelte.* Különböző belső intézkedésekkel (például a korábbi nagyobb nyereségből előreláthatóan képzett árkockázati alap fölhasználásával), új piacok föl kutatásával elérték, hogy *egy pillanatra sem volt fizetésképtelen a trösztt*, nem volt fejlesztési alaphiányos sem, *tavaly is, tavalyelőtt is valamivel egymilliárd forint fölött volt a nyeresége.* Igaz, ez *csak arra* volt elegendő, hogy a trösztt *törlessze a korábban fölvett hiteleket, s azok kamatait — nyereségrészesedést az idén* (először a MAT fönnállása óta!) *nem tudtak fizetni.*

A kormány a válság éveiben többször is áttekintette a magyar alumíniumipar helyzetét, s akként foglalt állást, hogy annak szinten tartásáról a recesszió ellenére is gondoskodni kell. Ami az iparág jellegéből fakadóan (például a kimerülő bányák helyett szükségszerűen újakat kell nyitni) *folyamatos fejlesztést jelent*, éppen ezért járult hozzá az Állami Tervbizottság az idén, hogy a MAT *hozzányúljon tartalékalapjához*, s 800 millió forintot felhasználhasson.

Tetemes készletek

Mindezekkel a mai helyzet *megoldottnak látszik*, a világpiaci áremelkedés *reményekkel kecsegtet.* Még akkor is, ha a további élénkülésre *csak mértéktartóan lehet számolni*, ugyanis rendkívül nagy a világban az alumíniumkészlet-szint, tavaly év végén meghaladta a hárommillió tonnát, míg a szakemberek *normálisnak* ennek valamivel több mint felét tartják. Ugyanakkor az is várható, hogy világszerte *újra indulnak azok a kapacitások, amelyeket nem végleg állítottak le.* Mind ez utóbbi, mind a nagy készlet *árcsökkentő tényező, ezzel számolni kell.*

A jövő útja mégsem pusztán az áremelkedésre való *várakozás*, hanem részben a további *belső tartalékok önköltségcsökkentő föltárása*, s az *átgondolt fejlesztés.* A fejlesztés, amelynek — természetesen mindig a rendelkezésre álló pénz mértékéig — *az egész vertikumot* kell érintenie a bauxitkutatástól a késztermékekig. Mely utóbbi zömét nem a MAT állítja elő — részesedése mindössze öt százaléknyi. Így hát a nem mindenütt korszerű, sőt elavult késztermékgyártást sem lehet a pénzek elosztásánál figyelmen kívül hagyni.

TRÖMBÖCZKY PÉTER

MAT-szerkezet

A hazai bauxittermelés ma és az elkövetkezendő években nagyságrendben hárommillió tonna körüli, 1985-ben ezt némileg meghaladva: 3,06 millió tonna lesz. Az alábbi számok is erre a terminusra vonatkoznak, lévén, hogy a félgyártmány-előállítás ekkorra „fut fel", ám az alábbi adatok nem különböznek lényegesen a ma érvényesektől.

A bauxitból mintegy félmillió tonnát az NDK-ba és Csehszlovákiába exportálnak, a fönnmaradó részből hazai gyárak állítanak elő timföldet. (Egy tonna gyártásához három tonna bauxit szükséges.) A timföldnek csaknem felét — 46 százalékát — exportálják, ennek kétharmada nem rubel elszámolású. A timföld 38 százalékát (1985-ig évi 330 ezer tonnát) a magyar—szovjet egyezmény keretében a Szovjetunióban bérkohósítják. E timföld teljes alumíniumtartalmát — évi 165 ezer tonnát — tömb formájában visszakapjuk. (Egy tonna alumínium előállításához két tonna timföld szükséges.) A hazai, egyébként meglehetősen elavult kohók a timföldtermelésnek csupán 16 százalékából nyernek alumíniumot, ami évi 74 ezer tonnát tesz ki.

Amivel a hazai alumíniumipar a továbbiakban gazdálkodhat, az egyezményből és a hazai kohósításból származó mintegy 270 ezer tonna alumínium, ide számítva a begyűjtött fémhulladékot, s az ötvözőket. E két utóbbi 31 ezer tonna évente.

A 270 ezer tonnának 1985-ben túlnyomó többségét — 202 ezer tonnát — félgyártmánnyá, vagyis különböző idomokká, lemezekké, szalagokká dolgozzák föl. Az alumíniumöntvények és egyéb termékek nem nagy volumenűek (48 ezer tonna) és a teljes alumíniummennyiséghez képest a tömbalumíniumként értékesített hányad — évi 20 ezer tonna — sem tűnik nagynak.

Arról nyilvánvalóan nem kell bővebben szólnunk, hogy a nagyobb feldolgozottságú értékesítés mennyivel gazdaságosabb, kiváltt, hogy a félgyártmányok csaknem egyharmada kivitelre kerül, zöme nem rubel elszámolású relációba. (Ugyanez — sajnos — már nem igaz a végtermékekre.) Érdemes végül megemlíteni, hogy a MAT termeléséből 188 ezer tonna a belföldi alumíniumfelhasználás.

A most aláírt egyezmény szerint 1985 után már 530 ezer tonna timföldet és ötezer tonna félgyártmányt szállítunk a Szovjetunióba, s visszakapunk 205 tonna tömbalumíniumot.

Egy hét a világgazdaságban

Devizadilemmák

Az elmúlt héten ismét a gazdasági hírek elejére került a *dollár*, az ismert „zöldhátú pénzzel" kapcsolatban a devizatőzsdékről szóló jelentések újabb rekordokról beszéltek. Való igaz, 8 francia frankot még soha sem kapott az az amerikai turista, ki pénzét Párizsban váltotta át és ha nem túlságosan régen járt legutóbb a *Champs Elysées* környékén, még arra is emlékezhetett, amikor egy dollár csupán négy frankot ért. Ez a fejlemény talán meglepőnek tűnhet akkor, amikor rövidddel ezelőtt az Egyesült Államokból *másfajta hírek* érkeztek: az év első felében a kereskedelmi mérleg deficitje 27,24 milliárd dollárt ért el, és ez bizony jókora növekedés a tavalyi év első hat hónapjában regisztrált 16,33 milliárd dollárral szemben.

Kamatvakság

A deficites kereskedelmi mérlegű ország valutája ugyanis a legtöbbször vesztt árfolyamából. Több okból. Először is az export fokozása végett az érintett kormány és központi bank is szorgalmazni szokta a leértékelést. Importtöbblet esetén meg amúgyis a külföldi devizakereslet növekszik meg. Alapvetően ezért reagál a tőzsdék lélektana egy-egy nagyobb havi kereskedelmi mérlegdificit bejelentésére úgy, hogy az érintett pénztől elfordul.

Ha ugyanazt lehet elmondani két különböző országról, az azért még nem jelenti ugyanazt tartalmában és hatásában. Az amerikai dollárt nemcsak a *„kamatvakság"* tartja fenn, vagyis az, hogy „a külföld'" az USA-ráták emelkedésére számít.

Vegyük a kereskedelmi mérleget. *Baldridge* kereskedelmi miniszter nemrég úgy vélte, hogy az idén az Egyesült Államok 65—70 milliárd dolláros hiányt lesz kénytelen elkönyvelni. Ez szintén rekord. A kereskedelmi mérleg azonban csupán *egy* azon tényezők közül, melyek egy ország nemzetközi fizetési helyzetét meghatározzák. Az *USA és egyéb országok — nemcsak azáltal tehetnek szert bevételre, hogy árut exportálnak, hanem pénzhez juthatnak szolgáltatások értékesítése révén, a külföldön elhelyezett tőke hozhat kamatot, a beruházások profitot és osztalékot.* 1981-ben például az Egyesült Államok 33 milliárd dollárt „keresett" a kamat-, az osztalék- és a nyereségátutalások egyenlegeként, miközben Japán vagy az NSZK ugyanezen jogcímeken pénzt volt kénytelen *kifizetni.*

Tovább javítja az amerikai fizetési mérleget, hogy ma már nagyobb összeget tesz ki az a tőke, mely az USA-ba irányul annál, ami az Államokból külföldön keres befektetési lehetőséget. Miközben tehát az USA kereskedelmi mérlegének hiányát 65—70 milliárd dollárra prognosztizálják az idén, a fizetési mérleg hiánya csak 25—30 milliárd lesz. Ebből következik, hogy az Egyesült Államok esetében 35—45 milliárd dolláros kereskedelmi mérleghiány minden további nélkül megengedhető, ekkor van ugyanis a fizetési mérleg pont egyensúlyban.

Nem mellékes az sem, hogy az 1983-ra várható 65—70 milliárd dolláros deficit mögött több, mint 3000 milliárd dolláros bruttó nemzeti termék áll. Van azonban a dollárnak egy *további* sajátossága és ez a nemzetközi kereskedelemben és pénzügyekben betöltött szerepe. Ha az USA fizetési mérlege deficites, ez annyit jelent, hogy *az országból dollár áramlott ki.* A dollárt viszont nem csupán az Egyesült Államokkal kapcsolatban használják, dollárban exportál és importál még sok ország, ebben a pénznemben bonyolódik le a világkereskedelem többsége. Tetemes azon államoknak is a száma, melyek *tartalékaikat* tartják dollárban. A nemzetközi gazdasági együttműködésnek tehát lényegében szüksége van arra, hogy az igényeknek megfelelő dollár kiáramoljon az USA-ból, az USA fizetési mérlege deficites legyen.

Aggodalom

Míg az *USA* „nyugodtan megengedheti magának", hogy egy bizonyos határig *negatív* legyen kereskedelmi mérlege, az *NSZK*-nak *többletre* van *általában* szüksége. Az árukereskedelemben kell ugyanis megteremteni annak a fedezetét, hogy a nyugatnémet turisták több, mint 10 milliárd dollárral többet költenek el külföldön, mint amennyi országuk bevesz az idegenforgalomból. Ugyancsak „kikerül a pénz" az országból azáltal, hogy török, jugoszláv, portugál stb. vendégmunkások hazautalják fizetésük egy részét. A nyugatnémet tőkemérlegre is általában az a jellemző, hogy nagyobb a kivitel, mint a behozatal.

A devizatőzsdék számára tehát a deficites amerikai kereskedelmi mérleg *csak egy határon túl okoz gondot.* Az NSZK azonban már akkor is aggódik, ha a mérlegtöbblet nem „megfelelő" nagyságú.

Gonda György—Szentgáli Péter

*

Az amerikai valuta árfolyama a nyugat-európai országoknak valutájuk árfolyamát erősítő intézkedései ellenére *tovább emelkedett* és *hétfőn csúcsot döntött* az NSZK-márkával szemben. Egyidejűleg Tokióban is nyolcéves rekordot állított fel a jenhez képest. Megfigyelők szerint az amerikai kamatlábak emelkedésének kilátása, azaz a dollár jövőbeni drágulása jelenleg *erősíti a vásárlási kedvet iránta*, de valószínű, hogy a dollár árfolyama az év hátralevő részében is magas marad.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Több brit áru a szocialista országokban

Nagy-Britanniának a szocialista országokba irányuló kivitele az idén *kétszer olyan gyorsan bővül, mint a világ több részébe irányuló export.* Jelentős emelkedést mutat a brit behozatal is. Idén az első öt hónapban a Kelet-Európába irányuló brit export *401 millió font* értékű volt, 16 százalékkal több, mint a tavalyi év hasonló időszakában. A *Szovjetunióba* kivitt áruk értéke januártól május végéig elérte a 194 millió fontot, ami *46 százalékos bővülést* jelent.

Külkereskedelmi többlet Kínában

Kína külkereskedelmi többlete az idei év első felében már megközelítette a teljes tavalyi év többletét, jóllehet értékben az idén mind a kivitel, mind pedig a behozatal némileg visszaesett. Ugyanakkor nőtt az ország nemzetközi árucsere-forgalmában részt vevő áruk mennyisége. Az idén 2,4 milliárd dollár a félévi többlet, tavaly az egész évi 2,83 milliárd volt. *Visszaesést* könyvelt el Kína a *nyersanyagok kivitelében, növekedést a mezőgazdasági termékekben.*

Konkurrencia az amerikai acélipar ának

Reagan elnök *nem támogatja* az Egyesült Államokba Japánból érkező acélimport korlátozását, ugyanakkor tanácsadói bizottságot hozott létre, amely a nehéz helyzetben levő amerikai acélipar problémáira hivatott megoldást találni. Az elnök azután nyilatkozott így, hogy képviselők egy csoportja megpróbálta rávenni: tegyen erőfeszítéseket, hogy Japán önként csökkentse amerikai acélexportját. Reagan a williamsburgi csúcstalálkozón tett protekcionizmusellenes ígéreteire hivatkozva hárította el a nagy acélgyártó területeket képviselő kongresszusi tagok kérését.

Megnyílt a Savária egyetem

Hétfőn a szombathelyi Tanárképző Főiskola dísztermében megnyílt a Savaria urbanisztikai nyári egyetem. Ezúttal már 16. alkalommal fogadta az ország minden részéből, továbbá külföldről — Ausztriából, Csehszlovákiából, Dániából, Finnországból, Franciaországból, Jugoszláviából, Lengyelországból, az NDK-ból, az NSZK-ból, Olaszországból, Romániából, a Szovjetunióból és az Egyesült Államokból — érkezett hallgatóit. Az idén 22 vállalat és üzem 40 alapítványa is segítette, hogy minél többen vehessenek részt a nyári egyetemen, amelynek ez évi alaptémája a középeurópai városok revitalizációjának — megújulásának — gyakorlata. Az ezzel foglalkozó előadások többségét — huszonhatból tizenhatot — külföldi szakemberek tartják.

Az ünnepi megnyitón részt vett, s várospolitikánk időszerű kérdéseiről előadást tartott *Sarlós István*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese.

A nyári egyetem témájához kapcsolódva két kiállítás is nyílt Szombathelyen. Az egyiket, „Építkezés a tájban és veszélyben forgó kulturális javak Radkersburg térségében" címmel, a Stájer tartományi kormány nevében, *Gernot Axmann* osztrák építési tanácsos, a másikat pedig „Az európai fővárosok története" címmel *Harrach Erzsébet*, a Fővárosi Levéltár osztályvezetője nyitotta meg.

Nyári egyetem közgazdászoknak

Hétfőn a Magyar Kereskedelmi Kamara székházában megnyílt a XI. közgazdasági nyári egyetem. *Lőrincze Péter*, a Kereskedelmi Kamara főtitkára egyebek között elmondotta: a minden évben nagy nemzetközi érdeklődés kísérte rendezvény — *amelyre az idén 12 országból 60, főleg fiatal közgazdász érkezett* — ezúttal *a magyar és a világgazdaság kapcsolatrendszerének* jellegzetességeit mutatja be a témakörök szaktekintélyeinek segítségével.

A nemzetközi gazdasági kapcsolatok problémái a világ *közgazdászai* számára sürgető, egyszersmind hosszú távra szóló feladatokat adnak — a világ *országai* számára pedig, mondhatni, létkérdést jelentenek. Alighanem ez a felismerés hozza össze évről ezt a tanácskozást is — hangoztatta.

A TIT budapesti szervezetének 121 napig tartó egyetemén előadások hangzanak el többek között a külgazdasági stratégiákról, Magyarországnak a világgazdaság pénzügyi rendszerében elfoglalt helyzetéről, iparpolitikánkról és a vállalati gazdálkodásról, a szocialista mezőgazdaság fejlesztési módszereiről, a marketingről és a piackutatásról, valamint a szociálpolitikáról és a munkaerőgazdálkodásról.

Az előadásokat konzultációk követik, üzem- és intézménylátogatások, kirándulások, szórakoztató programok egészítik ki a rendezvényt, amely ünnepélyes diplomaosztással zárul augusztus 19-én.

Magyar–amerikai közös program

Holstein-konferencia Budapesten

Tizenegy év alatt 1631 millióról 2639 millió literre növekedett hazánkban az évi tejtermelés, és ma már az egy főre jutó tej- és tejtermékfogyasztás — vaj nélkül — eléri a 175 kilogrammot, szemben a tíz évvel ezelőtti 115-tel. A fejlődés hátterében elsősorban a magyar—amerikai *Holstein-program* áll, amelynek keretében amerikai Holstein-fríz szarvasmarhákat kereszteztek hazai fajtákkal. E tízéves együttműködés értékelésére, és a továbblépés megvitatására kezdődött hétfőn háromnapos nemzetközi konferencia a Magyar Agrártudományi Egyesület és az amerikai Holstein-szövetség rendezésében Budapesten, a Technika Házában. A tanácskozást *Villányi Miklós*, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium államtitkára nyitotta meg, majd *Harry E. Bergold*, az Egyesült Államok budapesti nagykövete és *Zane V. Akins*, az amerikai Holstein-szövetség titkára üdvözölte a vendéglátókat, valamint a 12 országból érkezett szakembereket, akiknek véleménye szerint *a továbblépéshez a tejtermelés költségeinek csökkentése, a tejhozam növelése, a korszerű takarmányozás, a genetikai potenciál növelése, és általában a gazdaságosság javítása szükséges.*

Feltétlenül kívánatos, hogy a magasabb tejhozam kisebb tejelő tehénállománnyal is elérhető legyen, mert így a felszabadult férőhelyeken húshasznú állatokat lehetne tartani, ezzel is növelve a jövedelmezőséget. A háromnapos konferencia egyik célja éppen az, hogy ezekhez a feladatokhoz nyújtson segítséget.

JEGYZET

Mire várnak a várban?

Bizonyára sokan elgondolkoztak velem együtt a televízió A Hét című műsorának néhány héttel ezelőtti adásán, amelyben a veszprémi vár jövőjéről volt szó. A város egyik vezetője ugyanis elég sötét képet festett az ott uralkodó állapotokról, elmondván: ha nem kezdenek hozzá hamarosan a vár teljes felújításához, könnyen az enyészeté lehet ez a történelmi emlékünk is. A nézők többsége valószínűleg egyetértett a nyilatkozóval, miszerint a munka elvégzéséhez több tízmillió forintot — a tanácsok jelenlegi pénzügyi lehetőségei mellett — képtelenség csak helyi forrásból előteremteni.

Mindez a múlt héten jutott eszembe Veszprémben, ahol magam is meggyőződhettem róla, hogy a várkomplexum csakugyan megérett a megfiatalításra. Mégsem ez ejtett gondolkodóba, hanem sokkal inkább a környezet, amelyről ordított a nemtörődömség. Megdöbbentett ugyanis a vár melletti Benedek-hegyi sétány képe: foghíjas lépcsőkön és derékmagasságú dudva között vezet az út. Rendbetételéhez pedig egyáltalán nincs szükség milliókra. Csak több figyelem, egy kis szervezés, no meg néhány munkáskéz. S ha e munkáskezeket igénybe is vennék, sokkal meggyőzőbb lenne a vezető lokálpatriotizmusa.

S nem kéne sült galambra várni a várban.

G. I.

Tizedszer

Tiszthelyetteseket avattak Békéscsabán

Vasárnap Békéscsabán tartották meg a magyar néphadsereg tiszthelyettes-avató ünnepségét. Az I. István király téren tízezres közönség előtt tettek fogadalmat dolgozó népünk, szocialista hazánk szolgálatára a honvédség hivatásos tiszthelyettesi iskoláinak végzős hallgatói. A tiszthelyetteseket 1974. óta más-más városban avatják. Az idén, a jelentős agrárszocialista és munkásmozgalmi hagyományokat őrző, s várossá nyilvánításának 65. évfordulóját ünneplő Békéscsabán.

A tizedik alkalommal megrendezett avatóünnepségen felolvasták a honvédelmi miniszter díszparancsát, majd a fogadalom után *Pacsek József* altábornagy, honvédelmi miniszterhelyettes mondott beszédet.

Hatvanéves hagyomány

Ünnepség a Gödi Fészekben

Augusztus első vasárnapján tartották a hagyományos emlékünnepséget a Gödi Fészekben. A Fészek a két világháború között fontos szerepet töltött be a magyar munkásmozgalomban. Története 1924-re nyúlik vissza, amikor a Munkás Testedző Egyesület telket vásárolt a Duna partján, hogy a vasas, a bőrös és a más szakmákban dolgozó munkások a vízparton tölthessék a hétvégét. De nemcsak pihenőhely volt a Gödi Fészek — ahogy később elnevezték —, hanem a sportoláson és a kulturálódáson kívül a politikai munkára is lehetőséget teremtett.

Ennek emlékére tartottak koszorúzási ünnepséget a Gödi Fészek mártírjainak emlékművénél, ahol a dunakeszi, a váci, valamint a gödi párt- és tömegszervezetek, továbbá a Gödi Fészek hagyományát ápoló bizottság nevében helyezték el az emlékezés virágait.

KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

Kubai pártküldöttség érkezett hazánkba

Julian Rizo Alvareznek, a Kubai Kommunista Párt központi bizottsága titkárának vezetésével szombaton a késő éjszakai órákban szakértői küldöttség érkezett hazánkba. A delegációt, amely látogatása során a magyar mezőgazdaság tapasztalatait, eredményeit tanulmányozza, a repülőtéren *Szikszay Béla*, az MSZMP KB gazdaságpolitikai osztályának helyettes vezetője fogadta. Jelen volt *Jorge Rodríguez Grillo*, a kubai nagykövetség ideiglenes ügyvivője.

Kambodzsai miniszter látogatása

Az Országos Béketanács és az Egészségügyi Minisztérium meghívására látogatást tett hazánkban *Yit Kim Szeng* kambodzsai egészségügyi miniszter, a Béke és Szolidaritási Tanács elnöke. A kambodzsai vendéget magyarországi tartózkodása során fogadta *dr. Schultheisz Emil* egészségügyi miniszter, *Sebestyén Nándorné*, az Országos Béketanács elnöke, a BVT alelnöke és *dr. Kovács Béla*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának titkára. A kambodzsai miniszter megtekintett néhány egészségügyi intézményt és felkereste a fóti gyermekvárost. A megbeszéléseken a két ország közötti egészségügyi kapcsolatok fejlesztését, valamint a magyar és a kambodzsai békemozgalom további együttműködésének kérdéseit vitatták meg. A tárgyalásokon hangsúlyozták a Kambodzsával való nemzetközi szolidaritás erősítésének szükségességét.

A miniszter hétfőn elutazott Budapestről.

Kitüntetések

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Füredi József* nyugdíjas nagykövetségi tanácsosnak, körzeti párttitkárnak munkássága elismeréséül, 75. születésnapja alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrendet adományozta. A kitüntetést *Somogyi Sándor*, az MSZMP budapesti bizottsága titkára hétfőn adta át.

Az Elnöki Tanács *Szűcs Jánost*, a Gamma Művek gazdasági igazgatóját nyugállományba vonulása alkalmából, eredményes munkássága elismeréséül a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki. A kitüntetést *Köteles Zoltán* miniszterhelyettes hétfőn adta át az Ipari Minisztériumban.

Pusztavacs

Befejeződött a békefesztivál

Több tízezren írták alá a békét, leszerelést követelő plakátokat, a fesztivál békekönyvét, s az ország minden tájáról százával érkeztek békeüzenetet tartalmazó táviratok a rendezőkhöz.

A békefesztivál délutáni békedemonstrációját *Gerencséri Jenő*, a Képes Újság főszerkesztője nyitotta meg, s átadta az összegyűjtött békeüzeneteket *Farkas Bertalan* űrhajósnak, majd helikopterek érkeztek. A magasból kiugró ejtőernyősök békeüzenetet hoztak a fesztiválnak. *Sarkadi Nagy Barna*, az Országos Béketanács főtitkára köszöntötte ezután a béketalálkozót. Ezen megjelent *Romes Csandra*, a Béke-világtanács elnöke is, aki szabadságát Magyarországon tölti. Üdvözölte a magyar fiatalokat, s beszédet mondott. Ezt követően a tömeg elénekelte a békedalt, s békemenetet alkotva elindult az ország közepén felállított jeltoronyhoz, ahol a Himnusz elhangzása után Gerencséri Jenő mondott ünnepi beszédet. Majd a bronzkazettába helyezett békeüzeneteket, táviratokat, az ejtőernyősök békemondatát, a háború ellen tiltakozó aláírásokat befalazták a jeltorony melletti betonoszlopba, azzal, hogy azt száz év múlva szabad felbontani.

A kétnapos ünnepség záróeseményeként a fesztivál területén béketüzet gyújtottak.

A fővárosban is megkezdődött a totóper

Holtbiztos tippek

Totócsalás címen vált ismertté az a bűncselekménysorozat, amelyet a Fővárosi Bíróság *dr. Lehoczki István* tanácsa tegnap délelőtt kezdett tárgyalni (a másik per Szekszárdon folyik). Az ügy főszereplői — kilencen — már előzetes letartóztatásban kapták kézhez az idézést, a többi huszonkét vádlott szabadlábon védekezik.

Két évvel ezelőtt Kecskeméten ismerkedett meg egymással *Faragó József*, *Pataki Miklós* és *Perei Gyula*. Mindhárman szenvedélyes totózók voltak, és együtt kezdtek játszani. Faragó kezdeményezésére közösen határozták el azt is, hogy kézbe veszik a szerencsét, *száműzik a játék kockázatát*, legalábbis a lehetőség szerint a minimálisra csökkentik a bizonytalansági tényezőket. A kezdeti puhatolózások igazolták az elképzelést, miszerint az alsóbb osztályba tartozó labdarúgócsapatok *néhány játékosát, edzőjét és néhány játékvezetőjét nem nehéz megvásárolni*, s így elhatározásuk szerint alakulhat egyik-másik totómérkőzés sorsa. Így akár 8—9 mérkőzést is „fixre" vehetnek, alaposan növelve nyerési esélyüket.

A tervek valóra váltásához persze társakra volt szükség. Faragóék megismerkedtek *Bernáth Zoltánal*, akinek sok ismerőse volt a *focisták között*, s később *Pócsi László* csatlakozott hozzájuk, akinek viszont a *játékvezetők között* akadt néhány barátja. Kezdetben egy-két mérkőzést „vettek" meg. A bizonytalannak vélt mérkőzések eredményét látszott a legkifizetődőbbnek befolyásolni. Tavaly április 11-én négy futballpályán alakult terveik szerint az eredmény. Perei és Faragó felkereste a szombathelyi *Sabaria* egyik labdarúgóját, *s ötvenezret ígértek neki*, ha a csapat elveszíti

a *Mohács-Véménd elleni mérkőzést*. Húszezer forint *„óvadékot"* azonban visszatartottak — biztos, ami biztos alapon. A beavatott öt játékosnak sikerült annyira *visszafognia* a Sabaria teljesítményét, hogy csakugyan *elveszítették a mérkőzést* — megkapták hát az óvadékot is. Az Építők CS —Dorog találkozó előtt Faragó megkereste *dr. Bartalos Józsefet*, a Dorog elnökét, s felajánlotta, hogy tízezer forintért elintézi a dorogi győzelmet. A pénzt megkapta, *a Dorog győzött.*

A vádlottak figyelme majdnem mindenre kiterjedt: megkeresték *Mezei Ottót*, a Debreceni USE—Bem SE mérkőzés játékvezetőjét, *s húszezer forintos nyomatékkal megkérték*, hogy *komolytalan játék miatt le ne fújja* a meccset, mert az eredményt ők már elrendezték.

A 15. játékhéten több mint *hatszázezer forint* nyereséget inkasszáltak. A 21. játékhét a „fix" tippeknek köszönhetően több mint *hárommillió forintot hozott.* A következő Nyári Totó kupa játékheteken már *kilenc mérkőzést vásároltak meg*, s vehettek biztosra a szelvényen. Június 27-én például *négy és fél millió forintot nyertek.*

A vádirat megállapítása szerint összesen *huszonhét és fél millió forintot* harácsoltak össze a vádlottak, míg tavaly december közepén le nem tartóztatták őket.

A Fővárosi Főügyészség *különösen nagy kárt okozó csalás* miatt emelt vádat az ügy szereplői ellen. Az általuk okozott kár nagyságát nem lehet pontosan megállapítani. A vádindítvány szerint a mérkőzések megvásárlása révén *a fogadók nyerési esélye veszendőbe ment*, s ennek ellenértéke — az eladott szelvények alapján — *100 millió forintra tehető.*

A tárgyalás előreláthatóan egész augusztusban tart, ítélet szeptemberre várható.

S. B.

Egy hét a világgazdaságban

Kimozdulni a holtpontról

A nyári hetekben általában ritkán jelentkeznek a hírügynökségek gazdasági tárgyú szenzációkkal. A dollár az elmúlt héten újabb árfolyamrekordot állított ugyan fel, de ez nem volt váratlan, így meglepetést aligha okozott. Üléseztek aztán az OAPEC miniszterei, de az értekezlet határozatot nem hozott. Nyilatkozatok jelentek meg arról is, hogy nem változik egyelőre sem az olaj 29 dolláros hordónkénti alapára, sem pedig a márciusban az OPEC-re kollektíven megállapított 17,5 millió barreles napi kitermelési plafon. Szenzációt ez sem keltett. A világot inkább az lepte volna meg, ha a termelők akár az alapárhoz, akár a napi mennyiséghez hozzányúltak volna. Bármilyen előjellel.

Japán törekvések

Figyelemreméltó azonban az az út, amit a *japán* külügyminiszter az elmúlt héten a *Közel-Keleten* tett. Látogatása a két „frontállamban", Irakban és Iránban a jelentések szerint elsősorban *gazdasági* célokat szolgált. Iránnak a tartós együttműködés alapja az, hogy Tokió energiaszükségletének mintegy 10 százalékát folyamatosan Iránból szerzi be, ami természetesen a japán exportnövekedés hátterét is megteremti. A külügyminiszteri tárgyalások folyamán a japán fél készségét nyilvánította arra, hogy részt vegyen az elmaradott iráni infrastruktúra modernizálásában is. A jelek szerint *Teherán* a városi tömegközlekedés, a kikötők és a mezőgazdasági termelés problémáit szeretné mielőbb megoldani. Nem kétséges, hogy a jelenleg folyó háború csak aláhúzta e kérdések fontosságát és az infrastrukturális fejlesztések a külföldi szállítóknak is több száz millió dollár értékben jelentenek üzleti lehetőséget.

A japán külügyminiszter a szomszédos Irakban is arra törekedett, hogy a szigetország vállalatainak piacra jutási feltételeit javítsa. A tárgyalásokon szó volt egy 1,5 milliárd dolláros hitel nyújtásáról is, japán vállalatok iraki beruházásait megcélozva. A hét harmadik, a hadviselő felekkel kapcsolatos híre, hogy a *francia* bankok — kormánygaranciával a hátuk mögött — 1 milliárd dolláros hitelt nyújtanak Iraknak francia áruk vásárlására. A lépés előzményeihez tartozik, hogy a tavasszal Párizs 4 millió tonna kőolajat vett, ugyancsak francia termékek szállításával ellentételezve. A két megállapodás a gyakorlatban a konkurrens szállítók számára azt jelenti, hogy az iraki importból 2 milliárd dollár mintegy „kiesett", arra az összegre pályázni nem lehet, azt a „sávot" a francia áruk számára „rezerválták". Megjegyzendő, hogy egyik alkalmazott módszer sem váltott ki nemzetközi kritikát, *hiszen a világkereskedelem megszokott formái* közé tartoznak. A francia és a japán érdeklődés egyébként ismét jelzi, hogy a fejlett tőkés országok az elhúzódó háború miatt korántsem „írták le" Irakot és Iránt. Sőt: az ellenségeskedések beszüntetése után meginduló újjáépítés, a várhatóan jelentős beruházások ígéretessé teszik a piacon maradást a nehezebb időszakban is.

Megindult ugyan a fellendülés, de még könnyű megtorpantani. Ez a summázata a *müncheni* gazdaságkutató intézet, az IFO legutóbbi konjunktúrajelentésének. A szakértők a legnagyobb veszélynek most azt tartják, ha a kormány *túlságosan hamar* gondolna a költségvetési egyenleg drasztikus javítására. A probléma reális és valószínűleg nem csupán az NSZK-ban merül fel. A recesszió körülményei között természetes, hogy a büdzsé pozíciója romlik. A *kiadási* oldalt terhelik a különféle támogatások, munkanélküli segélyek, exportösztönző intézkedések, a *bevételt* viszont negatívan befolyásolja a termeléskiesés. Elmaradt árbevétel után pedig adót sem lehet fizetni. A visszaesés körülményei között a kormányokra a tekintetben is erős a nyomás, hogy „tegyenek végre valamit", mozdítsák ki a gazdaságot a holtpontról. Egy ilyen tartalmú „csomag" természetesen *tovább rontja* a költségvetési egyenleget.

Sok pénzbe kerül

Fellendüléskor persze mindez megváltozik. A korábban munkanélküli dolgozók *már nem pénzt szívnak el a kincstárból, hanem jövedelemadót fizetnek be.* Növekszik a vállalatok termelése, nyeresége, javul a költségvetés bevételi oldala. Nem véletlen, hogy a fejlett tőkés országok nagy részében a költségvetési hiányt *két* részre osztják. Van a *konjunkturális deficit*, ez fellendüléskor eltűnik, és létezik *strukturális hiány*, melynek meglétét a növekedési ütem nem befolyásolja. A fellendülés kezdetekor a pénzügyi szférában persze nagy a kísértés arra, hogy a büdzsé egyébként szinte automatikus javulását mesterségesen felgyorsítsák, a kiadásokat erőltetett ütemben mérsékeljék és a korábbi ösztönzőket gyorsan hatályon kívül helyezzék. Ez a gyakorlat oda is vezethet, hogy az élénkülés megtorpan, és aztán már tényleg nehéz — *sok pénzbe kerül* — „újraindítani". Ettől fél a müncheni intézet is.

Gonda György — Szentgáli Péter

Mathiász utódai

Szőlőnemesítők, átszervezés után — Százéves a Miklós-telep

Afféle protokolláris „meghívóhely" volt úgy a hatvanas évek elején-derekán a Kecskeméthez közeli *Helvéciai Állami Gazdaság*, így hát gyakorta szerepelt a lapokban. El-eltűnődtem rajta: vajon miért került e névbe a jelző?! Mert Svájc ugyan sok mindenről híres, ám legkevésbé szőlőiről! S lám, most előttem a rejtély nyitja, amint járom a *Mathiász-múzeumot*, e kicsiny, s a szintén Kecskeméthez közeli *Miklós-telepen* berendezett múltőrző gyűjteményt. Fotók az egyik falon, köztük bizonyos *Weber Ede* portréja. Ő volt az a svájci származású szőlőtelepítő a kecskeméti homokon, aki kétezer holdat vett meg potom 200 ezer forintért, még a múlt századbéli filoxéravész után, s látott hozzá vállalatával a szőlőkultúra föltámasztásához.

Közel a földhöz

Százéves az idén Miklós-telep, amely névnek egyszerűbb az eredete; a filoxéra elleni küzdelem kormánybiztosa volt *miklósvári Miklós Gyula*, az ő alapítása ez a máig tüneményes, ódon épületekkel körülvett liget. *Lengyel Zsolt* vezeti napjainkban, vele s *Tautó Bélával*, a Szőlészeti és Borászati Kutató Intézet termelési főosztályvezetőjével néztem meg a Mathiász-múzeumot. De hát: dolgozott itt vajon nagy szőlőnemesítőnk? Nem: *Katona-telep* volt az ő munkahelye, miként méltó társáé, *Kocsis Pálé* úgyszintén. De itt van *Katona Zsigmond* fényképe is, csakhogy ama telepet nem Zsiga bácsiról nevezték el, hiszen vele még magam is készítettem interjút vagy két évtizede. Akkor már Mátyásföldön volt háza, 600 öles kerttel, s mint elmondotta, ő bizony hegyaljai származék. Hogy mit keresett éppen Kecskemét peremén? Hosszú volt pályafutását elmesélnie: 1885-ben Sátoraljaújhelyen megszületvén, majd felnövekedvén, az egyetem után az Ampelológiai Intézettel frigyre lépvén, száz meg száz szőlősgazdát — államvizsgáztatott! A pincemesterek elitje akár kertészmérnökké is képezhette magát — nem valami új lelemény tehát az esti hallgatók intézménye... Kecskeméten átmenetileg időzött csak a professzor, a tanárok tanára, mint Katona Zsigmondot elnevezték.

... Vissza a jelenbe, amely bizony borús, legalábbis sok tekintetben. Tudnivaló, hogy az Országos Szőlészeti és Borászati Kutató Intézet a budai Herman Ottó úton működött 1977-ig, csak akkor került Kecskemétre. Ez a lemenetel sem volt már holmi diadalút, sokan nem is vállalták, illetve naponta tették meg az utat fővárosi lakóhelyüktől kecskeméti munkahelyükig. S mégis, mégis: *van benne ráció, hogy a kutatók ne legyenek távol a földtől, a voltaképpeni termeléstől.* (Emlékszem, az Állattenyésztési Kutató Intézetet is a budai Attila útról vitték el Herceghalomra, újabban — részben — Gödöllőre.)

— 1962-től azonban átszervezték az intézetet — mondják vendéglátóim. — Új és szabatos nevünk: a Kertészeti Egyetem Szőlészeti és Borászati Kutató Intézete. Ez még csak hagyján, *de országos jellege is elveszett az intézetnek:* kutatóállomásaink immár függetlenedtek, mégpedig olyképp, hogy beleolvadtak történelmi borvidékeink kombinátjaiba. Így a tarcali a Tokaj-hegyaljai Állami Gazdaság Borkombinátba, az egri állomás az egri kombinátba, a pécsi a villányi-siklósiba, a badacsonyi pedig a Badacsonyi Állami Gazdaságba... De még a lakitelki telepünk is levált, a Szikrai Állami Gazdaság műveli már.

Igaz, melankolikus ez a röpke történeti összefoglalás, mégsem mondanám, hogy elkeseredett volna. Hatvanan dolgoznak az intézetben, harminc közülük a tudományos munkatárs. Van tennivalójuk bőven, hiszen Bács-Kiskus megye adja az országos borproduktum 40 százalékát. Olyan jeles gazdaságok munkálkodnak a homokon, mint a hosszúhegyi, a kunbajai, a kiskunhalasi, a már említett szikrai állami gazdaságok, de ne feledkezzünk meg Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert nevéről, az ottani szakszövetkezetekről.

— Még ebben az ötéves tervben eltelepítünk 35 hektár szőlőt, mert a nékünk megmaradt 150 hektárnak jó része már elöregedett. Sok bonyodalom után, de végre van központunk, a *Kecskemét-Kisfái* névre hallgató tanyán, ahol is korábban kertészeti szakmunkásképző intézet működött. Laboratóriumi és egyéb fölszereltségünk jobb, vagy jobb lesz, mint a Herman Ottó úton odahagyott...

Elkél a türelem

— És a kutatók maguk?!...

— Nos, aki nem vállalta a leköltözést Pestről, az elhelyezkedett másutt, például Budafokon, egyebütt. A borászati kutatások egy részét ma is a *kőbányai* kísérleti pincénkben végezzük. Kétségtelen, hogy sok neves kutató elveszett az intézet számára, de megfiatalodás révén remélhetően ezt mielőbb kiheverjük. Mindamellett bizonyos türelem azért elkél az intézettel szemben, amely intézet azonban kétségkívül belekerült voltaképpeni életterébe.

... Az agrárberkekben mindamellett tagadhatatlanul nagy port vert föl mind az egykorvolt Ampelológiai Intézet — lásd Katona Zsiga bácsi! — elhelyezése a fővárosból, mind pedig az a döntés, hogy az országos hatókörű intézmény immár — bárhogy nézzük is! —, tavaly óta, nem országos jellegű, hiába van mögötte-fölötte a Kertészeti Egyetem, amelynek hatósugara természetesen nem reked meg a budai Villányi út tájain. Az indokokról már a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium szakoktatási és kutatási főosztályának illetékesét kérdeztem.

— *Átmeneti időszak a mostani*, másfél év után még nem lehet megvonni mérlegét a decentralizálásnak — kezdi a beszélgetést *dr. Borsos János* főosztályvezetőhelyettes, aki maga is kutatóintézeti igazgató volt korábban, a karcagi talajkutatóké. — Való igaz: a hagyományos szemlélet szerint csakis egyazon zárt intézményben képzelhető el a kutatás, ám a gyakorlat igénye más, vagy legalábbis nemcsak az említett szisztéma. Igaz, szervezetileg szűkült a szőlészeti kutatóintézet, valójában mégis *bővült:* mégpedig olyképp, hogy — remélhetően — gyorsabban lesz, lehet gyakorlati eredmény abból, ami a kutató fejéből kipattan, a nemesítő gondolatvilágából megfogan. S nem szakadt azért el egymástól a kecskeméti és a pécsi, badacsonyi állomás, mert változatlanul együtt munkálkodnak, ha nem is oly szorosan, hanem szerződéses alapon immár. *Ez a módszer egyébként csak a mezőgazdaságban szokatlan, az ipar már régóta gyakorolja.* Van-e vajon nagyvállalatunk, amelynek ne volna műszaki-fejlesztési főosztálya, netán saját intézete?!

— *Igen ám, csakhogy valamennyi kutatóállomás állami gazdasághoz került, jóllehet az ország szőlőtermésének 62 százalékát a termelőszövetkezetek adják, míg 20 százalékát a maszekok, s csak 18 százalékát az állami szektor...*

— Ha arra céloz, hogy ily módon kiestek volna a nemesítés köréből a téeszek, akkor téved — válaszol dr. Borsos János. — Gondoljon arra, hogy a szóban forgó borkombinátok többsége egyszersmind *termelési rendszer gazdája*, s máris kitűnik, hogy jó helyen vannak ezek az állomások. S vajon melyik téesz vállalta volna el a kutatók fenntartásának terheit? Persze, kétségtelen, hogy nem azonos nívón dolgoznak ma sem ezek a kutatók, akad jó — így elsősorban a pécsi — példa, de akad elkedvetlenítő eset is. A lényeget abban látom, hogy — mondjuk Mathiász Jánoshoz, Kocsis Pálhoz, tehát a legnagyobb elődökhöz hasonlatosan — a tetthelyen dolgozzék a kutató. Az egykorvolt Kertészeti Kutató Intézetből alakult *Gyümölcs és Dísznövénytermesztő Fejlesztő Vállalat* talán a legjobb minta erre: Fertődtől Újfehértóig régóta meggyökeresedett szakemberek végzik dolgukat, lett légyen szó burgonyáról vagy ribizliről.

Színes összkép

— S mit szólnak mindehhez az érintettek?

— Színes az összkép, mindenesetre fölgyorsult a cserélődés, így a kutatói állomány megfiatalodása. A magam karcagi tapasztalata is az volt, hogy 50—60 év között vannak az úgynevezett vezető kutatók, de 30—50 között valóságos úr tátong, mégpedig főleg az anyagiak okán. Magyarán az alacsony fizetség miatt nem tudunk bevonni e munkába olyanokat, akik már bizonyítottak a gyakorlatban.

... Szeptember 1—4. között rendezik a Hírös napokat Kecskeméten, amikor is a százéves Miklós-telep megszemlélése jó alkalom lehet a dilemmák áttekintésére, a vázolt reform kérdőjeleinek számbavételére is.

Keresztényi Nándor

Egy hónap múlva: BNV

Szeptember 16-án nyitja kapuit az *őszi Budapesti Nemzetközi Vásár, a fogyasztási javak szakvására.*

Magyarország mellett 42 ország kiállítói mutatják be fogyasztási cikkeiket, összesen több mint 46 ezer négyzetméteren. Az előzetes jelentkezések alapján az idei tavaszi BNV-hez hasonlóan az őszi vásáron ***nagyobb arányú lesz a szocialista országok részvétele:*** főként Bulgária és az NDK növeli kiállítási területét, a Szovjetunió a tavalyival megegyező nagyságú területen sorakoztatja fel termékeit a BNV ***legnagyobb külföldi kiállítójaként.*** Az új kiállítók között lesz Argentína, Banglades, Belgium, Dél-Jemen, Kína, Laosz, Marokkó, Mongólia és Szíria.

A népgazdaság exportlehetőségeivel, illetve importigényeivel összhangban az idei őszi BNV-n a kiállítók nyolc árucsoportban mutatják be termékeiket. Az elsőben a ruházkodással kapcsolatos termékeket, a továbbiakban lakberendezési és lakásfelszerelési tárgyakat; háztartási vegyipari, papíripari és kozmetikai cikkeket; élelmiszeripari termékeket; a kultúrával, a szabad idővel és a sporttal összefüggő árufélékeket; különféle járműveket; ajándékokat és népművészeti cikkeket, valamint családi és hétvégi házakat láthatnak az érdeklődők.

Önálló kiállítással jelentkezik majd az *Elektromos Művek*, energiatakarékos háztartási készülékeket sorakoztat fel, s gyakorlati példákkal mutatja be a gazdaságos üzemeltetés legjobb módszereit.

Az idei őszi BNV-vel egy időben rendezik meg a negyedik *Interplayexpo* nemzetközi játék- és oktatási eszköz kiállítást, valamint a második *Csináld magad!* nemzetközi barkács- és kiskertkiállítást. Az előbbinek érdekessége, hogy ez évben először a *Studexpo* beleolvad az *Interplayexpóba*, tehát ezentúl a játékkal, illetve az oktatással kapcsolatos cikkeket egy kiállításon belül ismerhetik meg a látogatók.

A *Csináld magad!* kiállításon kiemelt szerepük lesz a lakások karbantartásához, felújításához és korszerűsítéséhez szükséges szerszámoknak, eszközöknek.

HORIZONT

Drágul a Mercedes

A stuttgárti *Daimler-Benz* autógyár bejelentette, hogy hétfőtől átlagosan 2,8 százalékkal emelik a Mercedes személyautók értékesítési árát.

Az áremelést akkor határozta el a cég vezetése, amikor a nyugatnémet autóipar hosszú idő óta a legjobb évének örvend. A hazai kereslet növekedése bőven kárpótolja a gyártókat a szerényebb mértékű exporteladásokért. A nyugatnémet vevőknek jelenleg átlagosan öt hónapot kell várniuk, hogy hozzájuthassanak Mercedesükhöz.

A cég néhány kocsijának új ára: a most piacra dobott *Mercedes 190* típus 26 026 nyugatnémet márkába, a *240-es dizel* 29 241 és a *Mercedes 280 SE* 47 618 nyugatnémet márkába kerül hétfőtől.

Élelmiszersegély Kínának

Az ENSZ világélelmezési programja ingyenesen 60 millió dollár értékben szállít Kínának vajat és tejport az elkövetkezendő öt évben, az elmúlt hét végén létrejött megállapodás alapján.

Kína hat nagyvárosának lakói részesülnek majd a segélyből, összesen 40 ezer tonna tejporból és 13,3 ezer tonna vajból. A világélelmezési program egy másik akció keretében 6 millió dollár értékben bekapcsolódik a kínai mezőgazdaság fejlesztésébe is, mégpedig elsősorban szikes területeken öntöző berendezésekkel.

KGST-bizottsági ülés Jerevánban

Értekezlet a szabványokról

A KGST Szabványosítási Együttműködési Állandó Bizottsága (SZEÁB) Egységes Szerkesztési Konstrukciós és Dokumentációs Munkacsoportja Jerevánban tartja 20. ülését.

A tízéves jubileumát ünneplő munkacsoport tanácskozásán hazánkat a *Magyar Szabványügyi Hivatal* és az *Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium* szakemberei képviselik. Az ülésen három szekcióban — az építőipari rajzok, a gépi rajzkészítés és a mikrofilmtechnika és dokumentáció készítése — folytatnak részletekbe menő szakértői tárgyalásokat. Az építőipari rajzok szekciójában a magyar kidolgozású építőipari rajz- és dokumentációs szabványokat egyeztetik, többek között például az autópálya-tervezést. Az autópálya-szabványosítási programnak a KGST-ben Magyarország a témavezetője. Az ülésen várhatóan közel húsz műszaki-dokumentációs szabványt egyeztetnek, és terjesztenek elő a KGST SZEÁB-tanácsa elé. Elfogadásuk után ezek a szabványok beépülnek a magyar szabványrendszerbe, elősegítve a nemzetközi műszaki dokumentáció cseréjét.

Iskola külföldön élő magyarok gyerekeinek

Az anyanyelvi mozgalom védnöksége tanácskozik

A külföldön élő magyarokat az óhazához kapcsoló anyanyelvi mozgalom négyévenkénti konferenciájának állandó testülete, a védnökség, hétfőn tanácskozásra ült össze Budapesten. Az eseménynek négynapos programja van, témája a két évvel ezelőtti konferencia óta elért kapcsolatok gyarapodásának számbavétele, illetőleg javaslatok kimunkálása a következő — 1985-ben esedékes — anyanyelvi konferencia programjára.

Lőrincze Lajos professzor, az anyanyelvi konferencia védnökségének elnöke nyitotta meg az ülést. Javaslatára a védnökség tagjai — hazai, valamint külföldön élő nyelvészek, irodalmárok, tudósok, művészek — tisztelettel adóztak *Illyés Gyula* emlékének, felidézve a magyar szellemi élet nagy alakjának gondolatát: az anyanyelv őrzése, kultúránk ápolása nemes feladata a világ minden magyarjának.

Az anyanyelvi mozgalom sok év óta sikeres rendezvényeiként említette Lőrincze Lajos a balatoni gyermeknyaraltató, nyelvgyakorló táborokat, a sárospataki magyarságismereti nyári tábort, a debreceni pedagógusképző tanfolyamokat és a táncoktatók továbbképző találkozóit. Az új kezdeményezések, intézmények közé sorolta, hogy az idén először volt Baján olyan magyar—angol nyelvű tábor, ahol a külföldről érkezett magyar származású fiatalok hazai — angolul tanuló — középiskolásokkal voltak együtt és kölcsönösen segítették egymást a nyelvtanulásban. Megvalósulóban van az a régi terv, hogy a határainkon kívül élő magyar gyerekek idehaza középiskolai tanulmányokat folytathassanak: a kőszegi Jurisich Miklós Gimnáziumban az idén ősszel kezdődő tanévben a hazai középiskolásokkal egy osztályban tanulnak a jelentkezők, s 1984-ben indítják el az első kétnyelvű osztályt, amelyben magyar és angol nyelven folyik majd a tanítás. A külföldieknek lehetőség nyílik érettségi vizsgára is, és ezzel az érettségivel folytathatják majd a külföldön élő honfitársak gyermekei tanulmányaikat magyar felsőfokú tanintézetekben.

Az Egyházak Világtanácsának állásfoglalásai

Hétfőn hazaérkezett az Egyházak Világtanácsa Vancouverben tartott VI. nagygyűlésén részt vett magyar egyházi delegáció.

A több mint 300 tagegyházat és a mintegy 400 millió keresztyént képviselő egyházak világtanácsának nagygyűlése a teológiai és egyházi kérdésekben hozott fontos határozatok mellett nemzetközi kérdésekben is állást foglalt. Így — többek között — a militarizmus minden megnyilvánulása ellen és javaslatot tett a nemzetközi vitás kérdések békés megoldása rendszerének kialakítására. Nyilatkozatot fogadtak el az emberi jogok kérdésében, a fejlődő országokat sújtó élelmiszerválság megoldásának ügyében.

A nagygyűlés újraválasztotta az Egyházak Világtanácsa vezető testületeit. A 150 tagú központi bizottságban két magyar egyházi vezető kapott helyet: *dr. Tóth Károly* református és *dr. Nagy Gyula* evangélikus püspök. A 16-tagú végrehajtó bizottságba beválasztották dr. Tóth Károly püspököt. A központi bizottság elnöke *Helmut Hild* evangélikus püspök, az NSZK-beli Evangéliumi Egyházak Külügyi Hivatalának elnöke lett.

Konferencia Tatabányán

Napirenden a biotechnika

A 26. *országos biológus napokat* hétfőn Tatabányán nyitották meg. A háromnapos rendezvényen csaknem félszázan — akadémikusok, egyetemi tanárok, tudományos kutatók, mérnökök, orvosok és pedagógusok — vesznek részt az ország minden megyéjéből és a fővárosból.

Dr. Hortobágyi Tibor, a biológiai tudományok doktora megnyitó előadásában hangsúlyozta, hogy a TIT szervezésében évenként sorra kerülő rendezvény mindegyikén a biológia fejlődése szempontjából legaktuálisabb kérdéseket vitatják meg és ismertetik a kutatások területén elért legújabb eredményeket. Elsősorban azok a témák szerepelnek a programban, amelyek a gyakorlati életben, a termelésben nagy jelentőségűek.

E rendezvénysorozat témája a biotechnológia. Az első napon többek között a növényi sejtgenetika újabb lehetőségeiről és a növények hidegtűrésének szabályozásáról hangzott el előadás, kedden *Bábolnán* folytatják a tanácskozást, ahol a genetika, a mikrobiológia és a biokémia legújabb eredményeinek gyors és hatásos alkalmazásával emelték világszínvonalra a termelést.

A harmadik napon — szerdán — a biológiai ismeretterjesztés és a biológiaoktatás időszerű kérdéseiről tartanak vitafórumot.

Megbízólevél-átadás

Losonczi Pál, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke hétfőn fogadta *dr. Suchati Chuthasmit*, rendkívüli és meghatalmazott nagykövetet, a Thaiföldi Királyság új magyarországi nagykövetét, aki átadta megbízólevelét. A megbízólevél átadásánál jelen volt *Esztergályos Ferenc* külügyminiszter-helyettes.

★

A nagykövet 1933. április 14-én született a thaiföldi Phitsanulokban. Jogi, közgazdasági és bölcsészdiplomával rendelkezik, a filozófia doktora. Egyetemi tanulmányainak egy részét az Egyesült Államokban végezte. 1952-ben lépett diplomáciai szolgálatba. 1954—65 között a Külügyminisztérium Gazdasági Osztályán dolgozott.

1965-től 68-ig Thaiföld delhi nagykövetségén teljesített diplomáciai szolgálatot. 1968—1973 között a Külügyminisztériumban előbb a Nemzetközi Szerződések, Egyezmények Osztályának vezetője, majd a Nemzetközi Szervezetek Főosztályán a Nemzetközi Konferenciák Osztálya vezetője, illetve a Gazdasági Főosztály helyettes vezetője. 1975—1980 között Thaiföld rendkívüli és meghatalmazott nagykövete Indiában. 1980-tól 82-ig a Külügyminisztérium Nemeztközi Szervezetek Főosztályának, illetve Gazdasági Főosztályának vezetője. 1982 októbere óta Thaiföld nagykövete Ausztriában.

A nagykövet nős.

Adj, király katonát

Magyar nagydíj Locarnóban

Magyar sikert hozott a locarnói XXXVI. nemzetközi filmfesztivál: *Erdőss Pál* Adj, király katonát! című filmje kapta a nagydíjat: az Arany Leopardot.

A zsüri megállapította, hogy a magyar versenyfilm kimagaslott a mezőnyből. A bíráló bizottság szerint ezzel az alkotásával a *„fiatal rendező hazája filmművészetének legjobb hagyományait folytatja”*.

Az első lapvélemények egyöntetű elismeréssel szólnak a magyar versenyfilmről. A *Corriere della Sera* kritikusa azt a véleményét hangoztatta, hogy a fesztivál általános színvonala elmaradt a várakozástól, kivételt csak Erdőss Pál filmje jelentett. A *l'Unitá* azt emelte ki, hogy a győztes film ismét igazolta a magyar filmművészet jó hírnevét, és elismeréssel szólt az elsőfilmes Erdőss Pál rendezői tehetségéről.

Ifivezetők találkozója

Hétfőn Orosházán megkezdődött az ifjúvezetők hetedik országos találkozója, amelyen az úttörőmunkát segítő huszonötezer tanuló és dolgozó fiatal képviseletében háromszázan vesznek részt.

A háromnapos eszmecsere során az egy-egy úttörőraj munkáját segítő ifjúkommunisták üzemlátogatásokon találkoznak a város KISZ-eseivel, s kisebb csoportokban tanácskoznak, egyebek között a gyermekek KISZ-életre való neveléséről, a szabad idő hasznos eltöltéséről, az úttörő- és a KISZ-szervezetek kapcsolatáról. Ellátogatnak Békés megye több településére, ismerkednek a békési fiatalok életével. A programot művészeti és sportrendezvények is színesítik.

Máttis Teutsch-kiállítás

A magyar avantgarde művészet egyik európai rangú mestere, *Máttis Teutsch János* grafikus, festő és szobrász alkotásaiból kiállítás nyílt hétfőn a Kassák-emlékmúzeumban. A kiállítás megnyitására megjelent a Corvina Kiadó gondozásában *Szabó Júlia* művészettörténész Máttis Teutsch Jánosról szóló kötete, valamint faximile kiadásban a művész linómetszet-albuma is.

Elhunyt Vas Zoltán

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy Vas Zoltán író, Budapest főváros volt polgármestere, a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének tagja, 1983. augusztus 13-án, életének 81. évében hosszan tartó betegség után elhunyt.

Temetése 1983. augusztus 22-én, 13 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Budapest Főváros Tanácsa,
Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége,
Magyar Írók Szövetsége

Életének 81. évében, hosszú szenvedés után hunyt el Vas Zoltán író, politikus, a felszabadulás utáni magyar közélet ismert személyisége.

Vas Zoltán 1903-ban született Budapesten. Tizenhat éves korától részt vett a munkásmozgalomban, a Tanácsköztársaság megdöntése után a kommunista ifjúmunkások egyik vezetője volt. 1921-ben letartóztatták és fogolycsere útján került a Szovjetunióba. 1924-ben illegális munkára tért vissza Magyarországra, de 1925-ben ismét letartóztatták és elítélték. Forradalmi tevékenységéért összesen 16 esztendőt töltött fegyházban. Börtönéveiről írt „Tizenhat év fegyházban” című könyve később a fiatal kommunista generáció egyik alapvető olvasmánya volt.

A Magyarország felszabadításáért folyó harcok idején tért ismét haza az emigrációból, hogy felelős szerepet vállaljon az ország újjáépítésében. Először Budapest közellátási kormánybiztosaként, majd polgármestereként végzett jelentős munkát a főváros életének normalizálásában. 1946-tól az akkor létrehozott Gazdasági Főtanács titkára volt. Kiváló szervezőképességének nagy szerepe volt a háborúban romba dőlt ország talpraállításában. Később az Országos Tervhivatal elnöke lett.

1956-ban nem ismerte fel a kibontakozáshoz vezető helyes utat, s átmenetileg konfliktusba került azzal az üggyel, amiért addigi életében küzdött. Nyugdíjba vonult, és aktív írói tevékenységbe kezdett. Történelmi esszéin kívül visszaemlékezéseit is több kötetben publikálta.

Vas Zoltán számos magas kitüntetés, így a Magyar Népköztársaság Zászlórendje, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje és a Szocialista Magyarországért Érdemrend birtokosa volt.

Porcbiológia

Nemzetközi orvostudományi tanácskozás

Az európai Osteoarthrológus (csont- és ízületkutató) Társaság megbízásából augusztus 15—17. között a Debreceni Orvostudományi Egyetem anatómiai, szövet- és fejlődéstani intézete rendezi a társaság 12. szimpozionját *A porcszövet biológiája* címmel.

A háromnapos tudományos tanácskozást tegnap délelőtt az egyetem elméleti tömbjének nagytermében nyitották meg. A konferencián tizennégy ország csaknem nyolcvan kutatója vesz részt, közöttük a szakterület több úttörője, vezető kutatója. Három nap alatt negyvenöt előadás hangzik el. A szimpozionon a kutatók a porcszövet anyagcseréjére, fejlődésére, szerkezetére és kóros elváltozásaira vonatkozó legújabb tudományos eredményeket vitatják meg.

Könyv és zene

Közművelődési tábor cigányoknak

A baranyai cigány fiatalok közművelődési tábora megnyílt Újpetrén. A megyei művelődési központ meghívására a hosszúhetényi, a komlói, a mázfai és a véméndi cigányklubok, valamint a komlói hagyományőrző cigány tánccsoport tagjai találkoztak a szép erdei környezetben levő ifjúsági táborban. A többnapos program elsődleges célja az, hogy bővítse a dolgozó és a tanuló cigány fiatalok kulturális ismereteit, elsősorban a cigány népzene és néptánc körében. A táborozók találkoznak cigány alkotókkal és előadókkal, s a komlói hagyományőrző együttes bemutatót tart számukra.

A mostani találkozó után újabb tábor nyílik az újpetrei parkerdőben: a baranyai cigány gyerekek olvasótábora. Programja eltér a hagyományos magyar és nemzetiségi olvasótáboroktól, amennyiben nemcsak az irodalmi nyelv művelésére ad lehetőséget, hanem általános ismereteket is nyújt.

Hibaelhárító gyorsszolgálat

Szigor a vasúti kereszteződésekben

A balesetek megelőzése végett a MÁV pécsi és szombathelyi igazgatóságának képviselői — a zalai vasúthálózat gazdái — a közelmúltban felülvizsgálták azokat a vasúti kereszteződéseket, ahol tömegközlekedési eszközök, autóbuszok közlekednek. Megállapodtak abban, hogy a nagyobb biztonság érdekében az átjárók közeléből eltávolítanak minden kilátást zavaró tárgyat. A fénysorompók és más műszaki berendezések folyamatos üzemképességének fenntartására mindkét igazgatóságon hibaelhárító gyorsszolgálatot szerveztek. Ezentúl *szigorúbban ítélik meg a tilos jelzésnél a vasúti sineken áthaladó szabálytalankodó járművezetőket.* Aki a tilalmat megszegi, szabálysértést követ el, s a bírság határa 10 ezer forintig terjedhet. Az intézkedés szeptember elsején lép hatályba. A rendőrség, hogy a közlekedési figyelmet így is javítsa, technikai eszközök alkalmazásával is szigorítani fogja az ellenőrzést a fénysorompóval ellátott vasúti átjárókban. A balesetek megelőzésére tett rendőrségi erőfeszítéseket a MÁV és a Volán is támogatja, saját területükön szigorítják az intézkedéseket.

Washingtoni botrány

A közelmúltban pattant ki a hír: a *Washington Public Power Supply System* (WPPSS) bejelentette, hogy képtelen visszafizetni 2.25 milliárd dollár értékű adósságát. A közlésre a hitelezők ezrei kezdték el veszteségüket számolgatni. Még többen vannak azonban olyanok, kik a WPPSS további kötvényeinek birtokában aligha érezhetik biztonságban magukat: a visszafizetése annak a 6 milliárd dollárnak szintén kétségessé válhat.

A történet a hatvanas évekre nyúlik vissza. Az Egyesült Államok északnyugati részének energiaellátását vizsgálva, szakértők arra az elhatározásra jutottak, hogy a jövő igényét *csakis atomerőművek* építésével lehet fedezni. Akkoriban a fogyasztás évente átlagosan 7 százalékkal nőtt. Ez tartósan nem folytatódhat — vélték a szakemberek —, 5 százalékos emelkedést azonban hosszú távra is prognosztizáltak. Megszületett a döntés: *a meglevő vízi erőművek mellé három atomerőművet is kell létesíteni.* Az építés és működtetés feladatait Washington állam a WPPSS-re bízta. Az első beruházási javaslatban — kelte 1968 — összesen 3500 megawatt kapacitásról van szó, 3,1 milliárd ráfordítással és mintegy 10 éves építési idővel. A létesítésekhez szükséges összeget viszonylag könnyű volt előteremteni, hisz a régi vízi erőműveket üzemeltető, szövetségi kézben levő *Bonneville Power Administration* teljes garanciát vállalt a befektetőkkel szemben. A megállapodás szerint a BPA nem csupán arra kötelezte magát, hogy a termelt villamos energiát átveszi, hanem végső soron vállalta a *költségek visszafizetését még akkor is, ha egyáltalán nem kap többletenergiát.*

Akkoriban persze kevesen gondoltak arra, hogy a szerződés ezen pontja valaha is alkalmazásra kerül. Az első világpiaci árobbanás után készült elemzések ugyanis azt mutatták ki, hogy a három atomerőmű sem lesz elég, hiszen az energiafelhasználás növekedési üteme *meg fogja haladni* az 5 százalékot. Újabb döntés született, ezúttal két atomerőmű létesítéséről, 2450 megawatt kapacitással. A WSSPP felülvizsgálta a program költségelőirányzatait is, 1975-ös számítások szerint az öt erőmű mintegy 6 milliárd dollárba került volna. A kivitelezés problémái miatt az első erőmű befejezésének új határidejét a nyolcvanas évek elejére tették. A két új létesítmény már nem kapta meg a BPA teljes garanciáját, mivel a társaságot időközben a szövetségi szintű rendeletek eltiltották ettől. A BPA-nak sikerült azonban hasonló biztosítékok vállalására rábeszélni a hat északnyugati államban 88 áramszolgáltató vállalatot, akik végül is a BPA-éval *azonos* kötelezettséget vállaltak a két újabb erőműre. Ilyen előzmények után a finanszírozás nem okozott problémát, a pénzt kötvények kibocsátásával teremtették meg.

Az első három erőmű építéséről azonban *nem a legkedvezőbb* hírek érkeztek. Szövetségi szintű előírás alapján mindhármójuk létesítésére külön versenytárgyalást kellett kiírni, a veresenytárgyalást pedig a legolcsóbb ajánlat nyerte meg. A merev szabály egyszerűen lehetetlenné tette a műszaki megoldások koordinálását, a három beruházást három különböző cég (*Babcock and Wilcox, General Electric, Combustion Engineering*) kezdte meg. Természetesen mindegyikük hozta a maga alvállalkozóit, kik általában egy időben kívántak dolgozni. A szervezetlenség persze megmutatkozott a költségekben is. A korábban vállalt határidők betartása ismét illuzórikussá vált.

1980-ban a WPPSS elbocsátotta a kivitelezés vezetőit és *új vezérkart* nevezett ki. Ők azonnal új költségbecslést készítettek, mely szerint az öt erőmű most már 23,8 milliárd dollárba kerül. Időközben a második olajárrobbanást követő energiatakarékossági lépések is kezdtek eredményt hozni. A prognózisok már nem beszéltek a villamos áram iránti igények évi 5 százalékos növeléséről, hanem mintegy 1,7 százalékos ütemet tartottak valószínűnek. Az igények távlati alakulását és a kivitelezés további költségeit figyelembe véve a WPPSS igazgató tanácsa úgy döntött, hogy a két később elkezdett erőmű létesítéséről lemond. Az 1982. januári döntést a tavasszal másik követte: egy harmadik erőmű kivitelezését félbeszakították.

G. Gy. — Sz. P.

---

lyok. „Nekik volt igazuk!" — kiáltottam magamban. Aztán hozzátettem, csöndesebben, de nagyobb erővel: ‚s nekünk is igazunk van: hiszen megszenvedtük, hogy fönnmaradjunk és megértsük ezt a kettős igazságot."

Drámai mítosz tehát István királyé. Erőforrás, mely úgy tart életben, hogy a vérünket, sok vérünket követeli. Drámai, egymásnak ütköző az igazság is, amely kibontakozik belőle. István királyt nem lehet pusztán az eseményekből, tetteiből és az eredményeiből megérteni. Főként: „szentnek" elfogadni. Szertartást kellene fölépíteni abból, amit tudunk róla. Hogy átélhessük és vitatkozva megemésszük a megemészthetetlent. István király és a mi egymást kiegészítő, egymásnak halálosan ellenfeszülő igazságunkat. Történelmünk folyamatát, mellyel hol azonosulunk, hol elutasítjuk. Ezt a szertartást aztán — így képzeltem — augusztus 20-án minden jelentősebb községben, városban bemutatnák: rendezők, filmesek, színészek, koreográfusok, táncosok működnének közre valami olyasminek a megértetésében, megsejtetésében, ami egyébként elvontság marad. Az önmagunkról alkotott kép és gondolkodás így válna pontosabbá, sajátabbá. Az ember viszonya saját népéhez, saját történelméhez elsősorban érzelmi, önkéntelen kapocs. Úgy érzem: ahhoz a történelemhez, múlthoz tartozom, melynek van mítosza. Ez az én „kultúrám" gyökere.

A szertartásdrámát még senki sem írta meg. Lehet, csak azért, mert az István király-mítosz egyelőre még csak az én idegzetemben dolgozik? Második István király-versem már a két legyűrhetetlen igazság párbeszédeként hangzik:

Ülj le velünk a kőasztalhoz
Nem ülök, mert ez itt sírkő.
Igyál velünk a fakupából.
Nem iszom, mert ez koponya.
Akkor énekelj, járd el a táncot.
Nem táncolok,
ez a föld fájna, ez a föld
meghasadna.

Hol István király a történelem, és mi az eleven megszenvedői, hol pedig éppen fordítva, míg egyetlen, két sudarú kötélként össze nem sodródik ezer év és a jelenidő.

Nem hiszem, hogy ezzel saját mítoszom minden rejtett sugallatát megfejtettem volna. Lehet, hogy azért nem írtam meg a drámát én sem. Nemzeti önismeretünk — úgy látszik — tartogat még valamilyen újabb árnyalatot, eddig eléggé föl nem ismert réteget számomra. Talán csak a következő István király-verset írom majd meg egyik váratlan délelőttön vagy éjszakán. Mikor megint elviselehetetlen lesz, hogy él körülöttem egy titok: a fázás, a kitaszítottság és a hazatalálás történelmi fonadéka. Mindez a megmaradás és elveszettség ismétlődő, sok százados ritmusában. Nem nyugodhatok bele ennek az ezeréves homálynak a terjengésébe, nem fogadhatom el a bizonytalanságot, tévelygést még a gondolataimban sem. Újabb és újabb kapukat akarok kinyitni a megszakítatlan történeten, hogy tovább élhessek, érvelhessek saját létezésem mellett. Tovább élhessünk, érvelhessünk mi itt mindannyian értelmes létünk mellett. Akár mint — ahogy az István-napi regölő mondja — „Szent István szolgái", akár mint csont-vetésének még mindig gazdag hús-aratása.

Szalámi-bessz

A kihívásra adott válasz – Egyedárusítás, új piacok vagy valami más (2.)

Tegnapi számunkban megírtuk: az év első felében kevesebb Pick és Hertz szalámit tudtunk eladni az NSZK-ban, mint tavaly ilyenkor. Az egyedárusítási joggal rendelkező importőr, Thomas Niderreuter kizárólag a recessziót, az életszínvonal romlását tette ezért felelőssé... Mint mondotta: az emberek inkább az olcsóbb árukat keresik. A magyarok is akkor tudnák megőrizni eddig elért piaci részesedésüket, ha a hagyományos drága csúcsminőség mellett olcsóbb, közepes minőségű szalámival is jelentkeznének az NSZK-piacon.

— *Jelentkeztünk!* — tette az asztalra az árumintát *Bálint László*, a Szegedi Szalámigyár vezérigazgatója.

Megkóstoltuk a *Fesztivált* és a *Szegedi Boszorkányt*. Mindkettő gusztusos és praktikus műanyag fóliában mutatta magát, az egyik íze a téliszalámira emlékeztet, a másik finomra darált paprikás-szalámi. Kilónként 126 forintos áron *itthon bizonyára sikere lenne*, ha volna az üzletekben. (Szegeden kipróbálták: szétkapkodták.)

— A Niderreuter cég nem tartott ezekre igényt — jelentette ki Bálint László.

— *Talán más jellegű, más ízesítésű kellene...*

— Kivittünk négy-ötféle újabb mintát június végén és véleményt kértünk: kell belőle, vagy nem. Válasz eddig nem érkezett.

Kevés a reklám

A mannheimi *Khün* cégnél másként vélekedtek az olcsóbb magyar szalámik eladhatóságáról. A mintát megízlelve, *azonnal rendeltek 60 mázsát* és mint mondták: *folytatás következik.* Ami konfliktust okozott: amikor Thomas Niederreuter tudomást szerzett az üzletkötésről, kifogást emelt:

— *Az egyedárusítás megtörésével tönkreteszik a magyarok a Niderreuter által nehezen megdolgozott NSZK-piacot — végsősoron maguknak támasztanak konkurrenciát!*

A helyzet — mint látható — némiképp kusza. Mert van logikája annak, amit Thomas Niderreuter mond. De *éppen ő javasolta*, hogy a Pick és a Hertz mellett dobjunk piacra olcsóbb árut is. *Miért nem vesz belőle ő maga?* Mert amit a szegediek kínálnak, az nem felel meg a német ízlésnek? Akkor a Khün cég miért lát benne mégis fantáziát? Szinte félünk kimondani: *lehet, hogy Niderreuteréknek mégsem érdekük a magyar import növelése?*

— Kizárt dolog — vélekedett *Vörös Imre*, a Terimpex vezérigazgatója. — A Niderreuter cégben mi is részvényesek vagyunk, *vegyes vállalatot alkotunk.* A Terimpex képviselője ott ül Niderreuterék igazgató tanácsában és ellenőriz minden lépést. Arról nem is beszélve, hogy ennek az NSZK-importőrnek a forgalmában *meghatározó a magyar szalámi.* Milyen érdeke fűződhetne a magyar import csökkentéséhez? Román és olasz szalámival nem foglalkozik, ha ezek törnek előre — az ő konkurrensei nyernek teret.

— *Viszont a szegedi vezérigazgató NSZK-beli útja után arról számolt be, és korábban magunk is azt tapasztaltuk, hogy a magyar szaláminak újabban kisebb a reklámja az NSZK-ban, mint régebben. A müncheni Karstadban nem láttunk magyar szalámit...*

— Nem szabad pár napos, szűkkörű tapasztalatok alapján általánosítani, következtetéseket levonni. Nagyon örülnék, ha akadna akár csak még egy olyan magyar termék, amelyik annyira gyakran fordul elő a nyugatnémet üzletekben, mint a magyar szalámi — mondta némi éllel Vörös Imre. S hogy ne maradjanak illúzióink, hozzáteszi: persze ahhoz, hogy mint a Coca-Colánál, *plakátok legyenek az utcán és a tévében, a napilapokban sűrűn találkozzunk a magyar szalámi hirdetéseivel, nagyon sok millió márka kellene.* Az NSZK-ban értékesített 50 millió DM értékű szalámi nem bír el ekkora reklámköltséget. Legföljebb Niderreuterék nagy vevőit célozhatjuk meg, maximum *évi egy kampány* költségeit tudjuk, tudnánk vállalni.

Kemény dió. A forgalom és annak haszna csak *kevés reklámot tesz lehetővé.* A forgalmat növelni valószínűleg csak *sok reklámmal* lehetne. Ha csökken a forgalom, kevesebb jut a reklámköltségek megelőlegezésére. Az egyedárusítási joggal felruházott importőrnek — mint mondta —, *momentán nincs több pénze.* A magyar exportőrnek sincs.

Bizalom a Niderreuternek

— A Terimpex a hagyományos, az egyedárusító vevőn kívül még olcsóbb szalámik ügyében is alig áll szóba valakivel, pedig akadnak jelentkezők, akik vásárolnának szalámit — állította beszélgetésünkkor némiképp panaszosan *Mike Imre*, az Állatforgalmi és Húsipari Tröszt vezérigazgató-helyettese.

Vörös Imrét ez nem lepte meg. Leveleket tett elénk, hogy NSZK-beli piackutató cégtől érkeztek és a Terimpexet, kérésére, arról tájékoztatják, hogy X. és Y. cégnek miként állnak a pénzügyei, milyen a fizetőképességük, milyenek piaci kapcsolataik. A bizonyítványok, kevés kivételt leszámítva, *lesújtóak.*

— Hát ezek lennének Thomas Niderreuter konkurrensei — mondta nem minden düh nélkül Vörös Imre. — Miért kell ilyen fizetőképtelen, megbízhatatlan importőröket favorizálni?

— *Ezek szerint forgalomcsökkenés ide, vagy oda, Niderreuterék azért őrizhetik egyedárusítási jogukat, mert az összes többi importőr alkalmatlan?*

— Csak a témához nem értő ember tehet fel így kérdést. Teljesen egyértelmű: *ha a márkacikket forgalmazó kereskedőtől megvonjuk az egyedárusítás jogát, rögtön leállítja a reklámot.* Nem bolondult meg más hasznáért költeni! A márka tulajdonképpen *eladási mód*, hosszú távon kíván befektetéseket. Méghozzá meglehetősen sokat. És a partner, az importőr csak akkor hajlandó ebből részt vállalni, ha a befektetett munka és pénz hasznát hosszú távon maga élvezheti. Egyébként a Niderreuter cég nagy múltó vállalkozás, kitűnő a hálózatuk, nagyszerűek a kapcsolataik. Úgy véljük, *jó kezekben van* a magyar szalámi NSZK-beli eladása.

— *Még ha a szerződésben ígért forgalomnöveléssel szemben az idén eddig 150 tonnával csökkent is ez az import? Ha másnak adunk árut, olcsóbb szalámit, rossznéven veszi, szerződésszegést, piacrontást emleget. S eközben az olcsóbb magyar szalámit különböző kifogásokkal nem veszi át.*

— Az olcsó szalámikat minden ellenkező híresztelés ellenére más importőröknek is igyekszünk eladni. Persze csak a megbízhatóaknak, a fizetőképeseknek. De tudomásul kell venni, hogy az 5—6 márkás olcsó szalámira is *ugyanannyi importlefölözést kell fizetni*, mint a jóval drágább márkásra. Ez sanyarú tény, ez a Közös Piac rendelkezése. Kár a vádaskodásért. Ha romlik a piac, ha csökkennek az eladások, elsőként mindig a kereskedőt kezdi hibáztatni mindenki. Pedig a kereskedő nem változott, csak a helyzet lett nehezebb.

— *És ebbe bele kell nyugodni?*

— Ebbe nem szabad belenyugodni. Új módszerek, új áru és új piacok kellenek. A *Monimpex*szel, a *Hungarofructtal* és a *MAVAD-dal* közösen például éppen mostanában indítunk el egy új akciót, a régi „*Gutes aus Ungarn*" jelmondattal. Ilyen feliratú címke kerül minden olyan magyar árura, amelyet a kereskedői tanács kiváló minőségűnek ítél. A reklámkampány lebonyolításában részt vesznek nagy NSZK-beli partnereink is.

És az új áruk? Az olcsóbb szalámik egyelőre nem mennek. A Szegedi Szalámigyárban mégis hetek óta *mindenki túlórázik.* A szalámi okozta kiesést *darabolt húsrészek exportjával* pótolják. Persze ebből jóval nagyobb mennyiség kell ugyanakkora árbevétel eléréséhez.

— Nem adhatjuk meg magunkat a piac kihívásának — mondta a szegedi vezérigazgató. — Sertés van elegendő és mi azt csinálunk belőle, amit a vevő akar.

— *És biztos, hogy a vevő, a fogyasztó az NSZK-ban, esetleg más országokban nem akar semmilyen magyar szalámit?*

— Ami engem illeti, én nem hiszem el, hogy így van. Szerintem egyszerűen csak *több munkát és pénzt kellene fektetni az eladásba.* De erre csak az hajlandó, akinek *létérdeke*, hogy ne csökkenjen a forgalom.

— *A gyárnak nyilván létérdeke. Mit tesznek, hogy megfordítsák a visszaesést?*

— Megpróbálunk mi magunk *közelebb kerülni* a piachoz. Megpróbálunk *kezdeményezni.* Például az *Egyesült Államokban* és a *Közel-Keleten.* Eddigi tárgyalásaink azt mutatják: *nem reménytelen ügy.* A magyar szalámi megjelenhet az arab országokban és az USA üzletejben. A most folyó gyári rekonstrukciók eredményeként 1985-ig föl tudunk készülni az amerikai exportra. Ennyi időnek elégnek kell lennie a piaci bevezetéshez is.

— *Ez azt jelenti, hogy az NSZK-beli visszaesést az amerikai exporttal akarják ellensúlyozni?*

— Semmiképpen. Nem nyugszunk bele abba, hogy a hagyományos piacon csökken az eladás. Új és új szalámifajtákkal próbálkozunk. Nekem is az a meggyőződésem: *új importőröket is be kell kapcsolnunk az üzletbe!* Az egyedárusítási jognak addig van létjogosultsága, amíg ezzel növelni lehet az eladásokat.

Nem reménytelen

Faludi Endre, az Állatforgalmi és Húsipari Tröszt vezérigazgatója így fogalmazott:

— A kereskedőnek — mindegy, hogy magyar, vagy külföldi — *nem az a legfontosabb dolga, hogy konjunktúra jóslatokat gyártson.* Nem a helyzet javulásától kell várniuk, várnunk sorsunk jobbra fordulását. Az a dolgunk, hogy minden helyzetben, a dekonjunktúrában is, *megtaláljuk a módját az áru eladásának.* Különösen, ha van áru. Nagyon sokat kockáztatott és tett ezért az ipar. S *leginkább az ipar.* Éppen ezért immár a legélesebben vetődik fel, hogy végre a miénk legyen a külpiaci értékesítésben is a meghatározó szó.

— *Ez igen keményen hangzik...*

— Ezt kell mondanom, mert sajnálatos tény, hogy *a kereskedelmi szervezet fejlődése elmaradt az ipar fejlődésétől.* És ezért a mezőgazdaságban, a húsiparban rejlő lehetőségek feltehetőleg csak akkor és úgy használhatók ki, ha majd *az ipar és a külkereskedelem integrált egységben működik*, és végre közössé válnak a ma még elkülönült vállalati érdekek.

Ezzel, a jelek szerint végeredményben Vörös Imre is egyetért:

— Én is úgy gondolom — mondta —, hogy *együtt kell a kiutat megkeresnünk.* Nem kell mindenáron *bűnbakot keresni* azért, mert csökken a forgalom.

GÁDOR IVÁN—MATKÓ ISTVÁN

(Vége)

Klemperer, Ljubimov és mi, mindannyian

Otto Klemperer három esztendő leforgása alatt — 1947 és 50 között — tizenkét alkalommal vezényelte Budapesten a *Don Giovannit*. Az egyik előadást közvetítette, s lakklemezre is rögzítette a rádió. Ebből az archív felvételből most, némi technikai rekonstrukcióval, részleteket adott közre a Hungaroton; az album többek között olyan, immár legendás operaénekesek hangját idézi meg, mint *Gyurkovics Mária, Orosz Júlia, Székely Mihály, Rösler Endre*. A hallgató azonban a kivételes előadói teljesítményeken kívül másféle kuriozitást is tapasztalhat. A meglepően zaklatott, szinte száguldó tempót. S hihet a fülének, mert igazolja azt *Boros Attila* kommentárja a lemezborítón. A szerkesztő arról tudósít, hogy Klemperer későbbi Don Giovanni-felvételén, amelyet az EMI stúdiójában készített, sokkalta lassúbb iramot diktált, olyannyira, mintha a két alkalommal nem is ugyanaz a karmester vezényelt volna. A budapesti előadáson például a nyitány *két perccel* volt rövidebb, a Sextett úgyszintén, de Ottavio B-dúr áriája is több mint egy perccel hamarabb ért véget, mint az EMI-produkcióban.

A tempóeltérések természetesen *koncepcionális különbségekre* utalnak. Klemperer mindig másként, és újra másként értelmezte *Mozart* művét, interpretációi pedig ezt a szemléletváltozást tükrözték. Megkockáztathatjuk tehát, hogy a karmester a saját elképzeléseivel erőteljesebben „beavatkozott" az opera előadásaiba, mint azt a közönség korábban megszokta.

Nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy *Jurij Ljubimov* tavalyi rendezése az Erkel Színházban, talán semmivel sem volt önkényesebb, mint Klemperer egykori vezénylése. Csakhogy a rendező munkája, természetéből eredően *másfajta eszközökkel* érvényesítette a maga szemléletét. Tevékenységének *látható* nyomai maradtak az előadás külső képén. Az ő stiláris eredetisége a *színpadi nyelvben* mutatkozott meg, míg Klempererré a zenében, pontosabban annak tolmácsolásában. És ez utóbbi szférában a közönség tűrőképesebb a változások, a szokatlanságok iránt. Mégpedig alighanem azért, mert a zenei kifejezés újdonságát kevesebben veszik észre, vagyis a közönségnek csupán egy része fogta fel például a tempógyorsítást. És ami ennél is fontosabb: e zenei előadásmód koncepcionális következményei magára a műre nézve, sokkalta nehezebben határozhatók meg *fogalmi* eszközökkel, mint azok, amelyeket egy rendezés sugall.

Éppen azért foglalkoztat az *opera* példája, mert összetett műforma lévén, jól reprezentálja: a közönség úgynevezett *befogadói attitűdje* attól függően is változik, hogy milyen műformát, sőt, annak mely *rétegét* kell érzékelnie. Még az operakedvelők többsége is hamarabb észleli a díszletek megváltozott funkcióját, a színpadra ültetett zenekart, mint a tisztán zenei megoldásokat. Fogalmazhatjuk akár úgy is, hogy általában kevesebb a kiművelt fül, mint az ingerlékeny szem.

Amit *látunk*, arról hajlandók vagyunk hamar ítélni, ami azt is jelenti, hogy a vizuális művészetek alkotásairól gyorsabban valljuk be, ha nem értjük őket. Mert a zenéről nem akarunk feltétlenül *fogalmakat alkotni*, de az irodalmias műveltség és gondolkodás a *látványt* már le akarja írni. És ha az nem sikerül, *érthetetlennek* tekinti.

Következne persze ebből, hogy az irodalomhoz viszont, mint a legfogalmibb természethű művészethez, alkalmas fogalomrendszer áll a közönség rendelkezésére. De olvasásszociológiai, olvasmánybefogadó vizsgálatok tanúsága szerint az irodalmi élménnyel *szemben* is igencsak *sokféle befogadói magatartás* nyilvánul meg. A regényt — amely pedig egyneműbb „közegnek" tűnik, mint az opera — éppúgy különböző szinteken fogadja be a műélvező. Vannak, akik az írás „tempóját", ritmikáját, szerkezetét, egész formakoncepcióját nem képesek érzékelni, tehát nem vonnak le abból *tartalmi* következtetéseket, nem vonatkoztatják azt a tartalomra. Az olvasók túlnyomó többsége az irodalmi anyag „külsődleges" jegyeire, mindenekelőtt a *cselekményre* figyel. Azután a figurákra, de elsősorban az *akciókban megnyilvánuló* jellemzésekre. Az a jelzőrendszer, amit az írói reflexió, a nyelv, a stílus jelent — azaz az alkotói szemlélet nemkülönben fontos kifejezőeszközei —, az már a befogadás bonyolultabb képességét kívánja, és ezért *megosztja* a mű közönségét.

Éppen ez a megosztottság az, amivel az *esztétika* nem foglalkozik. Nem is az a dolga. Az esztétika magából a műalkotásból von le következtetéseket, törvényszerűségeket. Így persze szükségképp az *egységesnek feltételezett közönség* eszményének „bűvkörében" él — hiszen valamely esztétikai rendszer megalkotójának csak annyiban kell tudomásul vennie a közönség meglétét, amennyiben az potenciális befogadója magának az esztétikumnak.

Az esztétikai vizsgálódás tehát mindenkor azon az *a priori* demokratikus feltételezésen alapszik, hogy a műalkotás megértése, feldolgozása és élvezete *mindenki számára adott lehetőség* — éppen az esztétika által nyújtott, megfelelő képzettség birtokában.

Ki és mennyire birtokolja ezt a képzettséget, s egyáltalán: milyen *másfajta*, s felettébb lényeges hatások játszanak még közre az úgynevezett befogadói folyamatban, annak a kérdésnek a felvetésével viszont egy — mondjuk úgy: *gyakorlatiasabban* — demokratikus nézőpontot érvényesíthetünk. Éppen azzal, hogy feladjuk az „egységes közönség" kényelmes mítoszát. És tudomásul vesszük, hogy az egyes közönségrétegek, mi több, akár az „egyes" közönség, vagyis az *egyén* befogadói mechanizmusát is meg kell ismernünk. Ami azonban csak akkor lehetséges, ha megértjük, hogy a par excellence esztétikai ismeretek *mellett*, azokkal legalább *egyenrangú szerepet* játszik a mű megértésére törekvő személy teljes *élethorizontja*. Kulturális, politikai, magánéleti tapasztalatai és élményvilága.

Az utóbbi időben egyre-másra jelennek is meg olyan publikációk, amelyek ezt a felismerést igyekeznek elfogadtatni, argumentálni, arra serkentve bennünket, hogy vessünk végre számot a befogadói magatartások rendkívüli *változatosságával* és végletes *szubjektivitásával*. Mint olyan *ténnyel*, amelyet többek között azért sem lehet megkerülni, mert közelíteni is csak úgy lehet egymáshoz a különféle színeket — például az oktatásban —, ha „beprogramozzuk" eltérő motivációikat gazdagságát. S a befogadói attitűdök sokoldalú elemzése nem utolsósorban segíthet magának a művészi interpretációnak, s tovább: akár kritikájának jobb megértésében.

Egy szerény logikai gondolatmenet elvezethet ugyanis annak felismeréséhez, hogy például Otto Klemperer és Jurij Ljubimov *maguk is befogadók*. Akik egyéni „feldolgozásmechanizmusukkal" közelítenek Mozarthoz. Azután jön a közönség — amely ugyancsak *egyénekből* tevődik össze —, közöttük helyet foglalnak a hivatásos bírálók is — nemkülönben a *személyes* attitűdjeikkel —, és valamiként *befogadják a befogadók produkcióját*. Egy zeneszerző értelmezését, aki a Don Giovanniban szintén nem tett egyebet, mint *a maga módján* befogadta a *világot*.

Mészáros Tamás

Az új alkotmány megjelenéséig

Nemzetiségi szövetségeink megalakulása

ÖSSZEL TARTJÁK KONGRESSZUSUKAT hazai nemzetiségi szövetségeink. Érdemes ezt az alkalmat megelőzve visszaemlékezni azokra a második világháború utáni időkre, amikor a — délszláv, német, román és szlovák — nemzetiségi szövetségek megalakultak.

A magyarországi nemzetiségek, „kisebbségi népcsoportok" *Kővágó László* meghatározása szerint *„kis létszámú, szórvány településű nemzetiségi csoportok, amelyeket etnikai, származási kötelékek fűznek más országokban élő nemzetekhez. Magyarország területére évszázadokkal ezelőtt, az állam alakulása után, általában önkéntes bevándorlás útján kerültek, olyan időszakban, amikor még nem volt kialakult nemzetük... (Itt említsük meg, hogy nyelvnemzetük irodalmi életével való kapcsolataik sokáig igen lazák voltak: meglepő épségben őrizték meg évszázadokkal ezelőtti hagyományokat, olyanokat is, amelyek nyelvnemzetükben már kihaltak.)"*

Ennyit mindenképp el kellett elöljáróban mondani ahhoz, hogy ha csak nagy vonalakban is, de megközelíthessük a második világháború befejezése utáni rendkívül érdekes és tanulságos időszakot.

Időszak? A nemzetiségi szövetségek megszerveződését tekintve, nem a legmegfelelőbb ez a szó. Pontosabb volna talán a korszak, hiszen a délszláv szövetség, amely 1945-től keltezi létezését, 1948-ig, a fordulat évéig tekintélyes szervezetté épül ki, a szlovák és a román szövetség pedig majd csak a fordulat éve után, 1949-ben alakul meg. S hol vannak ekkor még a németek? Majd csak a következő évben, 1950-ben alakul meg a Békés megyei Eleken, az első német kultúrcsoport, s valamivel később Gyulán a második. A Magyarországi Német Dolgozók Kulturális Szövetsége pedig csak 1955 októberében alakult meg. Vagyis a délszláv és a német szövetség alapításának dátuma között tíz esztendő a különbség.

Miért? A magyarországi németek a háború után rendkívüli stresszhelyzetbe kerültek — jórészt közismertek már e történelmi tények *is*. A kitelepítéstől, áttelepítésektől szétzilált falvakból a hazai németség az ipari centrumokba, a bányákba, az állami gazdaságokba özönlött. Azok is ezeken a helyeken kerestek munkaalkalmat, akik megszöktek a kitelepítendők közül. A tapogatózva meginduló szervezőmunkának kétféle közegellenállást kellett leküzdenie. A háború után a német szó, a német beszéd nem hangzott demokratikusan — időnként ki is hívta a „megfelelő reakciókat". A németek pedig emiatt nem beszéltek németül. Nem mertek. Azaz nemcsak kulturális megmozdulásaik nem voltak, de az anyanyelvüket sem használták. *Ez így tartott 1949-ig, az új alkotmány megjelenéséig.* A Magyar Népköztársaság alaptörvénye kimondta a nemzetiségek egyenjogúságát. Ettől fogva német kultúrcsoportok, tánckörök, énekkarok kezdték járni az országot, hogy a hazai németségnek bizonyságát adják: Magyarországon lehet németül beszélni, énekelni, lehet a német anyanyelven ápolni a német kultúrát. Nem mindig csak a németeknek, néha másoknak is kellett ezt bizonyítani. 1954 júliusától német nyelvű lap is jelent meg, s a következő esztendőben — először csak kulturális szövetségként! — megalakulhatott a hazai németek társadalmi szervezete, amely 1958-ban alakult át *demokratikus* szövetséggé.

ALAPVETŐEN KÜLÖNBÖZÖTT ettől a délszlávok — szerbek, horvátok és szlovének — helyzete. Mihelyt a front elvonult, a felszabadult területeken megindultak a demokratikus, antifasiszta népmozgalmak — köztük a szláv nemzetiségekéi is. *Lásztity S. Lyubomir* Iz náse prošlosti, azaz *Múltunkból* című könyvében írja erről: „... a Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontja a magyarországi népmozgalomból nőtt ki... A magyarországi antifasiszta szlávok (horvátok, szerbek, szlovákok és szlovének) egységes országos szervezetként hozták létre a Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontját, amelynek alakuló közgyűlését 1945. február 18-án tartották meg Battonyán." E tavaszon Békésben, Csongrádban sorra alakultak a Front helyi szervezetei, Mohácson pedig április 2-án megszervezték a Bácska—Baranyai Szláv Kulturális Egyesületet, amely a nyár folyamán egyesült a Fronttal. Ekkor már Pest megyében is alakultak a Front községi szervezetei, s augusztusban Pécsett létrejött az első területi titkárság. A Front délszláv szekciója 1945. december 3-án tartotta első országos konferenciáját Mohácson. A Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége folytonosságra tekintve számítja 1945-től létezőnek magát.

A Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontja *Sloboda* címen a szlovákokkal közösen szerkesztett hetilapot is jelentetett meg. Az első csak szerb-horvát nyelvű lap a rövid életű *Novi Svet* volt. Utána hamarosan megjelent a *Naše Novine* első száma, s időközben más változás is történt: „A II. országos konferenciát... 1947. október 5-én és 6-án tartották meg Bácsalmáson. Ekkor változtatták meg a Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontjának elnevezését a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségére..." — írja idézett művében Lásztity S. Lyubomir. A szövetség iskolaépítő, kultúraszervező munkáját a Tájékoztató Iroda közleménye után a magyar—jugoszláv viszony megromlása, a törvénysértések rövid időre megszakították, megakadályozták. A korabeli Tito-, illetve Jugoszlávia-ellenes politika a hazai délszláv kisebbségeket is felhasználta propagandaeszközéül (is).

SOK SZEMPONTBÓL LEGSIKERESEBB útja a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetségének volt. Gyulán közvetlenül a felszabadulás után megkezdődött a szervezés, először *kulturális szövetség* alakult, majd ebből fejlődött ki a nagyobb politikai jelentőségű *demokratikus szövetség*.

A szintén e vidéken is szerveződő szlovák szövetségnek az 1946. február 27-én aláírt magyar—csehszlovák lakosságcsereegyezmény következményeivel is meg kellett birkóznia. Hetvenháromezer szlovák vagy magát annak valló települt ki az országból *önkéntesen*. A hazai szlovákság ekkor elveszítette értelmiségi rétegét. (Ez hosszú időre megszabta szlovákságunk kulturális életének lehetőségeit. Az öt esztendővel ezelőtt megjelent *Vyhonky* (Hajtások) című, fiatal hazai szlovák írókat-költőket bemutató antológiáig színvonalas szépirodalmi kötet lényegében nem jelent meg magyarországi szlovák szerző tollából.)

Korántsem szabad azt hinni, hogy a lakosságcserével minden szlovák egyetértett Magyarországon. 1946 tavaszán barátsági nagygyűlést tartottak Békéscsabán — állást foglaltak a kitelepítés, illetve a szlovákok kitelepülése ellen. Abban, hogy szlovák ajkú lakosságunknak áttelepülésre jelentkezett kétharmada helyett végül *csak egyharmad* települt át, bizonyosan benne van ez a hazafias munka is. A lakosságcsere 1948 végén kezdett kifulladni, a zaj úgy-ahogy elült, s az itthon maradottak végre gondolkozhattak azon, hogyan szervezzék meg kollektív létüket. A Magyarországi Szlovák Demokratikus Szövetsége még 1948-ban megtartotta alakuló küldöttgyűlését, s 1949. január 27-én az alapszabályt is jóváhagyta az akkori belügyminiszter. Ebből idézem a — rövid írásom perspektíváit kitágító — szavakat: „A szövetség célja a Magyarországon élő szlovák nemzetiségű tömegek megszervezése, a demokrácia által biztosított jogaiknak megvédése, az általános antiimperialista és demokratikus mozgalmakba való bekapcsolása, valamint a magyarországi demokratikus erők tettekkel való segítése."

MIT SEM VÁLTOZOTT azóta — lényegét tekintve — ez a gondolat. Tartalma épp így fogalmazódik meg a másik három nemzetiségi szövetség alapokmányában is. A magyarországi nemzetiségek ebben a szellemben készülnek idei kongresszusukra is, hogy számot vessenek az eddigi munkával és meghatározzák új feladataikat a más nemzetiségű és anyanyelvű magyar állampolgárok anyanyelvének, nemzetiségi kultúrájának megőrzéséért és fejlesztéséért, haladó hagyományaik ápolásáért, illetve a folyamatosan fejlődő technikai és természettudományos kultúra anyanyelvű megismerésének érdekében.

Zelei Miklós

Kiss Attila rajza

Ruttka Ferenc rajza

Egy hét a világgazdaságban

Dollárhullám

Az Egyesült Államokban elnököt négyévenként választanak és hasonló mértékű a periodicitás a legtöbb fejlett tőkés országban. A politikai életnek tehát van egy *állandóan ismétlődő mérföldköve*, egy olyan pont, melyhez jelentős *változatok* köthetők. Van a kérdésnek persze egy másik oldala is. Amíg a négy év nem telik el, nincs elnökválasztás, a hivatalban levő személyiség nyugodtan élvezheti hatalmát. (Azok az esetek — mint például Nixoné — amikor a végrehajtó hatalom biztosa *nem tölthette ki végig mandátumát*, nyilvánvalóan kivételesek.) A világgazdaságban azonban nem létezik „négyéves mandátum", nincs „választási nap". A nyilvánvalóan alapvető jelentőségű olajár hivatalosan minden egyes OPEC-értekezlettel *változhat*, a szabadpiacon pedig akár naponta másképp alakulhat a termék értéke. Az amerikai pénzpiaci kamatlábak sem kötik mozgásukat valamely határnaphoz, bár a legtöbb eladósodott ország számára egyszázalékpontos *fel-* vagy *lefelé* irányuló primemozgásnak nagyobb a jelentősége, mint nem egy nyugat-európai választásnak. A politikai élettel szemben tehát, ahol „*a mérközések időpontjait előre meghirdetik*", a világgazdasági trendek mutatók napi mozgásából állnak össze.

A probléma értelemszerűen az, hogy *meg kell különböztetni az átmeneti jelenségeket* a tartóstól. Itt már létezik politikai párhuzam: a devizapiaci szakértőknek a feladatuk egy angol időszaki választás megfigyelőihez hasonlít. Az egyik párt elnyerte a másik erősségének számító körzetet. Ennyi *a tény*. Mármost *miről van szó*? Az eredmény talán az országos erőpróbára küldött társadalmi jelzés a nyerő általában növekvő népszerűségéről? Vagy egyszerűen sikerült új, helyben népszerű jelöltre találni a már megfáradt régi helyett? Esetleg a korábban erős szervezet jelöltjén múlott a kimenetel, ki az egyik gyűlésen meggondolatlanul néhány káros hatású megjegyzést tett? Hasonló tartalmú — szövegében nyilvánvalóan eltérő — kérdéseket most azok is feltehetnek, akiknek a dollár árfolyama múlt heti csökkenéséről kelett véleményt mondaniuk. A devizatőzsdének azonban *nem létezik egy mindent eldöntő és mindent megmagyarázó „általános választás". A börzéken naponta hirdetnek eredményt...*

Az elmúlt hét nagy kérdése az volt, *hogyan kell a dollár árfolyamvesztését értékelni*. Múló tünetről van-e szó, vagy a tartós lemorzsolódás kezdetéről? A válasz érdekében érdemes leszögezni, hogy tartós változásokat csakis tartósan ható okok hozhatnak létre, gyors ugrásokat bármely irányban viszont általában átmeneti tényezők eredményeznek. Ma a tőkés pénzpiaci mechanizmus olyan, hogy a dollár hirtelen erősödése mindenfajta központi szándék nélkül kialakulhat. Néhány vállalat gazdasági igazgatója véletlenül egyszerre határozza el, hogy jelentős márkaösszegeket — esetleg teljesen különböző okokból — dollárra váltanak át. A hirtelen jelentkező keresletemelkedés persze, *felfelé nyomja* azonnal az amerikai valuta árfolyamát. Erre figyel fel több ezer spekuláns és nyereséget szimatolva ugyanezt teszi. A dollár nyilvánvalóan felfelé fog mozogni. A spekulációnak azonban nem az volt a végső célja, hogy dollárral rendelkezzen, hanem az, hogy a dollárért az eredeti átváltási árfolyamhoz mérve több nyugatnémet márkát kapjon vissza. Ez pedig csakis úgy lehetséges, ha az amerikai valutát nyugatnémetre *vissza is váltják*. Ekkor persze a márka iránti kereslet nő meg, az USA-pénz értékének emelkedése megtorpan, majd az árfolyam visszaesik. Ebben a pillanatban kezdődhet meg a dollareladási láz. És ezzel egy átmeneti mozgásnak lényegében vége is. Ugyanilyen átmeneti mozgást válthat ki — mondjuk — egy amerikai gazdaság hír, a költségvetési deficitről készített új prognózis, a Federal Reserve üléséről kiszivárgott információ stb.

Mindebből azonban még *nem lesz „trend"*. Tartós változást csakis *a gazdasági erőviszonyok tartós változásai hozhatnak*. Hogyan alakul az USA és Nyugat-Európa gazdasági növekedési üteme? Milyen lesz az inflációs ráták egymáshoz való viszonya? A reálkamatlábak a tengerentúlon vagy az Óvilágban lesznek-e vajon magasabbak? Melyik térség gazdasági potenciálja fog hosszú távon gyorsabban erősödni? Kilátásaiban a dollár árfolyamának trendjét ezek határozzák meg. Ahhoz, persze, hogy a trend érvényesülhessen, fel is kell ismerni. A konkrét devizális döntéseket hozóknak tehát el kell jutniuk odáig, hogy — például — egy, az amerikai kamatlábak alakulásáról szóló híradásban ne csupán átmeneti jelenséget, hanem egy „kamattrend" kezdetét lássák. És akkor úgy fognak cselekedni, ahogy az „árfolyamtrend" *megkívánja*...

Gonda György—Szentgáli Péter

Amerikai gazdaság

Megtorpan a növekedés?

Erőteljes fellendülést mutatott az amerikai gazdaság az év második negyedében: *felgyorsult a gazdasági növekedés üteme*, kismértékű volt az árdrágulás tempója és jelentősen *emelkedett a vállalatok profitja*.

Az amerikai kereskedelmi minisztérium most közzétett adatai szerint a gazdaság egyik legátfogóbb mutatója, a nemzeti összetermék (GNP) éves szintre vetítve reálértékben 9,2 százalékkal bővült. Ilyen gyors ütemű gazdasági növekedésre az USA-ban 1978 közepe óta nem volt példa. A második negyedévi lendületes ütem elérését a gyártók és a kereskedelem alacsony raktárkészleteinek feltöltése, az autóeladások gyors emelkedése, az építőipari piac megélénkülése tette lehetővé. Összehasonlításul: az év első három hónapjában, amikor megkezdődött az 1981—82-es gazdasági recesszióból való kilábalás, a GNP még csak 2,6 százalékkal bővült. Az április—június közötti időszakban az amerikai vállalatok nyeresége 14,8 százalékkal nőtt, *nyolc év óta a leggyorsabb ütemben*. Az infláció üteme pedig csupán 3,5 százalékos volt a második negyedévben.

Az év második felére vonatkozó előrejelzések szerint azonban *a gazdasági növekedés lendülete megtörik*. A harmadik negyedévben — a bér- és jövedelemadók újbóli 10 százalékos mérséklése következtében a gazdaság növekedési üteme még 8—9 százalékos lesz. A negyedik negyedévben azonban az ütem 4—5 százalékkal lassul, mindenekelőtt a fogyasztók vásárlási kedvének lanyhulása miatt.

A kongresszus költségvetési irodája ezzel egyidőben felhívta a figyelmet, hogy *a magas költségvetési deficit kedvezőtlenül hat az amerikai gazdaság további alakulására*. A tetemes deficit a magas kamatszint fennmaradását, a gazdasági növekedés ütemének lelassulását és a kirajzolódó világgazdasági megélénkülés végét eredményezheti — mutat rá a költségvetési iroda jelentésében. Szakértők becslése szerint az államháztartás hiánya az idén újabb rekordot dönt, és meghaladja a 200 milliárd dollárt.

A washingtoni kormány számításai szerint az év hátra levő részében is *csökken a munkanélküliség*.

Araszolva felfelé

Veszteséges évek után a 23-as építők – A rendteremtés lépcsőfokai

Egy 1982 júliusában megjelent riport — *„A 23-as csapdái"* — záró mondatai:

— ... Ha tudatosan tartjuk magunkat a most megfogalmazott elvekhez, *elmozdulhatunk a mélypontról*. Az idei 840 millió forintos tervünk már nyereséggel számol, de csak a féléves mérleg adhat támpontot mindehhez. Tanulságaink egyike: az önelemzéshez *gyakoribb kontrollra* van szükség.

E tavalyi gondolatsorra visszautaló kérdés 1983 augusztusában:

— *Nyereséggel zárta a 23-as Állami Építőipari Vállalat az 1982-es esztendőt?*

Horváth Imre igazgató:

— *Nem*. Harmincmillió forintos *veszteséggel*. Ám ahhoz, hogy ezt minősítse, vegye figyelembe: a féléves mérleg ötvenhétmillió forintos veszteséget mutatott. Magyarán: a veszteséges félév után a harmadik negyedéves munkánkra *már nem fizettünk rá*, a negyedik évnegyed pedig egymagában huszonhétmilliós *nyereséget* hozott.

Takarítás – milliókért

A vállalat ma 48 esztendős vezetője tavaly április derekán vette át a *hol nyereséges, hol bukdácsoló* céget — elődje önként kérte felmentését; *munkásságát elismerve* tettek eleget kívánságának —, sok ideje nem volt tehát arra, hogy nagyot fordítson a kormánykeréken. A 23-as különben sem tartozik a szerencsés vállalatok közé — sorsán a tőle független, külső körülmények *is* formáltak. Eredetileg gyárépítők voltak, majd *központi döntés alapján* szerveződtek át a főváros kommunális épületeinek kivitelezőjévé. Az átállás — amelyhez állami támogatást és bankhitelt is kaptak — nem ment zökkenők nélkül, s ma már nyilvánvaló: *önmaguk is rátettek egy lapáttal gondjaikra*.

— A tavaly nyári, szinte az évvégi záráshoz hasonló, leltárral egybekötött mérleg ismeretében elsősorban azt kellett eldöntenünk: *hogyan csökkenthetjük a költségeinket* — mondja Horváth Imre. — Kitűnt, hogy igen sok forint megfogható. Mérsékelni tudtuk az energia-felhasználásra és a fuvarozásra fordított kiadásainkat. Korábban, mielőtt egy-egy kész épületet átadtunk a megrendelőnek, külső szervezetekkel takaríttattunk ki, s ez *épületenként egy-kétmillió forintba* került. Miért kellenek ehhez külső emberek? Azonnali hatállyal *letiltottam*, és hétvégeken, az akkor még lehetséges módon: állományon kívüli bérből fizetve, *saját dolgozóinkkal* takaríttattam. Bár dolgozóink ezt ódzkodva vették tudomásul, de később nem bánták: *tisztes többletjövedelemhez* jutottak, miközben a vállalat tetemes milliók helyett csupán két-háromszázezer forintot adott ki. S első hallásra tán' meglepő: új feladatok keresése helyett *a megbízások elhárításával* foglalkoztunk... hozzávetőleg hétszázmillió forintnyi munkát utasítottunk vissza az év végéig.

— *A nemet mondó kivitelező ritkán rokonszenves a közvélemény szemében*...

— Ezt mi is tudjuk, de a 23-asok leülésének egyik oka éppen az volt, hogy *többet vállalt, mint amennyire képes, következésképp kapkodásra kényszerült*, s nem tudta a határidőket betartani. A tavalyi harmincmilliós veszteségből 12,5 millió forintot tett ki a késések miatt fizetett *kötbér*. Ugyancsak jelentős tétel volt a vállalat folyamatos létezéséhez szükséges, rövid lejáratú bankhitelek *kamatainak fizetése*... több mint tizennyolcmillió forint. Ebből okulva, az idén *egyetlen fillérnyi hitelt sem kértünk*, s reméljük, a későbbiekben sem lesz rá szükség ebben az évben.

— *Ily nagymérvű a javulás?*

— Egyik napról a másikra aligha érhető el gyökeres változás. Megpróbálunk ésszerűen gazdálkodni... Tavaly, a negyedik negyedévben, három iskola kivitelezését *fővállalkozásban* kezdtük el. Ez ugyan több feladatot jelent és nagyobb fegyelmet kíván, de nagyobb árbevételt is hoz. Ráadásul nem elhanyagolható előny: *előleget vehettünk fel* a megrendelőtől, így kamatmentesen vált lehetővé a 23-as idei fizetőképessége. A fővállalkozás jóvoltából hozzávetőleg 150 millió forinthoz jutottunk, s amikor azt mondom: nem veszünk fel hitelt az idén, a *további* fővállalkozási szerződések megkötésében bízom.

Módosított szerződések

De maradjunk még mindig a korábbi veszteségek okulást kínáló tapasztalatainál. E vállalat, amikor gyárépítőből kommunális kivitelezővé alakult át, nem teremtette meg *önálló* ipari hátterét. Más cégektől vásárolja a szerkezeteket. Két alapvető építési technológiájuk közül a vázpaneles *ráfizetéses;* alkalmazása három év alatt — 1981 végéig — 64 millió forint veszteséget okozott. Nyilvánvaló: *akkortájt nem mérték fel pontosan, hogy mi mennyibe kerül a vállalatnak*. Az ugyancsak mások által gyártott, könnyűszerkezetes CLASP-rendszer számukra is nyereséges. Egyetlen megrendelőjük sem várhatja el, hogy a 23-asok tartósan viseljék a veszteséget — tételesen kimutatták *tényleges költségeiket*, majd eszerint módosították korábbi szerződéseiket.

— *Úgy tartják: annak az építőipari vállalatnak könnyebb a helyzete, amelyik gyárt is elemeket-szerkezeteket, hiszen nyereséggel értékesítheti azokat. A 23-as a jövőben is a vásárlók közé tartozik?*

— Szándékaink ellenére még jó ideig *igen*, hiszen nem vagyunk képesek beruházáshoz kezdeni. Arra viszont képesek vagyunk, hogy a kapható szerkezetek közül a minőségileg megfelelőket válasszuk ki, azokat, amelyekkel *nyerhetünk a versenytárgyalásokon*. Körülnéztünk az országban: hol kínálnak a vázpanelnél és a CLASP-nál olcsóbb szerkezeteket. Fontolgatjuk, hogy egy-két létesítmény kivitelezését *azokkal* nyerjük el. De hozzátesszem: *ma még nagyfokú óvatosságra* van szükségünk.

A tegnap terheitől nem szabadulhatnak meg egyetlen tollvonással. A korábbi szerződéseknek megfelelően az idén is sokkal több a feladatuk, mint amennyit képesek elvégezni. *Eleve számolnak tehát kötbérrel* — az első félévben 4,5 millió forintot fizettek ki a betartatlan határidők miatt! —, s azt latolgatják: *két rossz közül melyik a kevésbé rossz változat*.

— A munkások elvándorlása tavaly júniusban megállt ugyan, de kevés az emberünk. A TESCO-val kötött szerződés alapján százötven *lengyel* szakembert is foglalkoztatunk, néhány hete pedig — elsőként az építőiparban — *csehszlovák* szakmunkásokat szerződtettünk. *Szükség van rájuk, hogy a tanév kezdetére átadhassuk az új iskolákat*. A legkülönfélébb alvállalkozókkal teremtettünk kapcsolatot: dolgoztatunk vállalati és vállalaton kívüli gazdasági munkaközösségekkel, kisszövetkezetekkel, tszszakcsoportokkal és maszekokkal ís. Ez ugyan nincs mindig szinkronban a törekvéseinkkel, mert esetenként — a szabad árforma miatt — *többet kérnek egy-egy munkáért, mint amennyit mi kapunk érte*. Kénytelen-kelletlen tudomásul vesszük, mert ha ezt a mérsékeltebb ráfizetést nem vállalnánk, akkora kötbéreket kellene fizetnünk, hogy a 23-as *végképp leradírozódna* a színtérről. Ennek a vállalatnak nem lelet még egy veszteséges éve; máshol kell kigazdálkodnunk a többletet.

Biztató félév

— *Az augusztus már sok mindent sejtet. Van esélyük a talponmaradásra?*

— Azt reméltük, hogy az első félévet szolid, egymillió forintos nyereséggel zárjuk... s ezt sikerült *megtízszereznünk!* Igaz, a 9,8 milliós nyereség nem jelenti azt, hogy a várható kötbérigények és a külföldi munkások többletköltségei miatt nem lesznek még nehéz perceink. De mert az éves feladatok 43 százalékát az első félévben elvégeztük, ez — az építőipari gyakorlat szerint — *jó alap* az éves terv teljesítéséhez. Ami pedig a jövőt illeti: csak annyi feladatra mondunk igent, amennyire *saját erőnkből* — a külföldi szakemberek és a hazai „szabadáras vállalkozók" nélkül — képesek vagyunk.

— *Egyenesbe jutott tehát a 23-as?*

— Erre csak a jövő év elején tudok válaszolni. Ám azt hiszem, *akkor szívesen válaszolok*...

Földes Tamás

Kisebb költség

Új gép

A cukorrépa-termelők költségeit csökkenti az a répaszállítási eljárás, amelyet a MÉM Műszaki Intézete fejlesztett ki; a megoldás különösen jó szolgálatot tesz az idei aszályos évben, amikor a szikkadt talajból kiemelt termés további kezelése, fuvarozása amúgy is gondos, körültekintő munkát kíván.

Az új módszerrel 100 hektáronként 23 ezer 500 forint üzemeltetési költséget takaríthatnak meg a gazdálkodók. Az új gép tisztító hatásának köszönhető, hogy kevesebb anyagot kell szállítani, ez üzemanyagköltség-megtakarítást jelent, 100 hektáron csaknem 4 ezer forintot. A gép mindent egybevetve 22—23 százalékkal csökkenti a szállítási kiadásokat.

Magyar kutatók részvételével

Állampénzügyi tanácskozás

(Folytatás az 1. oldalról)

tárgyalja, s az a célja, hogy az erre vonatkozó elméleti elemzések egybevetésével és az egyes országok által kidolgozott gyakorlati megoldások összehasonlításával elősegítse a tapasztalatok széles körű hasznosítását. A harminchárom országból összegyűlt csaknem 250 pénzügyi szakembert *Hetényi István* pénzügyminiszter és *Csikós-Nagy Béla* államtitkár, a kongresszust meghívó Magyar Közgazdasági Társaság elnöke üdvözölte. Hetényi István hangsúlyozta, hogy napjaink szociálpolitikájának meghatározásában, a legcélszerűbb módszerek kialakításában az állami pénzügyekre nagy szerep hárul. Fontosnak ítélte ennek kapcsán, hogy a különböző társadalmi berendezkedésű országok pénzügyi szakemberei szabadon cserélhessék ki véleményüket a szakmai és egyéb kérdésekben.

A tanácskozáson az állampénzügyek szociálpolitikai kérdéseit a demográfiai, a gazdasági és a politikai tényezőket figyelembe véve vitatják meg. A kongresszus három munkacsoportban vizsgálja többek között a szociálpolitikának a társadalmi igazságosság érvényesítésével kapcsolatos tapasztalatait, az inflációnak és a munkanélküliségnek a szociálpolitikára gyakorolt hatását, valamint a szociálpolitikai programok költségvetés útján történő finanszírozását. Mindhárom munkacsoportban magyar kutatók is részt vesznek.

A kongresszus augusztus 26-án fejezi be munkáját.

A szakigazgatás műhelyében

Kisajátítás és kártalanítás

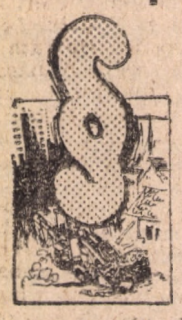

Minden kisajátításnak — évente mintegy 25 ezer ember ügyének — alapvető része a *kártalanítás*. Ezt nemcsak az ügyfelek, hanem az eljárás hivatalos résztvevői is így tartják. Országosan egy év alatt a megállapított kártalanítás összege eléri, vagy megközelíti a *kétmilliárd* forintot. Mindez összegében is mutatja a kártalanítás jelentőségét, s egyúttal fontos *tanulságok* megfogalmazására is lehetőséget ad.

A legfontosabb az, hogy a kártalanításnak a gazdaságpolitikával összhangban álló — az ingatlanok *reális helyi értékein alapuló mérlegelést engedő* — rendszere bevált, a kisebb zökkenők ellenére is megbízhatóan, rugalmasan alkalmazható. A kezdeti fenntartások után ez ma már nyilvánvaló tapasztalat. Van azonban ennek egy *rejtettebb* tanulsága is. Nevezetesen az, hogy az ingatlanértékelés ilyen rendszere jelentős és sikeres *decentralizálás* is egyben. Korábban ugyanis voltaképpen miniszteri rendeletben megállapított *egységártáblázat* határozta meg a telek, a ház, a növényzet árát. Néhány éve viszont — a helyi ingatlanforgalom tartós tendenciái ismeretében, tehát „ügyközelben", s megelőzve a bírósági eljárást — a városi, járási szintű *tanácsi igazgatási osztályok döntenek erről is*, s nem csupán a kisajátítás tényéről, és módjáról. Döntésük a legtöbbször megállja a helyét.

A KISAJÁTÍTÁSON túlmutató tanulság lehet az is, hogy van esély az idővel rugalmatlanná, merevvé váló jogi szabályozás bátrabb *korszerűsítésére;* ennek során pedig nem lebecsülendő előny, ha a *döntési jogot* oda adjuk, ahol az ügyet a legjobban ismerik, s nem kell tartani a *mérlegelés* lehetőségétől sem. Kétségtelen, hogy a viszonylag szabad mérlegelés talaján előfordultak, és sajnos, szükségszerűen a jövőben is *előfordulhatnak hibás, szélsőséges* döntések. Ez persze nem jó, de még mindig elviselhetőbb, mintha — a gazdasági körülményeinktől idegen — hatósági ingatlanár-szabályozás teremtene igazságtalanságot. Gazdaságunk mostani helyzetében ez a tapasztalat különösen megszívlelendő.

ÖSSZESSÉGÉBEN a tanácsi kártalanítási gyakorlat *jó irányba* fejlődik. Kevesen gondolták volna például, hogy *csaknem minden második ügyben* — a kártalanításra nézve is — *egyezség köthető*, vagy hogy az esetek 90 százalékában a megállapított kártalanítást az ügyfelek *per nélkül* elfogadják. Akik a kisajátítást közelebbről ismerik, tudják, hogy ezek a kedvező arányok nem a túlzottan magas összegekkel magyarázhatók.

Természetesen nemcsak jó tapasztalatok, hanem *gyenge pontok* is vannak a kártalanítási gyakorlatban. Ezek közül különösen azok adják fel a leckét, amelyek a *kártalanítási szakértők* munkájának jobb szervezésére, a következetes számonkérésre, az ingatlanforgalom alakulásának szélesebb körű és elmélyültebb tanulmányozására, valamint a tanácsi és a bírósági gyakorlat folytonos összehangolására figyelmeztetnek. Ezekben a kérdésekben megfelelő intézkedések születtek, kedvező hatásuk azonban csak hosszabb idő múltán várható.

Sokáig úgy tűnt, hogy a kártalanítás egyik gyengéjére, a *lakott ingatlanok értékének megállapítására* nem sikerül jogilag helyes, életszerű iránymutatást készíteni. A közelmúltban azonban a Legfelsőbb Bíróság polgári kollégiuma állásfoglalást alakított ki ebben a kérdésben. Célszerű röviden áttekinteni ezt a fontos ajánlást. Nem szövegszerű hűségre, hanem egyszerű tartalmi ismertetésre törekszünk.

Köztudott, hogy a házzal rendelkező ingatlanok kisajátításakor az értékelés *„beköltözhetően"*, *vagy „lakottan"* történhet. Ez utóbbiról akkor beszélünk, ha a kisajátítónak — az államnak — *áldozatot kell vállalnia*, a kisajátított lakásban élő személy elhelyezésére. Az nyilvánvaló, hogy ilyenkor az ingatlan tulajdonosa kevesebb pénzt kap, mintha a kisajátított lakást üresen adná át. A kérdés csupán az, hogy *menynyivel kevesebb a „lakott érték"*, s megállapításánál *milyen szempontokat* kell figyelembe venni?

FŐ SZABÁLY, hogy mind a beköltözhető, mind a lakott ingatlanok értékét megfelelő számú, hasonló adottságú, összehasonlításra alkalmas *ingatlanforgalmi adatok, konkrét szerződéses árak alapján* kell megállapítani. Gyakran azonban ilyenek vagy egyáltalán nincsenek, vagy csak olyan hiányosan, hogy azokból megnyugtató következtetés nem vonható le az ingatlan lakott értékére. Ebben az esetben — kisegítésül — a szomszédos, hasonló jellegű település adatai is felhasználhatók, s ha netán ezek sem adnának biztos támpontot, akkor a „lakott értéket" a *beköltözhető forgalmi értékből kiindulva* kell megállapítani. Ennek során alkalmazni kell azokat a *szempontokat és arányokat*, amelyeket az ingatlanforgalom maga is figyelembe vesz. Ezek körét egyelőre, vagy később sem lehet teljes biztonsággal meghatározni. Bizonyos eligazítást azonban adhatnak a mérlegeléshez a következő *szempontok:*

1. Fontos figyelembe venni például azt, hogy a kisajátított ingatlanon levő lakásban *tulajdonos lakott-e vagy bérlő, esetleg más lakáshasználó.* A tulajdonos ugyanis az általa lakott lakást könnyebben beköltözhetővé tudja tenni, mintha bérlő, vagy netán bérlők laknák a lakást. Minthogy a beköltözhetővé tétel lehetőségének, anyagi terheinek az ingatlanforgalomban is jelentősége van, ezért — sok helyen már ma is — *a bérlő által használt lakás esetében nagyobb, a tulajdonos által lakott lakás esetében pedig kisebb csökkentéssel* számolnak.

2. Tulajdonosi minőségben *értékemelő* körülmény lehet, ha *kisajátított, lakásánál kisebb, gyengébb színvonalú, ugyanakkor értékcsökkentő tényező lehet, ha nagyobb, jobb* cserelakást kap. Bérlő esetében mindez azért nem játszhat szerepet, mert ha a bérlőnek nem úgynevezett „jogilag megfelelő" lakást adnak, hanem attól eltérőt — rendszerint sokkal *jobbat* —, annak anyagi terheit *viselje a bérlő.* Ez tehát semmiképpen sem a tulajdonosra tartozó kérdés, a pénzügyi következményeket tekintve sem.

3. A kisajátított lakásban lakó, úgynevezett *jogcím nélküli* személyek elhelyezése a tulajdonosnak járó „lakott érték" megállapításánál csak akkor jön számításba, ha az adott személyt *a tulajdonosnak kellett volna* lakáshoz juttatnia.

4. A mérlegelés során a gyakorlat különleges szempontokat is figyelembe vesz. Így például azt, hogy *mennyi cserelakás* áll rendelkezésre; milyen a telek és az épület *egymáshoz mért aránya;* valamint a telken levő olyan értékes építményeket (például raktár, üvegház), amely után *cserehelyiséget nem kell* biztosítani.

Dr. Kolláth György,
a Tanácsi Hivatal
főosztályvezető-helyettese

Levél Mádról, a helyettesítés dolgában

Pótolhatatlan-e a vb-titkár?

Amint beköszönt a meleg, az újságolvasó biztos lehet benne, hogy *a nyári szabadságolásokról szóló* cikkek is megjelennek a lapokban. Így volt ez az idén is, és persze lapunkból sem maradt ki a szabadságok ügye. A tanácsi dolgozók nyári szolgálatának szervezéséről szólt például *A hivatal nyara* című vezércikkünk.

Emlékeztetőül, hogy mi volt ebben. Azoknak az *idős községi vb-titkároknak* a példájából indultunk ki, akik a világ legtermészetesebb dolgának tartják, hogy ők nyáron is, a legnagyobb kánikulában is *ott ülnek* az íróasztaluknál. Ezek az emberek — „esetleg rosszul értelmezett kötelességtudatból", ahogyan írtuk — *fenntartják a hivatali munka nyári folytonosságát.* Csakhogy a tanácsoknál sem mond le mindenki a nyári üdülésről, pihenésről, s igazság szerint *ez a helyes.* Azt a fajta helytállást, amit egyes idős, „önfeláldozó" vb-titkároktól látunk, tulajdonképpen *elvárni sem lehet* a tanácsi dolgozók többségétől, nemhogy megkövetelni. Nem a szabadságokat kell tehát elodázni — őszre, télre tenni, netán „bent hagyni" —, hanem *a helyettesítéseket* kell okosan szervezni. Minthogy vannak is jó példák a hivatal nyári szolgálatának szervezésére. Sőt, cikkünkben megkockáztattuk a kijelentést: *„a helyettesítés rendje szinte minden tanácsházán olajozottan működik..."*.

Mégsem olajozott

Nagyjából ennyi volt írásunk lényege, fonalát azért kellett most visszapergetni, mert levelet kaptunk *Mád községből*, amelynek írója *vitatja* szóban forgó megállapításaink igazát. Mindenképp fel kell figyelnünk erre, mert a levélíró *Késmárki Emil* személyében éppen azoknak az *idős*, vb-titkároknak egyike jelentkezett, akikről cikkünkben is szóltunk, hogy nyáron is tartják a frontot. És ő azt mondja — ez levele mondanivalója —, hogy *nem annyira kötelességtudásról van itt szó, sokkal inkább a muszájról.* Nem megyek bele a levél részletes ismertetésébe, mert jobbnak láttuk, ha felkeressük a mádi vb-titkárt, hogy a hivatal — az ő hivatala — nyaráról elbeszélgessünk.

— Nekem főként az adta a kezembe a tollat — mondja —, hogy azt olvastam az újságban: *„olajozottan megy a helyettesítés"*. Negyvennegyedik éve vagyok a községi közigazgatásban, a tanácsok megalakulásától mint vb-titkár, ezek után állítom, hogy *én még „olajozott" nyári helyettesítést nem láttam az igazgatásban!*

— *A cikkben nem is erről volt szó* — vetem közbe. — *Elég az, ha van aki besegít a szabadságon levő dolgozó munkakörébe: a gyors intézkedést, azonnali ügyintézést követelő esetekben.*

— Nézze, nálunk mindenkinek van annyi munkája, hogy *jó, ha azt győzi.* Nem mondok mást, ebben a mi 3600 lelkes községünkben *tizen vagyunk* a tanácsnál, s

több mint 2000 adótételt kell rendben tartani.

Egy fillért se

— *Maradjunk a helyettesítésnél. Mi lenne a megoldás?*

— *Több községre kiterjedően kellene megoldást keresni, úgy értem, járási szinten...* Képzelt emberek állhatnának be rendszeresen a dolgozó helyére, aki ettől vagy attól a községi tanácstól elmegy szabadságra.

— *Eszerint teljes tanácsi apparátusnak kellene készenlétben állni!*

— Azért ennyire nem kell elmenni — ismeri be Késmárki Emil az elképzelés *képtelenségét.* — Az egyes előadók helyettesítése *még helyben is* megoldható, legalábbis az adódó sürgős tennivalók elintézésének határáig. A vezetők, de kiváltképp a vb-titkárok esetében szerintem *csak a kirendelt helyettesítőkkel lehetne megnyugtatóan rendezni* a szabadságolást. Nem úgy, persze, mint velem történt tavaly, hogy több mint fél évig, hetente két napot helyettesítettem a szomszédos *Rátkán*, az ottani, betegállományban levő vb-titkárt, s végül *egy fillér munkadíjat sem kaptam* ezért.

— *A falujában is ellátta a munkáját, közben végezte a szomszédban is a vb-titkári teendőket, és mindezt a legcsekélyebb ellenszolgáltatás nélkül?*

— Jutalmat kaptam, kétségtelen — hangzik elismerőn —, de az *nem a megszolgált munkadíj!*

Beszélgetésünknek ezen a pontján lehetett, amikor elhatároztam, hogy a szabadságok, helyettesítések ügyében bemegyek később Miskolcra, a *megyei* tanácshoz. Ott aztán *Nagy Sándornénál*, a személyzeti osztály vezetőjénél tájékozódom.

— Ha gondot okoz a szabadságok ütemezése, ez általában *nem a nagyobb községek tanácsainál* mutatkozik — mondja az osztályvezető. — Az olyan községekben, mint például Mád, ahol a vb-titkáron kívül régi, tapasztalt közigazgatási ember a tanácselnök is, *nem lehet nehéz megszervezni* a szabadságolást. Hiszen, ha egyikőjük szabadságra megy, helyettesíti a másik. Az előadók, az ügyintézők esetében valójában ugyanez a helyzet, annyi különbséggel, hogy miközben az apparátus tagjai váltják egymást, *a halaszthatatlanul sürgős munkába* besegíthetnek *a vezetők is.*. Igazán azokban az apró falvakban van gond, ahol *kicsi a tanács, mindössze néhány ember alkotja.* Megyénk 360 településén több mint 150 tanács működik, s közülük elég sok az ilyen *önálló* tanáccsal rendelkező apró falu.

— *Mi a megoldás ezeken a településeken?*

— A járási hivatalok gondoskodnak helyettesről. Az olyan községekben például, ahol társadalmi megbízatású elnök van, akinek az ügyintézésben nincs gyakorlata, a vb-titkár *valóban csak akkor mehet szabadságra, ha helyettesíti valaki.* Ezek a szervezési gondok azonban nem kötődnek a nyárhoz. Tudniillik, ha igaz az, hogy a tanácsiak többsége *a kánikulában szeret üdülni, ugyanígy vannak ezzel az ügyfelek is;* egyszóval, amikor kevesebb az ügyintéző a hivatalokban, kevesebb az ügyfél is.

Jobban járt...

— *Arról mi a véleménye, hogy egyes, sajátos adottságú községekben nagyobb a tanácsiak hivatali terhelése, mint a falvak többségében?*

— Az ilyen helyzetben jogos a tanácsiak igénye, hogy *a felsőbb vezetés lehetőség szerint méltányolja* a körülményeiket.

Erre előhozakodom Késmárki Emil panaszával, *miért jutalmat* adtak neki a több mint fél évig tartó helyettesítésért, ahelyett, hogy a jogszabály szerint *díjazták* volna.

— Az *ő érdekében* döntött így járási vezetés, ahogyan én ismerem az ügyet. A jutalom összege ugyanis *több* volt, mint amekkora a helyettesítési díj lehetett volna. Ez az eset inkább arra példa, hogy a járási vezetés *igyekszik* a helyettesítéseket a lehető legjobban dotálni. A megyéhez általában nem is jönnek szabadságokkal, helyettesítésekkel kapcsolatos panaszok, reklamációk.

D. Kiss János

Határidők

Nem lehet vitás: a tanácsi munka, az ügyintézés korrektsége és gyorsasága olyan szempont, ami jókora súllyal esik latba, ha az állampolgárok a tanácsi munka színvonalát értékelik.

Jól tudják ezt az államigazgatásban dolgozók is. Éppen ez a jogos igény — vagyis az ügyvitel gyorsítása — késztette a szervezetet arra, hogy maximum 30 napban jelöljék meg egy-egy akta „átfutási" idejét, a beadástól a döntésig. Nem egy helyütt még ebből a 30 napból is igyekeztek és igyekeznek lefaragni, hiszen a kevesebb utánjárást és papírmunkát igénylő ügyek intézési határidejét — ügytípusoktól függően — csökkentették.

A gyorsabb ügyintézés kulcsa csaknem minden esetben az adminisztráció mérséklése. Ezért is szorgalmazták, szorgalmazzák ma is a tanácsok vezetői, hogy munkatársaik éljenek az egyszerűsítés, korszerűsítés lehetőségeivel, még akkor is, ha ezeknek módját megtalálni — az érvényes jogszabályok és rendeletek megkerülése nélkül — bizony nem mindig könnyű.

Azt, hogy ezen a téren van még tennivaló, mi sem mutatja jobban, mint a Fővárosi Tanács most megjelent pályázata. A meghirdetők arra kívánják ösztönözni a fővárosi és a kerületi tanácsi dolgozókat, hogy keressék a ma még jókora adminisztrációval járó ügyintézés egyszerűbb, gyorsabb lehetőségeit. Mint említettük, ilyen biztatás, ilyen pályázat már korábban is volt. A fővárosi szakmai vetélkedő újszerűsége abban rejlik, hogy nemcsak a tanácsi dolgozók, hanem a lakosság számára is kínálkozik lehetőség, hogy ötleteikkel hozzájáruljanak a gyorsabb ügyintézéshez. A meghirdetők nem titkolják, hogy mindenekelőtt olyan pályaműveket várnak, amelyek azonnal vagy minél gyorsabban bevezethetők; a jó javaslatokat különben 50 ezer forinttal díjazzák.

A különböző tanácsok — dicséretes módon — mindent elkövetnek az ügyintézési határidők megrövidítéséért; akadnak, akik a drasztikusabb előírásokra esküsznek, mások újabb javaslatokra várnak, pályázatot hirdetnek. Ebből a „vegyes képből" arra következtethetünk, hogy a szándék — gyorsabban, szakszerűbben! — mindenütt megvan, csak éppen az új forma keretei bizonytalanok. Erőnek erejével — legalábbis ebben a témakörben — ne sürgessük a „kíméletlen egyöntetűséget". Annál inkább az okos, a járható, a követhető és hatásos megoldásokat... Azokat azonban minél előbb; ha úgy tetszik, „kíméletlenül" adjuk közre!

F. P.

Cipő az asztalon

Érdekellentétek, kompromisszumok – Miben járunk majd télen?

Púderrózsaszín szandál, füstszürke körömcipő, pávakék csizma kis fonott pántokkal, finom díszítésekkel, intarziákkal, arany pantonett arany talpbéléssel. Egő bordó velúr és nappa kombinációja, hússzín sötétkékkel, paradicsompiros hollófekete-fehérrel. Tobzódnak a színek a BNV cipőpalettáján. Aztán az ember hazatér a vásárról, és másnap bemegy egy boltba. Mintha *nem is ugyanazon ország cipőiparáról kapna képet.* Barna, fekete, jellegtelen, divatjamúlt színek, formák. Jó, a szakember tudomásul veszi (a nem laikus vásárlátogató annál kevésbé), hogy az az exportkínálat. De miért ekkora a különbség? Ennyire lebecsülnék a hazai vevőt? Ennyire konzervatív volna az ipar, a kereskedő?

Hiányhelyzetben

— *Nem fájt a szíve, amikor hazament a BNV-ről?* — kérdezem *Sándor Sándort*, a Cipőbolt Vállalat igazgatóhelyettesét.

— Dehogynem. Csak hát nagyobb gondjaim is vannak a színeknél. De erről később. Elöljáróban le kell szögezni, hogy az utóbbi két évben — beleszámítva a mostani kiállítást is — *a BNV reálisabb képet fest*, mint mondjuk fél évtizede. Mára elértük, hogy néhány cipőt, csizmát egy időben a vásárral *árusítunk*, például a Felszabadulás téri boltunkban a rakamaziak termékeit, vagy az Alföldi lábbelijeit a Múzeum körúton.

— *Ez csak töredéke a BNV-n látott ezernyi lábbelinek...*

— Számunkra nem annyira a BNV a mérvadó — hiszen itt elsősorban *a külföldre szóló* kínálat látható —, hanem a nemrég zárult *pécsi* szakvásár, ahol 1500 féle cipőt mutattak be.

— *Ennyit még soha, sehol egyetlen üzletben sem láttam.*

— Én sem... Tán ennyifélét nem is tudna gyártani az ipar. Négyszáz mintát választunk ki. Ha ezt a számot lebontjuk nyári szandálra, férfi, női csizmára, papucsra, tornacipőre, színre, fazonra, jóval csökkent a modellek száma.

— *És miért fakulnak meg a színek, mire az üzletekbe kerülnek?*

— Nem minden bőrt lehet élénk, vagy különleges pasztellszínre festeni... Szeretném például, ha megrendeléseink 80 százaléka pécsi bőrből készülne — de hát ez csak egy vágyálom. A gyár termelése véges... *Érdekellentétek is vannak.* A tervező megálmodja a legszebbet, a legdivatosabbat. A gyárban pedig minél egyszerűbb technológiával, a legtermelékenyebben akarnak dolgozni.

Még ma is itt tartanánk? A kivételek sajnos, erősítik a (régimódi) szabályt. Mert hogy kényszerűségből elkél a durva kivitelű, a fantáziátlan. A kopott színekbe a kereskedői konzervativizmus is belejátszik. *Hiányhelyzet van, a gyárak diktálnak, nem a vásárló.* A mennyiségi szemlélet ma is uralkodik, amit kiválóan bizonyít, hogy az újságíró is arra volt kíváncsi (mit tehet ezután?), *hogyan alakul az őszi-téli ellátás?*

— Férficipőkből jelenleg 80 százalékosnak ítélem meg az üzletek árugazdagságát. *A hétköznapi, a nem túl drága, strapacipő hiányzik.* Férficsizmából az elmúlt évek legjobb választékát ígérjük.

A kirakatok most elég szegényesek. Nemrég múlt el a nyár, a hó sem esik még — az átmeneti jelleg nem tesz jót a választéknak. A női átmeneti zártabb cipők hiányoznak, még három évvel ezelőtti maradékot is láttam a polcokon. Az is igaz, leszoktunk az úgynevezett kosztümcipőkről. Ezek nem illenek a farmerhez, a pufajkához, de a romantikusabb téli holmikhoz sem. A szandál és a sportcipő után egyből belebújunk a csizmába. *De ez nem vonatkozik a középkorúakra.*

— Amióta a hidegtől függetlenül hordott csizma elterjedt, valóban nincs átmenet. Ennek ellenére, főleg az idősebbek, keresik a kosztümcipőket, fűzős trottőröket, vagy a zártabb, elegáns modelleket. Mennyiségben talán igen, de választékban nem túl sokat tudunk ajánlani.

— *Nem volna ésszerűbb szakosítani a boltokat, hogy ne kelljen lejárnunk a lábunkat, mire sajátos kívánságunk teljesül?*

— *Szakosítottunk is.* A fiatalabb, a divatra azonnal reagáló korosztálynak szóló cipők a Szent István körút 28. szám alatti üzletben, a fájósabb lábú, idősebbek által is hordható lábbelik a József Attila utcai boltban találhatók. Az átlagosnál kisebb és nagyobb lábon járók a Ferenc körút 5. szám alatti boltban keresgéljenek.

— *Biztos vagyok benne, hogy erről kevesen tudnak. Miért nem hirdetik eme üzleteiket?*

— Felelőtlenség volna, hiszen nem kapunk folyamatosan annyi árut, amivel állandóan feltölthetnénk az említett boltokat.

(Úgy vélem, maga a vállalat sem veszi komolyan a szakosítást, mégpedig a többi bolt várható ellenállása miatt, mert akkor az ő üzleteik elszürkülnének és sok vevőnek kellene nemet mondaniuk.)

A női csizmák tavaly bizony, elég későn érkeztek az üzletekbe. Igaz, most még csak szeptembert írunk, de máris fogynak. A nők úgy gondolkoznak: később talán még ilyen sem lesz...

— *Máris eladtunk 25 ezer párat.* A szigetváriaknak, a Dunának több hetes szállítási lemaradása van, a Mino, az endrődi és a rakamazi cipőszövetkezet *pontosan* teljesített.

Berkovits Miklósnak, a Corso Cipő Nagykereskedelmi Vállalat fiatal kereskedelmi igazgatójának irodájába belépve, rögtön kitalálhatja az ember, milyen céghez kopogtatott be. Az asztalon egy fekete, meg egy bordó, zárt, női cipő. Hát bizony, elég szomorúan néznek ki. A fekete — rakott sarokal kombinálva — nem elég ízléses. Amelyik, korosztálynak szól, ahhoz képest nagyon keskeny a lábfeje. Mino-cipők — de bizony, messze esnek az amerikai kollekciótól...

Kompromisszum születik: a rakott sarkú kell, de bordó felsőrésszel. Aztán egy ódimódi pántos lánykacipőt (milyen ósdin hangzik ez a megfogalmazás a mai tinikre gondolva) ajánl a gyártó, de drapp velúrban.

Én nem rendelnék belőle. A drapp velúr nem strapára, iskolába való, könnyen koszolódik, és szinte lehetetlen tisztítani. Nem is illik ez a szín a fazonhoz.

Berkovits Miklós *mégis kér ezer párat* – a lánykacipő hiánycikk.

— Ha nem rendelek belőle, elviszi más... Egyébként ez még a jobbik eset, mármint, hogy *a gyártó ajánl és azonnali szállításra képes* — így legalább választhatok, kell-e nekem, vagy sem. Sok esetben, ha nagyobb tételekről van szó és olyan cipőkről, amelyet csak egy vagy két üzem állít elő, nincs választási lehetőségünk, különösen ma, amikor nincs elég anyag, ember, kellék és talp.

— *Milyen talp? Műanyag forma, vagy bőr?*

— Mindegyikből kevés van — ez a legszűkebb keresztmetszet.

— *Csak az iparban keresendők a hibák okai? A kereskedelem bizonyítványa jeles?*

— A kereskedelem is sok mindenben hibás. A rendelések sokszor megalapozatlanok. Az elv: *kicsivel többet*, mint tavaly. Ráadásul ez a kereskedelmi ág van legjobban kitéve az időjárás szeszélyeinek. — Kinéz az ablakon. — Remélem, jó hideg telünk lesz. Ötven százalékkal több csizmát rendeltünk, mint tavaly...

Nehéz a korrigálás

— *Önök képtelenek figyelemmel kísérni a demográfiai hullámzásokat? Azt, hogy mondjuk az idén hány gyermekcipőre volna szükség?*

— Nem vagyunk demográfiai statisztikusok, és nem egyedül vagyunk a piacon. A keresletet nehéz felmérni. *Sajnos, korrigálni is:* valamelyik méretből, vagy modellből *az utánpótlás-rendelés szinte lehetetlen*, három-négy hónap múlva tudunk csak újból hozzájutni a keresett lábbelihez. Szabad kapacitása alig van a gyáraknak, egyrészt a létszámhiány, másrészt az akadozó anyagellátás miatt mindegyik igyekszik *jó előre fedezni* magát. A téli modelleket *nyolc hónappal* előbb rendeltük meg.

— *A dolog tehát úgy fest, hogy a szakvásárokon a termelők ajánlataiból választanak. Nem lehetne némiképp megfordítani a helyzetet: néhány cipőtípus vagy modell gyártására önök vennék rá a termelőt?*

— Ez ma már gyakorlat nálunk, ha kevéssé is elterjedt. Jó néhány monopolcikkünk ilyen, például a füzesabonyiak mokaszszinja, vagy az új, formatalpas férfipapucs. Több esetben pénzben is beszállunk a fejlesztésekbe.

Ez csak csepp a tengerben. A *cipőkínálat* évek óta — finoman szólva — *stagnál*. Berkovits Miklós említi: a magyar férfiak egy évben fejenként másfél-két cipőt vásárolnak. Persze lehet, hogy vennének hármat is, ha ráakadnának olyanra, amit keresnek. *Nem tudni, mi az ok, mi az okozat.* Ebben maradunk.

Valóban: ennyiben *kell* maradnunk?

Elek Lenke

Szaúd-Arábia gazdasága

Fogyókúrás recept

A költekezés határai

A sivatagi királyság szakemberei az idén áprilisban kezdődött új pénzügyi évben szigorú *„diétára" fogták* a nemzetgazdaságot. Az immár *tartósan stagnáló* olajkereslet erősen megcsappantotta az ország bevételeit, s noha gazdasági nehézségektől Rijádnak nem kell tartania, a gazdaság irányítói igyekszenek mederbe terelni az eddig *parttalan pénzköltekezés*-folyamot.

A nyár végén az OPEC első számú olajhatalma naponta *5,3 millió hordó olajat hozott a felszínre*, éppen a *felét* a két évvel ezelőtti csúcsteljesítménynek. Ugyanakkor ez a mennyiség is eredménynek könyvelhető el, hiszen márciusban a napi felszínrehozatal mindössze 3—3,5 millió hordó volt. Az ország szinte kizárólagos exportcikke, az olaj iránti kereslet meredek zuhanása komoly változásokat hozott a gazdasági mutatók és természetesen a gazdasági helyzet alakulásában. 1981-ben az olajeladásokból még 115 milliárd dollár folyt be a kincstárba, idén viszont a bevételek — az előrejelzések szerint — nem haladják meg a 44 milliárd dollárt. A költségvetési kiadásokat ugyanakkor *nem lehetett olyan mértékben lefaragni*, mint azt az bevételcsökkenés megkívánta volna. A túlzottan drasztikus kiadáscsökkenés ugyanis súlyos zavarokat idézhet elő a kétségtelenül gyors fejlődésben levő, de mégiscsak fejlődő világbeli Szaúd-Arábiában.

Tíz év után csökken a GDP

Az előző pénzügyi év kiadási előirányzata *91 milliárd dollár volt*, ezt az összeget „menet közben" 72 milliárdra csökkentették. Az új büdzsé kiadási rovata már csak 67,5 milliárddal számol. Az olajeladások 44, az egyéb kivitel, s az úgynevezett láthatatlan export 13 milliárd dollárt eredményez a tervek szerint. Mindezek eredményeként a jövő tavasszal záruló pénzügyi évben Szaúd-Arábia költségvetése mintegy *10,5 milliárd dolláros hiányt mutat majd!* Néhány esztendővel ezelőtt kevesen gondolták volna, hogy a deficit fedezésére az ország kénytelen lesz mesés tartalékaihoz nyúlni. Szaúd-Arábia jól kamatozó devizatartalékait 100—150 milliárd dollárra becsülik, tehát nem jelent *különösebb megrázkódtatást a hiány pótlása.* Ez azonban mit sem változtat azon a tényen, hogy az ország kénytelen megismerkedni a veszteség, s ezen keresztül a takarékosság, az ésszerű alkalmazkodás fogalmával és gyakorlatával.

Idén — tíz év óta először — 17 százalékkal *csökken a bruttó hazai termék (GDP).* Egyelőre nem túlságosan biztató a külkereskedelmi mérleg alakulása: a pénzügyi év első három hónapja 300 millió dolláros hiánnyal zárult. A gazdasági mutatók kedvezőtlenre fordulása arra kényszerítette a rijádi vezetést, hogy késlekedés nélkül hozzálásson a nemzetgazdaság „áromvonalasításához", a megváltozott körülményekhez való azonnali alkalmazkodáshoz.

A gyakorlatilag olajmonokultúrás országban az olajjövedelmek kiesését egyelőre *más ágazatok nem képesek pótolni.* Ebben a helyzetben a gazdaságirányítás számára csak egyetlen lehetőség kínálkozott, a kiadások *visszafogása.* Mindenekelőtt átvizsgálták a beruházási programokat. (Érdemes megjegyezni, hogy Szaúd-Arábia az elmúlt tíz évben 300 milliárd dollárt fordított fejlesztésre.)

Diétára fogott beruházások

Először az úgynevezett *presztízsberuházásokat törölték*, illetve késleltetik azok megvalósítását. Többek között nem bővítik a Dammam—Jubail vasútvonalat, lekerült a napirendről a tervezett repülőterek és sportkombinátok megépítése, s egyelőre nem cserélik le a városi tömegközlekedés járműveit. A következő lépcsőben az infrastrukturális és az ipari beruházási tevékenység került nagyító alá.

Lelassultak az építkezések Jubailban és Janbuban, a jövő olajvárosaiban. Mindkét város több tízmilliárd dolláros beruházások helyszíne, elsősorban olajfinomítókat és vegyi üzemeket építenek. A korábbi nagy beruházási kedvet az indokolta, hogy Szaúd-Arábia az évtized végére kőolajának minél nagyobb részét kívánta feldolgozott formában exportálni. A beruházások visszafogását a viszonylagos pénzszűke mellett az is indokolja, hogy a tőkés világ szerves vegyipara jelentős kapacitásfelesleggel rendelkezik, miközben a kereslet is *visszaesett.*

Növekedés helyett: szintentartás

A vegyipari fejlesztéseket nem fagyasztják teljesen be, csak erőteljesen lelassították az ütemet. Ugyanez a folyamat tapasztalható a szociális kiadások területén. A költségvetési kiadásokon belül az előző évhez képest csaknem 15 százalékkal csökkent a szociális célú infrastrukturális beruházások részesedése. Fokozatosan csökkentik az ártámogatási rendszert, amely elsősorban a mezőgazdasági cikkeknél jelent számottevő tételt a költségvetés számára.

Az 1985—90. közötti időszak fejlesztési tervének részletei még nem ismeretesek, annyit azonban bejelentettek Rijádban, hogy az új tervperiódusra az óriás beruházások helyett a meglevő létesítmények szintentartása, a minőségi változások véghezvitele lesz a jellemző. Mindez persze *kihat az importra is.* Szaúd-Arábia importja továbbra is igen magas szinten marad, de a behozatalnak most jobban korlátot szabnak a pénzügyi lehetőségek, mint korábban. Augusztusban két hét alatt kétszer is leértékelték a dollárhoz képest a rijált azzal a nem is titkolt szándékkal, hogy árfolyampolitikai eszközökkel is csökkentsék a behozatalt. Az import szűkülése ellenére a szaúdi piac toyábbra is nagy üzleteket kínál a szállítóknak. A verseny éleződésére lehet számítani a jövőben, s csak azok pályázhatnak sikerrel az exportmegrendelések elnyerésére, akik kifogástalan minőségben, pontosan, *megfelelő áron és jó marketingmunkával* képesek szállítani.

A szaúdi gazdaság *„fogyókúrája"* természetesen hatással van a nemzetközi pénzpiacokra is, elsősorban a kölcsönnyújtási tevékenységre. Az ország a korábbinál kevesebb anyagi eszközt tud a fejlődő országok segélyezésére fordítani; a Nemzetközi Valuta Alap pedig attól tart, hogy 1,5—2 milliárd dollárral kevesebbre számíthat legjelentősebb külföldi hitelforrásától. (Szaúd-Arábia több éve 4 milliárd dollárt bocsát esztendőnként az IMF rendelkezésére.) Az elmúlt években megvalósított jelentős fejlesztések ellenére Szaúd-Arábia gazdasági helyzete továbbra is döntően az olaj keresletétől függ. Egyelőre nem várható, hogy az évtized közepéig jelentősen élénkülni fog a „fekete arany" világpiaci kereslete. Rijád tehát kénytelen *összébb húzni a nadrágszíjat*, s olajbevételeivel optimálisan sáfárkodni. A felhalmozott tartalékok ugyan még jó ideig garantálják a gondtalan fejlődést, de a jelek szerint Rijádnak *meg kell tanulnia a negatív statisztikákkal való együttélést...*

G. Gy. — Sz. P.

Amerikai igazgató tanács Kínában

A Hewlett Packard amerikai elektronikai és számítógépipari óriás vállalat Pekingben tartja igazgató tanácsának legközelebbi ülését. Ez lesz az első alkalom, hogy amerikai vállalat igazgató tanácsi ülést tart a Kínai Népköztársaságban, hogy „közelről" vegye szemügyre a kínai eladási lehetőségeket.

HORIZONT

Az EGK pénzügyi stratégiája

Az Európai Gazdasági Közösség pénzügyeinek rendbetételéről és a versenytársak ipari kihívására adandó válaszról tanácskoznak *Brüsszelben* az EGK külügy- és pénzügyminiszterei. A találkozó célja, hogy közelítsék a tagországoknak a pénzügyi gondok megoldását célzó álláspontjait.

Az OPEC-termelés mélypontja

Az idei év első felében az OPEC történetében az eddigi legalacsonyabb szintre; *31 százalékra* csökkent a szervezet tagországainak részesedése a világ olajtermelésében. Az OPEC fenállása óta először fordult elő, hogy a napi termelés 16 millió hordó.

MAI MŰSOROK

RÁDIÓ

KOSSUTH

8.00: Hírek — Műsorismertetés — Kulturális programok
8.27: Van-e hiteles Bolyai-képünk?
8.56: Beszélni nehéz
9.08: Kamarazene
9.48: Kis magyar néprajz
9.53: Vackor az iskolában — Mese
10.05: Erdei szakmák, erdei emberek
10.35: Válaszolunk hallgatóinknak
10.50: Purcell: Dido és Aeneas
12.00: Déli krónika
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Hazunk tája
13.00: Operaslágerek
13.30: Dzsesszmelódiák
14.29: Kagylózene — Beszélgetés a barátságról
15.05: Népdalkórusok
15.28: Az MR 10—14 különkiadása
16.05: Magyar szerzők triómuzsikájából
16.35: Daloló, muzsikáló tájak
16.50: Maróti István írása
17.05: Ki mit ér? — Emőd Pál riportja
17.30: Klasszikus operettekből
18.15: Az okos lány — Mese
18.30: Esti magazin
19.33: Gondolat — A Rádió irodalmi lapja
20.18: Nagy mesterek — világhírű előadóművészek
21.05: Tamási Áron: Szirom és boly
22.20: Tíz perc külpolitika
22.30: A Bécsi Akadémia kamarakórusa énekel
22.37: Kubai kulturális koktél
22.52: Lemez-ősbemutató
0.10: Virágénekek

PETŐFI

8.05: Tárogatómuzsika (sztereó-monó)
8.20: Tíz perc külpolitika
9.30: Magyar fúvószene (sztereó-monó)
10.00: Zenedélelőtt
11.35: A Szabó család
12.05: Népdalcsokor (sztereó)
12.35: Tánczenei koktél (sztereó)
13.25: Nefelejcs — Népzenei műsor a Zobor-vidékről
14.00: Zenés délután
17.45: Ötödik sebesség
18.35: Nóták (sztereó)
19.25: Prizma
19.45: Az Electric Light Orchestra felvételeiből (sztereó)
20.35: 139-600 — Az MR automata közönségszolgálata
22.30: Tamássy Zdenko szerzeményeiből (sztereó-monó)
23.20: A syracusai fiúk — Részletek Rodgers zenés játékából

3. MŰSOR

9.00: Jeanne d'Arc — Részletek Verdi operájából (sztereó)
9.54: Zenekari muzsika (sztereó)
11.05: Dzsessz (sztereó)
12.00: Legszebb kamarazene-lemezeinkből (sztereó)
13.07: A Pittsburgi Szimfonikus Zenekar hangversenye
14.29: Operaáriák (sztereó)
15.00: Kamarazene (sztereó)
15.00: Moszkvai Csajkovszkij-verseny 1982. (sztereó)
16.55: Öt földrész zenéje (sztereó)
17.00: Bardos Lajos kórusaiból (sztereó)
17.17: Bach-művek (sztereó)
18.15: Magnóról magnóra (sztereó)
19.05: Romantikus muzsika (sztereó)
20.00: Magyarország, 1983.
20.35: Pierre Moerlen Gong együttesének 1979-es koncertlemeze (sztereó)
21.18: Fúvósmuzsika (sztereó)
22.20: Operaáriák (sztereó)
23.00: Századunk zenéjéből (sztereó)

TELEVÍZIÓ

BUDAPEST, 1. MŰSOR

8.05: Iskolatévé
9.40: Delta
10.05: A tengerpart hölgyei — Francia filmsorozat
15.15: Iskolatévé
16.30: Hírek
16.35: Szibériai dalok
17.05: Leopárd és társai — Angol sorozat
18.20: BNV, 1983. ősz
18.55: Reklám — Torna — Mese
19.30: Híradó
20.00: A Nemzeti Színház — Madách: Az ember tragédiája című színműve bemutatásának századik évfordulójára emlékezik Köpeczi Béla művelődési miniszter
20.55: Népzene zenekarra
21.00: Kék fény (FF)
22.15: Híradó

2. MŰSOR

20.01: Magyarország—Svédország Szuper Liga-asztalitenisz-mérkőzés
21.10: Híradó
21.40: Visszatérés Oberndorfba — Amerikai film
22.30: Robert Palmer a dortmundi Westphalenhalle-ban
23.00: Képújság

SZÍNHÁZAK

Madách Színház: Jutalomjáték (7). — **Thália Színház:** Akárki (7). — **Erkel Színház:** Spartacus (7). — **Nemzeti Színház:** Az ember tragédiája (7). — **Várszínház:** Szemfényvesztők (8). — **Játékszín** (kaposvári Csiky Gergely Színház előadása): Marió és a varázsló (7). — **Operettszínház:** Pipin (7). — **Vidám Színpad:** Elvámolt éjszaka (7). — **Vígszínház:** Locomotiv GT (8). — **Pesti Színház:** Léda (7). — **József Attila Színház:** A régi nyár (7). — **Állami Bábszínház** (Népköztársaság útja): Szarvaskirály (3). — (Tókai tér): János vitéz (10). — **Kisvárda, Művelődési Központ:** Kőnémesek (10, 2, 4). — **Budapesti Gyermekszínház:** Feri világgá megy (3). — **Nagycirkusz:** Ruszlán és Ludmilla (f8).

Részletes szereposztás és műsor a Pesti Műsorban!

Feladatok a mezőgazdaságban, a műszaki fejlesztésben

Ülésezett a KISZ központi bizottsága

Fejti György első titkár elnökletével ülést tartott a KISZ központi bizottsága. Az ülésen részt vett és felszólalt *Havasi Ferenc*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára, *Váncsa Jenő* mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter és *Szekér Gyula*, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke.

A központi bizottság *Juhász Andrásnak*, a KB titkárának előterjesztésében megtárgyalta és meghatározta a KISZ feladatait a mezőgazdaságban dolgozó fiatalok körében.

A központi bizottság a mezőgazdaságban dolgozó fiatalok fontos feladataként jelölte meg az agrártermékek világpiaci versenyképességének fokozásához való hozzájárulást, az előállított áruk minőségének javítását és a termelés fajlagos költségeinek csökkentését.

A testület a továbbiakban megtárgyalta a KISZ-nek a műszaki fejlesztésben, valamint a fiatal műszaki-gazdasági értelmiség körében végzett munkája tapasztalatait, és meghatározta a további feladatokat. Megállapította, hogy a KISZ a 70-es években termelési mozgalmaival, akcióival a lehetőséghez mérten segítette a műszaki fejlesztést.

A fiatal kutatóknak, műszakiaknak és közgazdászoknak csaknem fele tagja a KISZ-nek. A központi bizottság — abból kiindulva, hogy a műszaki fejlesztés meggyorsítása egyik alapvető feltétele társadalmi céljaink megvalósításának — kötelességének tartja szervezésüket és mozgósításukat az e téren jelentkező feladatok megoldására. A testület meggyőződése, hogy a fiatal műszaki-gazdasági szakemberek tudása, alkotókedve fejlődésünk fontos lendítőereje lehet.

A központi bizottság végül más, fontos állami megbízatására való tekintettel, érdemei elismerése mellett felmentette *Szabó Jánost* a Magyar Ifjúság főszerkesztői tisztéből, valamint központi bizottsági, intéző bizottsági és titkári tagsága alól.

JIRI KUBKA, a nemzetközi újságíró-szervezet főtitkára Budapesten megbeszélést folytatott a Magyar Újságírók Országos Szövetségének vezetőivel, a két szervezet együttműködésének továbbfejlesztéséről. Jiri Kubkát fogadta Lakatos Ernő, az MSZMP KB agitációs és propagandaosztályának vezetője.

Levélszámlálás

Egyhetes levélszámlálás kezdődik kedden az ország valamennyi postahivatalában.

Hosszú idő óta minden évben sor kerül erre a nagyszabású feladatra, melynek legfőbb célja megállapítani: ténylegesen mennyi levelet, expressz- és légipostai küldeményt, totó-lottó szelvényt kézbesítenek a postások, valójában mek-

kora a postahivatalok forgalma. A felméréssel választ kapnak arra is, az elmúlt időszakban változott-e és hogyan a levélforgalom nagysága, milyen eltérések tapasztalhatók a küldemények heti megoszlásában, összetételében. A teljes körű felmérés adatainak birtokában pontosabban tervezhetik a postások munkáját, s időről időre hozzáigazíthatják az élet diktálta igényekhez a postai szolgáltatásokat.

SZERVESTRÁGYA-KISZÓRÓ gépet állítottak munkába a hajdúsági Agráripari Egyesülés taggazdaságaiban. A berendezések öt perc alatt tizennégyezer liter hígtrágyát szippantanak át tárolójukba, majd a földekre szállítják és a földbe juttatják az értékes szerves anyagot.

MAGYAR FILMSIKER. Portugáliában, Figueira da Fozban a tizenkettedszer megrendezett nemzetközi filmfesztiválon Gazdag Gyula Elveszett illúziók című filmje nyerte el a Cidacl — oktató és kulturális filmek nemzetközi bizottsága — nagydíját.

A GELLI-ÜGYBEN eljárást folytató genfi vizsgálóbíró hétfőn közölte, hogy az a letartóztatott börtönőr, aki segédkezett Licio Gellinek, az olasz P—2 titkos szervezet vezetőjének megszöktetésében, beismerte: a „közvetítők" 2 millió svájci frankot ígértek szolgáltatásaiért.

AZ INTERPOL főtitkára hazánkban. A Belügyminisztérium Országos Rendőr-főkapitányság meghívására kedden hazánkba érkezett André Bossard, az Interpol főtitkára. A nemzetközi szervezet vezetője Magyarország és az Interpol együttműködéséről tárgyal vendéglátóival.

MAGYAR SIKER született a hamburgi nemzetközi Brahms-verseny trió kategóriájában: az első díjat Zempléni Tamás kürtművésznek, a Magyar Állami Operaház tagjának és az őt kísérő bécsi Mozart-duónak ítélték.

KOKAIN. A kanadai rendőrség szombaton Montrealban 16,2 kilogramm kokaint foglalt le és hat személyt letartóztatott — közölte hétfőn Québec tartomány rendőrsége. A 7,5 millió kanadai dollár értékű kábítószert egy gépkocsi ülésébe rejtették a csempészek, akiket már New Yorktól követtek a nyomozók. A letartóztatottak közül négy személy kolumbiai származású montreali lakos, míg ketten New York-i illetőségűek. A csempészek az amerikai, kolumbiai és kanadai hatóságok együttműködése révén kerültek horogra.

KÖNYVKIÁLLÍTÁS. A prágai Academia és a pozsonyi Veda tudományos könyvkiadók termékéből nyílt kiállítás tegnap Budapesten, a Váci utca 22. szám alatti Akadémiai könyvesboltban. A hét végéig nyitva tartó tárlaton több mint 300 kötet reprezentálja a tudományos könyvműhelyek tevékenységét.

FELÚJÍTOTTÁK a Földi-emlékházat Hajdúhadházán. Földi János — Csokonai és Fazekas Mihály tudós barátja és mestere — tíz esztendeig működött itt a hajdúkerület orvosaként.

IRMGARD KARWATZKI, a Német Szövetségi Köztársaság ifjúsági, családvédelmi és egészségügyi minisztériumának parlamenti államtitkára dr. Nagy Sándornak, az Állami Ifjúsági Bizottság titkárának meghívására kedden Budapestre érkezett.

SZÁZADIK ÉVADJÁT nyitotta meg tegnap az Erkel Színházban tartott társulati ülésén a Magyar Állami Operaház. Szirtes György igazgatóhelyettes bevezetője után Mihály András igazgató ismertette az Operaház programját.

RÁKKUTATÁSI KONGRESSZUS. Monacóban hétfőn megnyílt a hormonokkal és a rákkutatással foglalkozó második nemzetközi kongresszus, amelyen harminchárom országból mintegy ezer orvos és kutató vesz részt. A kongresszusra beterjesztett 460 tudományos dolgozat a hormonális eredetű rákbetegségekkel foglalkozik.

ÚJ SZOLGÁLTATÁS!

FELVÁSÁRLÁSI AKCIÓ!

1983. szeptember 19-től KÉSZPÉNZÉRT vásároljuk meg használt, forgalomképes

— SPORTESZKÖZEIT,
— SPORTRUHÁZATÁT,
— HORGÁSZ-FELSZERELÉSÉT

a Használtcikk Szövetkezet Bp. VII., Majakovszkij u. 9. szám alatti felvevőhelyén

SZOVJET EXPORTRA. A Komplex Külkereskedelmi Vállalat csaknem húszmillió rubel értékű szerződést írt alá szovjet partnerével kétszintes, ketreces baromfikeltető-házak exportjára. Az újabb 110 komplett berendezést a jövő évben szállítják partnerüknek. A berendezéseket a Rába mosonmagyaróvári gyára készíti.

Kooperáció a Philip Morissal

Új, könnyű cigaretta

Ötéves sikeres együttműködést tud a háta mögött az *Egri Dohánygyár* és az amerikai *Philip Morris*. A két cég közös sajtótájékoztatóján arról számolt be, hogy ezen a héten forgalomba hozzák újdonságukat, az Egerben gyártott LM cigarettát. Ennek a világszerte elterjedt márkának a magyar változata *rendkívül könnyű, kátrány- és nikotintartalma alacsony*. Speciális füstszűrőjének papírját lézersugárral perforálják, az apró lyukak lehetővé teszik a hatásos ventillációt, s így *az egészségre káros anyagok egy része a szűrőn lecsapódhat.*

Természetesen ez a cigaretta sem használ senkinek, de a két cég szakemberei remélik: a dohányzásról lemondani nem tudók megkedvelik az egészséget talán kevésbé károsító új cigarettát. Mint beszámoltak róla, a Philip Morris licence alapján 1978 óta Magyarországon gyártott Marlboro tisztes karriert futott be: az első évben 50 millió darabot adtak el belőle és idén már a sorozatos áremelések ellenére is 330 milliónál tartanak. „*A minőséget meg kell fizetni*" — hangoztatta többször is az Egri Dohánygyár igazgatója és hozzáfűzte: nemcsak a fogyasztónak, hanem a gyárnak, a külkereskedelemnek is. A Philip Morristól átvett licencekért ugyanis *áruval fizetnek*. Elsősorban Magyarországon amerikai technológiával termelt *virginia dohánnyal*, valamint *nyomdatermékekkel, műanyag reklámtárgyakkal*. Vagyis olyan cikkekkel, amelyeket a licencvásárlás nélkül aligha tudnának az Egyesült Államokba exportálni. A két cég kölcsönösen elégedett egymás tevékenységével és olyan új cigaretták magyarországi gyártásáról tárgyalnak, amelyek exportja lehetséges volna az arab és az afrikai piacokra.

—gádor—

A sérültek látogatására

Különbusz Grazba

Kedden különautóbusz indult Debrecenből Grazba. A Medicor Művek debreceni gyárának közreműködésével szervezett különjáraton az autóbuszbaleset sérültjeinek a családtagjai utaztak Ausztriába, a kórházban fekvők meglátogatására.

Őszi idő

Várható időjárás ma estig: az északi megyékben lesz több a felhő, de számottevő eső ott sem valószínű. Délen folytatódik a túlnyomóan napos idő. Az északi, északkeleti szél megélénkül, helyenként megerősödik.

A hőmérséklet általában 20—25 fok körül alakul.

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 167 centiméter volt.

Félidő a BNV-n

Félidejéhez érkezett az őszi BNV. A kiállításon ma is több vállalat mutatta be újdonságait, és bejelentették az Ergotext gazdasági társulás megalakulását. Tagjai a minőségi védőruhák összehangolt gyártására vállalkoznak.

Kedden felkereste a kiállítást *Maróthy László*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a budapesti pártbizottság első titkára is.

HALÁLOZÁS

TŐKE IMRE, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettje, aki 1930 óta volt a párt tagja, 74 éves korában elhunyt. Temetése szeptember 21-én, 16 órakor lesz a dobozi községi temetőben — közli az MSZMP gyulai járási bizottsága.

PETERVÁRI ISTVÁN Jászai-díjas rendező, a győri Kisfaludy Színház igazgatója súlyos betegség következtében, 54 éves korában kedden elhunyt. 1964—1966 között a kecskeméti színház rendezője volt, majd 1966-tól 1981-ig a veszprémi színház igazgató-főrendezője.

TEMETÉS

NÁDASY LÁSZLÓ író, filmrendező, filmesztéta temetése szeptember 23-án, 14 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Koszorúzási ünnepség

Házi Árpád szabómunkás, a magyar munkásmozgalom kiemelkedő személyisége születésének 75. évfordulója alkalmából koszorúzási ünnepséget rendeztek urnájánál, kedden a Mező Imre úti temető munkásmozgalmi panteonjában.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nevében *Szűcs Istvánné*, az V. kerületi pártbizottság első titkára és *Dabronaki Gyula*, a Központi Bizottság tagja helyezte el a megemlékezés virágait. Az MSZMP Pest megyei bizottsága képviseletében *Arató András* titkár és *Gerencsér Árpádné*, a pártbizottság tagja, a Belügyminisztérium nevében *Pál Antal* és *Kovács György* rendőr vezérőrnagyok koszorúztak. A Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége részéről *Kerekes Imre* titkár és *Fazekas József*, az országos bizottság tagja hozta el a tisztelet virágait.

Házi Árpád urnáját családtagjai, volt munkatársai, tisztelői is megkoszorúzták.

Kőolajtermékekről, biofizikáról

A szocialista országok kőolajtermék-ellátásának kérdéseiről kedden nemzetközi tanácskozás kezdődött a budapesti Volga-szállóban. A tanácskozás résztvevőit *Zsengeller István*, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt vezérigazgatója köszöntötte, majd megkezdődtek a delegációk előadásai.

Kedden Balatonfüreden is KGST-tanácskozás kezdődött: a biofizikai együttműködés membrán szekciójának ülése. A négynapos szakmai tanácskozáson *összegezik az együttműködés eddigi tapasztalatait, és szó lesz a biofizikai kutatások további koordinálásáról.*

Magyar—szovjet járműipari megállapodás

Kedden a Mogürt külkereskedelmi vállalat székházában mintegy nyolcszázmillió rubel értékű szerződést kötött a Mogürt és szovjet partnere, az Avtoexport. A megállapodás alapján jövőre hazánk 670 millió rubel értékben, a szovjet cég pedig 127 millió rubelért szállít járműipari termékeket.

Alapalapozás

Bank és minisztérium gazdasági társulása – Kedvező hitelek, innovációhoz

Kisbank alakult Budapesten, a nyár közepén. Jóllehet, a 300 millió forintos alaptőkéjéből aligha telne arra, hogy önmaga finanszírozzon egy nagyberuházást — mégis érdemi segítséget nyújthat *a műszaki fejlesztésre vállalkozó* építőknek. Két létrehozója az Állami Fejlesztési Bank és az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, a cégszerű neve pedig: Építőipari Innovációs Alap. *A második* ama kis pénzintézetek sorában, amelyek — gazdasági társulásként — a műszaki újdonságok, szabadalmak és gyártási eljárások bevezetésének *meggyorsítását* szolgálják.

Bemutatkoztak

Két és fél hónap józsérivel csak arra elég, hogy szervezni kezdjék életüket, s felmérjék a közreműködésük iránti *tényleges igényt*, ám az első tapasztalatok a „hogyan tovább?" módozatait is befolyásolhatják. S a ma még meglehetősen kis létszámú, négytagú — szándékaik szerint 12 embernél többet *a későbbiekben sem* foglalkoztató — gárda igyekezett mihamarább feltérképezni a területet. Az alap igazgatója, *Varga Tamás* és munkatársai eddig harminc vállalatot kerestek föl, hogy bemutatkozzanak és tájékoztassák majdani partnereiket az általuk kínált lehetőségekről, az ÉVM 150 vállalatához-gyáregységéhez pedig írásban juttattak el tájékoztatót.

— Gyakran előadódik — mondja Varga Tamás —, hogy egy vállalat a kutatásban már elérkezett addig a pontig: valószínű a műszakilag kedvező eredmény... *csak nincs elég pénze a megvalósításhoz.* Kivált, ha a megvalósításhoz *beruházásra is* szükség van. Az innovációs alap előnyben részesíti finanszírozáskor a devizabevételt növelő, a gazdaságos importmegtakarítást célzó, az anyag- és energiamegtakarítást segítő, s a temékszerkezetet gazdaságosabbá alakító folyamatokat.

— *Mennyiben különbözik ez más pénzintézetek ténykedésétől?*

— Hazai bank *eddig nem adott hitelt kutatás-fejlesztésre*, az alap viszont igen kedvező feltételekkel kölcsönöz — feleli *Szántó Istvánné* osztályvezető. — A műszaki fejlesztéshez, a beruházásoknál szokványos, évi tizennégy százalékos kamattal szemben hathét százalékos kamattal kölcsönzünk, öt-hat esztendő időtartamra. Beruházáshoz viszont *a hitelpolitikai irányelveknek megfelelő*, legalacsonyabb kamattal adhatunk pénzt.

— *Mekkora összegre számíthat egy-egy vállalat, vagy egy-egy innovációs kezdeményezés?*

— Általában egymilliótól 25 millió forintig kölcsönözhetünk, de pénzigényesebb, s *feltehetőleg jó ügy* esetén, más gazdálkodó szervezetekkel, illetve bankokkal közösen is finanszírozhatunk.

Tegyük mindjárt hozzá: szándékaik szerint nemcsak hitelt adnak, hanem *megosztják a kockázatot* ügyfeleikkel. Eszerint — tőkearányosan — részesednének a nyereségből, ám az esetleges veszteség rájuk jutó részét is vállalnák. Ily módon, ha néhány millió forinttal *nem hitelezőként, hanem részvevőként* járulnak hozzá egy-egy innovációs folyamat kimunkálásához, mindaddig, amíg az hasznot hajt, ők is részesednek a nyereségből. Hogy ezt könnyebben megtehessék, *építőipari innovációs kötvények* kibocsátását fontolgatják. Noha még csupán a piacot kutatják, azt vizsgálva, lenne-e vevő a mintegy 50 millió forint értékű kötvényre, néhány építőipari vállalat *már igent mondott:* 30 millió forintért szívesen vásárolnának e kötvényekből. (Az alap hét évre venné át a pénzt: a törlesztést az ötödik évben kezdené meg — a 11,25 százalékos kamatot viszont *már az első esztendőben is fizetné.*)

Tízen jelentkeztek

— Bemutatkozó látogatásainkat követően eddig húsz javaslat, ötlet, vagy nyers pályázattervezet érkezett az alaphoz — mondja az igazgató —, tíz vállalat érdeklődött, van olyan cég is, amely *egymaga négy ötletével* állt elő. Az idén hozzávetőleg százmillió forintot helyezhetünk ki, a 300 millió forintos alaptőkét ugyanis három esztendő alatt adja össze az Állami Fejlesztési Bank és az ÉVM. Már számolunk azzal, hogy a végleges pályázatok benyújtása után *néhány szerződést még ebben az évben* megkötünk. E néhány szerződés, illetve a hitelekért kapható kamat bőven elég ahhoz, hogy az 1983 végére már hattagú gárda *működési költségeit fedezze... csakhogy nem azért alakultunk, hogy csupán megéljünk.* Mihamarabb *produkálni* szeretnénk, várjuk az építő- és építőanyag-ipari, valamint a háttériparhoz tartozó vállalatok, a szövetkezetek és az állami gazdaságok ostromát. Az eddigi érdeklődés viszont *gyérebb* a feltételezettnél.

Pezsgésre várva

— *Elképzelhető, hogy jó néhányan azért nem jelentkeznek, mert pénzügyileg nem eléggé kidolgozott az ötletük.*

— Ha ez így van, készséggel *segítünk* a gazdasági rész kidolgozásában. Sokszor nagy pénzügyi szakértelmet kíván — még önmaguk számára is — annak bebizonyítása, hogy az ötlet *mennyire gazdaságos.* Mind pénzügyileg, mind műszakilag mögöttünk áll a két alapító, a bank és a minisztérium szakértőgárdája, akiktől kölcsönkérelmeknél *szakvéleményt* kérünk... Az sem kizárt, hogy eddig több elképzelést azért nem munkáltak ki, mert úgy vélték: *úgy sincs elég pénz a megvalósításhoz.* Meglehet, e két és fél hónap alatt nem váltunk eléggé ismertté, vagy a vállalatok *nem tartják elég kedvezőnek* üzleti feltételeinket.

— *A feltételeken még módosíthatnak?*

— A beruházási kamat mértékén kívül, amelyet a hitelpolitikai irányelvek szabályoznak, *indokolt esetben szinte minden üzleti feltételünkön változtathatunk.* A már megismert ötletek-javaslatok arra utalnak, hogy *érdemes felpezsdíteni* az építőipari innovációt. Feltételezzük, hogy a már birtokunkban levőknél *jobb* elképzelések is kallódnak a vállalatoknál. Az építőipar, a népgazdaság számára az volna előnyös, ha *több pályázat közül* választhatnánk ki a legjobbakat; azokat, amelyeknek finanszírozásához elég a pénzünk.

Földes Tamás

Mai kommentárunk

Vigaszdíj

Örökzöld téma, de nem állja meg az ember, hogy ne penditse meg ismét, hátha már egyszer nemcsak „zöldül", hanem „terem" is.

A vásárdíjakról van szó. Feltehetően, akik átvették, megérdemelték, bízzunk a zsüri szakszerű ítéletében. Csakhogy a budapesti vásár *nemzetközi*, ugyanakkor szinte az egyetlen, amelyik külföldi kiállítói számára nem tűz ki érmeket. Érthetetlen ez a szűkmarkúság. Pedig a kiadás bőven megtérülne. Az aranyérmes cég máskor is szívesen eljönne, csak azért is, nehogy azt higgyék, nem állja a versenyt. Az eszmei érték sem utolsó, gondoljuk csak meg, milyen jó érzés olvasni a hírt, miszerint valamelyik magyar termék aranyérmet nyert, például Lipcsében... De akkor a zsürinek is illene nemzetközinek lenni...

Tanakodik ezen már a vásárbizottság jó ideje, és úgy látszik, nem jutnak az ügyben dűlőre. Az ember hajlamos azt hinni, nem is rajtuk múlik a dolog. *Szégyellné tán a magyar ipar az összevetést külhoni vetélytársaival?* A világpiacon úgyis rákényszerül! Vagy akkor a hazaiaknak kevesebb dicsőség jutna?

Meg kellene szüntetni a *nagydíjat* és a *vásárdíjat* — legyen csak *egyféle!* Az utóbbit úgyis többnyire vigaszdíjnak tekintik a szakmai berkekben. De a díjazott termékek igazán legyenek kiválóak, hordozzanak komoly szellemi, műszaki értéket.

Igenám, de meddig? Hacsak az ember feje nem káptalan, egy hónap vagy akár néhány nap múlva elfelejti, melyik termék bizonyult a legjobbnak. *Miért nem tüntetik fel a portékán később is a vásárdíjat?* Grafikust sem kellene hívni, adott a vásári emblémа. Amely nagyszerű reklámeszköz is lehetne, és felelőssé tenné a gyártókat is, talán nem engednék, hogy termékük minőségi színvonala csökkenjen vagy maga az áru oly hamar eltűnjön a kirakatokból.

— elek —

Egy hét a világgazdaságban

Fellendülés az USA-ban

Annak, hogy a Nemzetközi Valutaalap legutolsó éves jelentése *optimista* hangot üthetett meg a fejlett tőkésországok gazdasági fellendülésének esélyeiről, az volt alapvető oka, hogy az Egyesült Államok növekedése az idén meglehetősen *felgyorsult.* Míg az amerikai gazdaság 1980—82 között végeredményben stagnált — s tavaly 1,7 százalékkal csökkent teljesítménye —, addig most, a bruttó nemzeti termék, éves szinten *nyolc-kilenc százalékkal bővül.* A legtöbb előrejelzés abban is egyetért, hogy ez a sebesség az idén valószínűleg *fennmarad*, a jövő évre viszont — remélhetőleg — lassulni fog: egy „normális", négy-öt százalék körüli ütem mellett biztosítható ugyanis az, hogy az infláció *nem éled újra.* A republikánus kormányzat érdemei e téren pedig szembeötlőek. A kormányváltás idején az áremelkedés mértéke közel volt a 10 százalékhoz, most viszont öt százalék körül van.

A reagani gazdaságpolitika a felszínen abban jelentkezett, hogy a republikánusok *meggyorsították* például a belföldi energiaárak „felszabadítását", faragtak a szociális kiadásokból, mérsékelték a különféle (jóléti programokhoz adandó) költségvetési támogatásokat. A lényeg azonban a következő: az *adminisztráció radikálisan csökkenteni kívánta az állam gazdasági szerepét, elsősorban a jövedelmek újraelosztásában a költségvetés súlyát.* Ezt az elhatározást feltehetően a praktikum is alátámasztotta: a recesszió körülményei között, amikor az eloszthatő források mennyisége szűkül, *célszerűnek tűnt csökkenteni azon kérdések körét, melyekért a kormány közvetlenül felelőssé tehető.* Márpedig ha valamire nincs „központi" program, úgy azt a programot kritizálni sem lehet például azért, mert mérete nem elegendő...

Viszatekintve, körülbelül *két év* volt szükséges ahhoz, hogy az Egyesült Államokban *az újbóli fellendülés* feltételei megteremtődjenek. Az 1982 novemberi mélypont után azonban 1983 júniusáig már az ipari termelés összesen 8,1 százalékkal nőtt. Az üzleti köröket, a vállalkozókat tömörítő *Conference Board* felmérése szerint pedig a jövő évben ismét emelkedhetnek az ipari beruházások. Annak ellenére valljа ezt a nézetet a szervezet, hogy jelenleg még a befektetésektől való tartózkodás jellemző inkább a vállalati szféra hangulatára. Ilyen jel például az, hogy 1983 második negyedévében az ezer legnagyobb amerikai vállalat — a megelőző időszakhoz képest — 3,9 százalékkal kívánta beruházásait növelni.

A beruházások tartós megélénkülése minden bizonnyal kulcskérdés. Az elemzők többsége ugyanis *egyetért* abban, hogy a mostani gyors növekedési ütem azért még elsősorban a fogyasztói kereslet megerősödésének tudható be, tükrözve, hogy 1982 végétől kezdve a reálbérek (miután három éven keresztül összesen mintegy 10 százalékkal visszaestek) lassan javulni kezdtek. A boom ennélfogva érthető módon a legszembetűnőbben az autóipar és az építőipar értékesítési lehetőségeit javította. A termelő felhasználásra gyártók rendelésállományának növekedéséhez viszont *elengedhetetlen* a kapacitásbővítő beruházások megjelenése.

A reálbérek alakulását mutató statisztika jellemzi, hogy a nyolcvanas évek elejének korrekciós folyamata az USA-gazdaságban sem könnyű, sem fájdalommentes nem volt. A munkanélküliségi ráta — úgy tűnik, tartósan — 10 százalék körül ingadozik, a recesszióból kilábaló vállalatok munkáslétszáma alaposan megfogyatkozott. (A most példaként dicsért Chrysler a racionalizálási program során foglalkoztatottjainak felétől megvált.) Úgy tűnik, a nyolcvanas évek elején *erőteljesen polarizálódik az amerikai társadalom.* Egyes rétegek, régiók, etnikai csoportok az állami támogatás elvesztése vagy csökkenése után *nyilvánvalóan többszörösen kerültek hátrányos helyzetbe, sokszor az önerőből való kilábalás minden reménye nélkül.* A kép másik oldala viszont, hogy *a munkával rendelkezők helyzete lassanként javul és a technikai haladás élvonalába tartozó ágazatokban a kapitalizmus hőskorához hasonló módon lehet gyorsan vállalatokat „gründolni".* És természetesen tönkre is menni. Reagan gazdaságpolitikájáról hosszú ideig azt hangoztatták a kommentátorok, hogy a fellendülés és a magas kamatszint együttélése *lehetetlen.* Ma már látjuk, hogy — rövid ideig legalábbis — ez a szimbiózis *létezik.* A republikánus pártnak azonban nem „rövid távra" van egy fellendülésre szüksége, az elnökválasztás időpontja 1984 novembere. Ha a gyorsulás még addigra sem fullad ki, a választási harcban Reagan *jól hangzó érvet szerzett.*

Gonda György — Szentgáli Péter

Csatlakoztunk a SWIFT-hez

Átutalás nagyban

A szervezet elnökhelyettesének budapesti nyilatkozata

Az első ezer üzenet már eljutott a nemzetközi bankokhoz azon a nemzetközi telekommunikációs rendszeren, amelynek tegnap óta tagja három magyar pénzintézet is; a Magyar Nemzeti Bank, a Magyar Külkereskedelmi Bank és az Országos Takarékpénztár. A SWIFT-tel — teljes nevén a Nemzetközi Bankközi Pénzügyi Telekommunikációs Társasággal létrejött kapcsolat lehetőséget teremt arra, hogy a magyar és a külföldi bankok között jelentősen meggyorsuljon az üzenetek közvetítése és az ügyintézés. Eddig a bankok üzleti, fizetési megbízásaikat a hagyományos úton, telexen, táviratban, vagy levélben küldték el. S ez nemcsak sokba került, hanem hosszú idő után érkezett csak meg a címzettekhez. Ezentúl a SWIFT-rendszer keretében a megbízásokat a bankok *elektronikus úton kapják meg.*

Magyarország belépésének alkalmából a SWIFT elnökhelyettesének, *Bessel Koknak* a vezetésével delegáció érkezett Budapestre. Az elnökhelyettestől érdeklődtünk magáról a társaságról és a rendszer előnyeiről.

— *Miért hoztak létre egy ilyen nemzetközi telekommunikációs rendszert?*

— Már a hatvanas években egyre inkább felismerték a nemzetközi bankműveletekkel foglalkozó szakemberek, hogy a hagyományos kommunikációs rendszerek *nem tesznek eleget* a pénzügyi szféra speciális igényeinek. Olyan közvetlen összeköttetés kellett, amely gyorsabb, megbízhatóbb, s nem túl drága az üzenetek, megbízások továbbítására. Több éves előkészítő munka eredményeként jött létre 1973-ban ez a társaság. Számítógépek segítségével három regionális központon keresztül közvetlenül továbbítjuk az üzeneteket a tagjaink közé tartozó bankoknak. Tíz éve még csak 15 ország — köztük Csehszlovákia — 239 bankja csatlakozott hozzánk, most már *ezret is meghaladja a* tagok száma.

— *A pénzügyi információk és üzenetek általában titkosak. Hogyan garantálja a SWIFT, hogy illetéktelenek ne juthassanak az üzenetekhez?*

— Már kezdetben úgy alkották meg a rendszert, hogy minden bank kidolgozott a saját üzenetei számára egy kódot, amit rajta kívül csak a címzett ismert. Rejtjeles szövegként megy át a hálózatunkon az üzenet, *elolvasni* nem lehet. Maga a társaság is kódolja a továbbítás során a kapott szöveget. Azt hiszem, ez kettős biztonsági garanciát jelent.

— *A telex és a levél egyik hátránya, a már említetteken túl az is, hogy esetleg elvész. Az önök rendszere tárolja is az üzeneteket?*

— Természetesen. Három hétig vissza lehet hívni, s hat hónapig megőrizzük a szöveget. Külön kérésre megkaphatják az érdekeltek. Éppen ez a megoldás rendszerünk egyik nagy előnye a hagyományos kommunikációs szisztémákkal szemben; gyakorlatilag *abszolút biztonsággal* továbbítja a megbízásokat.

— *A SWIFT nem profit szerzésére orientált társaság. Hogyan fedezik a költségeiket? Talán valamelyik kormány finanszírozza a működésüket?*

— Semmifajta kormány nem támogat minket. A társaság létrejöttekor kettős célt tartottunk szem előtt: a lehető legjobb szolgáltatást nyújtsuk a tagjainknak, elfogadható díjakért. A díjak természetesen fedezik költségeinket, de olyan haszonkulccsal dolgozunk, amely a társaság működését rentábilissá teszik, ám nem hoznak extra hasznot.

L. M.

Az amerikai alelnök Magyarországon

További lehetőségek az együttműködésre

(Folytatás az 1. oldalról)

A nyílt, őszinte légkörű megbeszélést az álláspontok kölcsönös megismerésére való törekvés jellemezte. A felek áttekintették a magyar—amerikai kapcsolatok helyzetét. Megállapították, hogy — különösen a kereskedelmi egyezmény megkötése óta — fejlődött az együttműködés, s a már meglevő keretek további lehetőséget adnak az előrelépésre, elsősorban a gazdaság és a kereskedelem területén. Ugyanakkor felvetődött: a magyar és az amerikai vállalatok együttműködését hátráltatja, hogy a legnagyobb kedvezmény megújításáról évenként dönt az amerikai törvényhozás. Mindkét fél egyetértett abban, hogy ez csökkenti az üzleti biztonságot, s nehezíti a kapcsolatok továbbfejlesztését, kiterjesztését.

Szó esett a kulturális és a tudományos együttműködés eredményeiről, s a tárgyalópartnerek kölcsönös véleménye szerint kívánatos lenne, ha a kapcsolatok alakulásában az eddiginél jelentősebb szerepet kapna a turizmus.

A tárgyalások végeztével George Bush és kísérete rövid körsétát tett az Országház épületében. Marjai József mutatta be a Parlament díszes termeit, amelyekhez a magyar történelem számos emléke fűződik. Az amerikai alelnök az országgyűlés üléstermét megtekintve érdeklődött a magyar törvényhozó testület munkájáról is.

Este a Parlament vadászatermében Lázár György és felesége díszvacsorát adott George Bush alelnök és felesége tiszteletére. A díszvacsorán Lázár György és George Bush pohárköszöntőt mondott.

Nemzetközi polgári védelmi bemutató

Szeptember 24—30. között Hajdúszoboszlón tartják az *európai szocialista országok polgári védelmi elsősegélynyújtó szakaszainak bemutatóját*, amelyet kétévenként rendeznek a vöröskereszt szervezetek. Miként *dr. Alföldi Árpád*, a Magyar Vöröskereszt főtitkárhelyettese és *Perger Imre* ezredes a polgári védelem országos törzsparancsnokának első helyettese a Vöröskereszt székházában hétfőn a sajtó képviselőinek elmondták: a polgári védelmi országos parancsnoksága erkölcsi, szakmai és anyagi támogatásával bonyolítják le a közös gyakorlatokat. Hét szakasz — köztük a magyarok képviseletében a Győri Keksz- és Ostyagyár elsősegélynyújtói — demonstrálja: *felkészültek a sérültek gyors és szakszerű ellátására.* A gyakorlat első részében feltételezett tűz, földrengés, közúti-vasúti baleset miatt, illetve hagyományos, vegyi fegyver által sérülteket részesítenek elsősegélyben. A gyakorlat második felében mindegyik szakasz feltételezett atomcsapás sérültjeinek segítségére siet.

Magyar—NDK barátsági hét

Magyar—NDK barátsági hét kezdődött hétfőn Baranyában, ahol több mint negyvenezer német ajkú ember él. A hét programját a pécsi 508-as számú szakmunkásképző intézetben tartott barátsági gyűlés nyitotta meg, amelyen *Erwin Skeib*, a Német Demokratikus Köztársaság budapesti kulturális és tájékoztató központjának igazgatója hazája oktatásügyéről beszélt a hallgatóságnak. A rendezvénysorozat keretében Baranya több nemzetiségi településén rendeznek baráti találkozókat, amelyeken a két ország népének kapcsolatairól szóló előadások hangzanak el.

Szovjet—magyar kollokvium

Az MTA Irodalomtudományi Intézete és a Szovjet Tudományos Akadémia Gorkij Világirodalmi Intézete kedden egész napos irodalomtudományi kollokviumot rendez, amelynek tárgya: a nemzeti irodalmak történelmi megközelítése a világirodalom rendszerében. A kollokvium vendégelőadói *Jurij Vipper*, a Szovjet Tudományos Akadémia levelező tagja és *Nyina Vorobjova* kandidátus. Magyar részről *Sőtér István* akadémikus, *Bata Imre, Béládi Miklós, Bodnár György* és *Illés László* tart előadást. A tanácskozáson részt vesz *Klaniczay Tibor* akadémikus és *Vajda György Mihály* egyetemi tanár, a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtörténeti Társaság elnöke is.

Yerres-i

Rákóczi-ünnepség

A Párizs környéki Yerres városában, ahol II. Rákóczi Ferenc franciaországi száműzetésének egy részét töltötte, vasárnap megemlékeztek a fejedelem születésének 307. évfordulójáról. A Párizsi Kölcsönösen Segélyező Magyar Egylet és a városi tanács tartott ünnepséget Franciaországban élő magyaroknak és a város számos lakosának részvételével. Jelen voltak a városi tanács vezetői és a párizsi magyar nagykövetség képviselői.

Az ünnepségen *Michel Prats* polgármester, *dr. Bényi József* párizsi magyar nagykövet és *Zádor György*, a Párizsi Kölcsönösen Segélyező Magyar Egylet elnöke mondott beszédet, majd koszorút helyeztek a Rákóczi-emlékmű talapzatán.

Vizsgálják a népi ellenőrök

Üzemegészségügyi ellátás

Fejlődött-e az elmúlt években Budapesten az *üzemi egészségügyi ellátás*? Mennyire hatásos a gyógyító és a megelőző munka? — Elsősorban ezekre a kérdésekre keresnek választ a fővárosi népi ellenőrök a napokban megkezdett vizsgálat során.

A kórház-rendelőintézeteknél és a Fővárosi Tanács egészségügyi főosztályánál elsősorban az üzemegészségügyi ellátás irányításáról tájékozódnak. Választ várnak egyebek között arra: milyen gyakran végeznek helyszíni ellenőrzést, kérnek tájékoztatást.

A vizsgálat tapasztalatai alapján a budapesti üzemi egészségügyi ellátás helyzetéről előreláthatólag az év végén foglal állást a Fővárosi Népi Ellenőrzési Bizottság.

Aranyérem az EMG-nek

Tudósítónktól:

Hétfőn a patinás brnói városháza lovagtermében ünnepélyesen kiosztották a 25. brnói gépipari vásár aranyérmeit. A szocialista országok által benevezett cikkek közül 9 termék kapott ilyen elismerést. Köztük a Metrimpex által bemutatott EMG—777 grafikus programozható asztali számítógép. A műszaki-tudományos számításokra és mérésrendszer-szervezés vezérlésére alkalmas korszerű berendezést az idén ősztől az Elektronikus Mérőkészülékek Gyára sorozatban gyártja.

Bár még javában tartanak az üzleti megbeszélések, már eddig a brnói gépipari vásáron Csehszlovákia és Magyarország között több mint 80 millió rubel értékben írtak alá szerződést, amelyből 24 millió rubel a magyar export és 56,5 millió rubel értékben vásárolt Skoda és Avia tehergépkocsikat, köztisztasági autókat, Skoda mikrobuszokat és személygépkocsikat.

Békenagygyűlés

Az őszi szolidaritási akciósorozat keretében nagygyűlést tartottak hétfőn a SZOT központi iskolán. *Palotai Károly*, a SZOT alelnöke beszédében felidézte a békeszerető emberiség, a szakszervezeti mozgalom törekvéseit, követeléseit, az atomfegyverek csökkentését, a fegyverkezési verseny megszüntetését, atomfegyvermentes övezetek kialakítását, általános és teljes leszerelést — hangsúlyozva, hogy ez a béke-program összhangban van a Magyar Népköztársaság békeszerető külpolitikájával, a magyar társadalom békeakaratával. A SZOT alelnöke kiemelte, hogy a békéért és a biztonságért a szakszervezetek gazdasági építő érdekvédelmi munkájuk hatékonyságának növelésével, hazafiságra és internacionalizmusra neveléssel tehetnek a legtöbbet. A hétfői nagygyűlésre ennek szellemében került sor.

Szolidaritási nagygyűlést rendeztek hétfőn Leninvárosban is, a Tiszai Kőolajipari Vállalatnál. A gyűlés szónoka *Sebestyén Nándorné*, az Országos Béketanács elnöke volt.

KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

Magyar küldöttség utazott Szófiába

Hétfőn delegáció utazott Szófiába Bulgária antifasiszta felkelésének 60. évfordulója alkalmából. A Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének küldöttei — *Ispánovits Márton* főtitkár vezetésével — részt vesznek az ellenállók nemzetközi szövetsége végrehajtó bizottságának ülésén.

Finn szakszervezeti küldöttség látogatása Magyarországon

A SZOT meghívására vasárnap Budapestre érkezett a Finn Szakszervezetek Központi Szövetsége (SAK) küldöttsége *Pertti Viinanen* elnök vezetésével. A küldöttség megbeszéléseket folytat magyar szakszervezeti vezetőkkel a finn és a magyar szakszervezetek munkájáról, a nemzetközi szakszervezeti mozgalom időszerű kérdéseiről.

A küldöttséget *Gáspár Sándor* főtitkár, és a SZOT-titkárság tagjai fogadták a Ferihegyi repülőtéren.

Nyitrai Ferencné Madridba utazott

Vasárnap Madridba utazott *Nyitrai Ferencné* államtitkár, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke, hogy részt vegyen a nemzetközi statisztikai intézet kongresszusán. Ezt követően Genfben elnököl az ENSZ statisztikai bizottsága munkacsoportjának ülésén, amely a nemzetközi statisztikai programokkal és azok összehangolásával foglalkozik.

Borbély Sándor az NDK-ba utazott

Borbély Sándor, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának tagja, a munkásőrség országos parancsnoka a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága meghívására hétfőn a Német Demokratikus Köztársaságba utazott. Egyhetes programja során vezető pártmunkásokkal a két testvérszervezet együttműködésének eddigi tapasztalatairól tárgyal, s áttekintik a kapcsolatok továbbfejlesztésének lehetőségeit.

Borbély Sándor részt vesz az NDK munkásőrsége megalakulásának 30. évfordulója alkalmából rendezett berlini ünnepségeken is.

Lengyel árhivatali küldöttség Budapesten

Csikós-Nagy Béla államtitkárnak, az Országos Anyag- és Árhivatal elnökének meghívására hétfőn lengyel delegáció érkezett Budapestre *Zdzislaw Krasinski* árügyi miniszternek, a Lengyel Népköztársaság Árhivatala elnökének vezetésével. Véleményt cserélnek az árpolitika időszerű kérdéseiről, különös tekintettel a mezőgazdasági felvásárlási árakra, a mezőgazdaság által felhasznált ipari termékek áraira és a fogyasztóiár-képzésre.

Szabó István látogatása Izraelben

Az Izraeli Kommunista Párt meghívására szeptember 11—18. között látogatást tett Izraelben az MSZMP küldöttsége *Szabó Istvánnak*, az MSZMP KB tagjának, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa elnökének vezetésével. A küldöttség, amelyet fogadott *Taufik Toubi*, az Izraeli Kommunista Párt főtitkárhelyettese, tárgyalt *David Kheninnel*, a párt politikai bizottságának tagjával, a központi bizottság titkárával, *George Toubival*, a központi bizottság titkárával, a KB külügyi osztályának vezetőjével, ismerkedett vidéki pártszervezetek munkájával és találkozott az izraeli békemozgalom képviselőivel.

A szívélyes, elvtársi légkörben, az egyetértés szellemében folytatott megbeszéléseken a két párt képviselői véleményt cseréltek a nemzetközi helyzetről, különös tekintettel a közel-keleti válságra, továbbá a nemzetközi kommunista mozgalom néhány kérdéséről, s kölcsönösen tájékoztatták egymást országuk és pártjuk helyzetéről.

Kitüntetés

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bernhardt Györgynek*, a SZOT Munkavédelmi Továbbképző Intézet igazgatóhelyettesének, nyugállományba vonulása alkalmából a szakszervezeti mozgalomban végzett több évtizedes kiemelkedő munkája elismeréséül a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést *Gál László*, a SZOT főtitkárhelyettese hétfőn adta át.

KEMENES '83

Munkásőr-harcgyakorlat

A riadó igazi riadó volt az elmúlt hét végén Vas megyében. A szombatra virradó hajnalon közel kétezer munkásőr ébredt arra a városokban, falvakban, hogy menni kell.

Az eső zuhogott. Már a gyülekezőhelyeken csuromvizesek lettek. A harcgyakorlatra kijelölt terepen pedig hellyel-közzel bokáig ért a sár.

A felmérő jellegű szemlegyakorlat tehát „jól" indult. Csakugyan fel lehetett mérni ilyen körülmények között, hogy mit tudnak Vas, Veszprém és Zala megye munkásőrei...

*

Sokat tudtak és sokfélét.

Volt gázriadó, sugármentesítés; óriási, mintegy 24 négyzetkilométernyi területen ejtőernyővel ledobott „diverzánsok" felkutatása, üldözése, bekerítése és harcban történő megsemmisítése, illetve elfogása. Eközben közrendvédelmi gyakorlat zajlott Szombathelyen, Sárváron és Körmenden. Néhány faluban a feltételezett árvízveszély közepette a lakók kitelepülését és biztonságos helyre befogadását intézték-szervezték a munkásőrök.

Vagyis sokféle esetleges veszélyhelyzet lebírását kipróbálták ezen a hétvégén.

A sokféle dinamikus mozgás közepébe csöppent néző-krónikásnak a „harcolókkal" szót váltani nem sok alkalma adódik. A lesben (és sárban) hasaló biztosító tűzszakasz helyzete azonban megenged egy-egy rövid kérdést:

— Önnek mi a „polgári" foglalkozása?

A géppuskás a bokorrá álcázott sisak alól fölpillant:

— Tehenész volnék Sitkéről.

— És ön?

— Belgyógyász vagyok...

*

Csapda. Elmondják, hogy a várható ejtőernyősök földi segítőinek állították. A kamionból alakított tribünön parancsnokok, döntnökök, vendégek nézelődnek: ugyan hol? Körülöttünk a rét, a gyér bozót teljesen üres, kihalt. A „narrátor" elmosolyodik:

— Amíg jönnek, megmutatjuk. Rajta!

És kinő a földből innen is, onnan is vagy harminc munkásőr. Nincs öt méterre tőlem a magas fű, ahonnét három marcona géppisztolyos pattan ki.

Olyan ez, jut eszembe, mint valami monumentális bűvészmutatvány. Vagy mint egy filmtrükk.

A lőtéren példás engedelmességgel dőlnek a célfigurák vissza a domb mögé a rövid sorozatok hatására. „Ajtót" csinál a páncélos maketten a kumulatív puskagránát. Egy másik lyukat lő a vasbeton falba. Jön visszafelé a lőállásból három egyforma-sáros gránátos:

— No — sóhajtja az egyik —, ez most jobban ment, mint a „rendes", sima lövészeten...

*

Borbély Sándor, a munkásőrség országos parancsnoka válasza a Magyar Hirlap kérdésére:

— Értékelés? A tényszerű eredményeken túl a legfontosabbnak azt a nagyon értékes és magas szintű emberi helytállást tartom, amit itt ma, a nehéz körülmények között is tapasztalhattunk. És azt, hogy ezt a testület munkájában mindenütt megtalálni, más tevékenység közben és országszerte. Munkában, közéleti tevékenységben egyaránt. Nehéz évet zárunk mi is, de elmondhatjuk: amit vállaltunk azt megtettük az idén is. S ennek ez a sikeres gyakorlat csak egyik példája volt...

(sztankay)

Egy hét a világgazdaságban

Adósságállomány és következményei

Nem lehet megkerülni a kérdéseket

A venezuelai fővárosban az elmúlt héten szakértői szintű értekezletet tartottak az eladósodott latin-amerikai országok és a legnagyobb hitelezőjüknek számító Egyesült Államok pénzügyi szerveinek képviselői.

A tanácskozáson az adósok és a kölcsönt nyújtó természetesen *nem képviseltek* azonos nézeteket. A visszafizetésre kötelezettek értelemszerűen *a kamatfeltételek enyhítését*, könnyebb feltételeket és gálánsabb futamidőket tartottak szükségesnek. A „másik oldal" persze nyilvánvalóan inkább az adós országok kormányainak *„kitagzító"* intézkedéseit üdvözölte volna. Az értekezlet résztvevői azonban egy kérdést nem tudtak megkerülni: a latin-amerikai gazdasági helyzet ma olyan, hogy *külső erőforrások nélkül — a venezuelai pénzügyminisztert idézve — „számos kockázatot rejt magában"*. És nem csupán a gazdasági, hanem a politikai stabilitás tekintetében is.

Dél-amerikai válságzóna

Röviddel a caracasi találkozó előtt jelent meg az Amerika-közi Fejlesztési Bank átfogó elemzése a kontinens országainak gazdasági helyzetéről. A pénzintézet statisztikája szerint 1982-ben — először azóta, hogy a kontinensen megbízható adatszolgáltatás van — Latin-Amerika bruttó hazai összterméke 1,2 százalékkal esett. Figyelembe véve, hogy tavaly a kontinens népessége 2,5 százalékkal nőtt, az egy főre számított mutató még nagyobb mértékben — *3,4 százalékkal zuhant*. A bank közgazdászainak aggodalmát még fokozza, hogy az egy főre számított GDP 1981-ben is *egy százalékkal csökkent* és ugyanilyen mértékű lemorzsolódás várható az idénre is. Latin-Amerikában az egy főre jutó GDP általában három százalékkal „szokott" évente emelkedni. Ehhez viszont nem csupán egy mérsékeltebb népességbővülés lenne szükséges, hanem a bruttó hazai termék évente *átlagosan 4,5 százalékos emelkedése is*. Ennek viszont a jelentés írói nem adnak sok esélyt. Így az életszínvonalban 1980 óta végbement romlás sem átmeneti jelenség csupán.

Az Amerika-közi Fejlesztési Bank jelentése több olyan országot jelöl, ahol az egy főre jutó jövedelem több, mint 10 százalékkal *elmaradt* a két évvel azelőtti szinttől. Ilyen a helyzet például Argentínában, Bolíviában, Costa Ricában, Chilében és Uruguayban, míg Brazília és Guatemala adatai az életszínvonal 5—10 százalék közötti mérséklődését mutatják. A banki elemzés szerint az elmúlt években jelentősen nőtt a munkanélküliség, napjainkban *a kontinens munkaképes lakosságának 20 százaléka állásnélküli vagy alulfoglalkoztatott*. Ez 36 millió embert jelent! A legélesebb a helyzet nyilvánvalóan Chilében, ahol a munkanélküliségi ráta *20 százalék felett* jár, de „kétszámjegyű kategóriába" léptek be az olyan országok is, mint Costa Rica, Peru és Uruguay.

A kontinens — az eladósodott országokban életbe léptetett kigazítások nyomán — tavaly kereskedelmi mérlegét sok év hiánya után 7,7 milliárd dolláros *többlettel* zárta. A deflációs intézkedések azonban a jelek szerint az import *mérséklését* eredményezték, a tavalyi behozatal mintegy 20 százalékkal elmaradt az egy évvel korábbi szinttől. A kivitelt viszont a múlt évben *nem sikerült növelni*, sőt, a belgazdasági intézkedések és a kedvezőtlen világgazdasági környezet együttes hatására az export *10 százalékkal mérséklődött*. A kereskedelmi mérleg javulásával szemben 1982-ben olyan magas volt az adósságszolgálat, hogy a térség országainak monetáris tartalékai végeredményben mintegy 30 százalékkal csökkentek.

A bajok felhalmozódnak

A bank elemzését kiegészíti az Amerikai Államok Szervezetének a caracasi konferencia előtt közzétett dokumentuma. E szerint a latin-amerikai és karib-tengeri országoknak az elkövetkezendő öt évben nemcsak arra lesz szükségük, hogy a mintegy *330 milliárd dolláros adósságállományukat visszafizessék, hanem éves átlagban még további 20 milliárd dollár kell* ahhoz, hogy a régió minimális mértékű gazdasági növekedést elérhessen. Másszóval külső források nélkül az egy főre jutó jövedelem további csökkenése elkerülhetetlen.

Az Amerika-közi Fejlesztési Bank éves jelentésének végkövetkeztetése: a romló gazdasági helyzet „előreveti a társadalmi és politikai feszültségek fokozódásának árnyékát. Mindez szükségessé teszi, hogy a kormányok a jelenleginél egyenletesebben osszák meg a gazdasági alkalmazkodás költségeit".

Gonda György—Szentgáli Péter

Versenytapogatózás

Gyéren ajánlkozó építők – Inkább az árak mozognak – Jogszabály és érdekeltség

A Minisztertanács és a Pénzügyminisztérium tavaly hozott jogszabályai szerint 1983. január 1. óta minden, állami pénzből épülő létesítményt — ha kétmillió forintnál többe kerül — versenytárgyalást követően kell megrendelni. Kétmillió forint: manapság három-négy lakás ára ...

Ketten versengenek. A tét: melyikük építheti meg Budapest egyik új negyedének egészségügyi létesítményét — az e munkában már jártas *állami* építőipari vállalat, vagy a nemrég alakult *gazdasági munkaközösség*. Pályázatuk, lezárt borítékban, a versenybizottság asztalán.

Kemény Péter, a Fővárosi Építőipari Beruházási Vállalat (a FŐBER) főosztályvezetője felmutatja, majd mindenki szeme láttára bontja föl a borítékokat. S elhangzik a *versenyár:* a gmk 18,3 millió forintért hozná tető alá ugyanazt, amiért az állami cég 28,2 milliót kér. Azaz csak kért, *írásban*. Most, szóban — *hallván a konkurrencia kínálatát* — mentén *mérséklődik* az ajánlati ár, nem is kismértékben: az állami vállalat képviselője immár csaknem hétmillióval olcsóbban, 21,7 millióért is hajlandó a kivitelezésre. A gmk is beszáll e sajátos licitbe: 17,8 millióra *módosít*. A nagyvállalat újabb engedménye: a pályázatban megjelölt határidőnél *fél évvel hamarább* végez... ám a munkaközösség sem adja alább, sőt: *még egy hónapot* rátesz. De nincs vége: az ÁÉV a 21,7 millió forintért, a korábbiakkal ellentétben, a *közművek megépítését is* vállalja — és *nyer*. Nyer, mert bár többet kér, mint a gmk, végül is javára szól a *gyakorlata:* a cég már bebizonyította, hogy mire képes.

A felét elfogadták

Happy end — vélhetnénk —, ám *Romhányi Mátyás*, a FŐBER műszaki igazgatóhelyettese eltűnődik a történteken:

— Mennyire lehetett megalapozott az állami vállalat árajánlata — kérdezi —, ha *már a licit első menetében majdnem egynegyedével* hajlandó volt csökkenteni? Ráadásul e kisebb összeg is magasabb, mint amennyivel a beruházó *eredetileg* számolt...

S menten felemlítődnek a versenytárgyalás eddigi tapasztalatai: a már érzékelhető és várható *eredmények*, majd az ugyancsak jelen és jövő idejű *hátrányok*. A versenytárgyalási rendszer — nyilvánvalóan — akkor lesz eredményes, ha a *piaci egyensúly megteremtéséhez* vezet. Ha minden építőipari vállalat érdekeltté válik, hogy munkához jusson. Ám amíg a beruházási piacot — változatlanul — *a kereslet* határozza meg, jobbára a kedvezőtlen hatás érvényesül: mivel a versenyár a korábbi maximált árforma helyett a szabad árformába tartozik, *emelkednek az építtető kiadásai*. A kivitelező akkora haszonnal dolgozhat, amely nem lépi túl ugyan a még tisztességes haszon határát, de *lényegesen meghaladhatja* a maximált árformában képzett, korábbi hasznot. Ez nemcsak a FŐBER tapasztalata.

— A jogszabály él ugyan, de a végrehajtási utasítás még nem jelent meg. Ez, ha hátrányos is, annyi előnyt kínál, hogy a jogszabályok alkotói figyelembe vehetik a kezdeti tanulságokat. Ezért sem közömbös, miként vélekednek az ország egyik legnagyobb beruházási vállalatánál, a FŐBER-nél.

— Augusztus végéig ötvenhét versenytárgyalást zártunk le — számolja össze Kemény Péter —, s ebből, megbízónk egyetértésével, huszonkilenc nyertes ajánlatát fogadtuk el. Tizennégyet *elutasítottunk a magas ár miatt*. A többire vagy nem érkezett ajánlat vagy csak egy pályázó jelentkezett. Nem minden feladat vonzó, és nem mindegyik vállalat lép be a ringbe. Például az 1984-ben és '85-ben épülő lakások közül mintegy 2500 kivitelezésére hirdettünk versenyt... s *csupán háromszázra* érkezett ajánlat. Kizárólag a foghíjak beépítésére és a tömbrehabilitációra.

— Három évtized alatt a kijelölési rendszer *elfeledtette* a versenyszellemet — jegyzi meg Romhányi Mátyás. — Most viszont úgy tűnik: a kétmillió forintos alsó határ a *másik véglet*. Szinte mindent versenyeztetni kell. S ez kivált most, a kezdeti időszakban rejt sok buktatót. A jogszabály lehetővé teszi, hogy „egyéb és műszaki okok alapján" eltekintsünk a versenytárgyalástól, ám hogy mi az *„egyéb ok"*, azt, bár nincs leírva, a beruházónak kell eldöntenie — *a jogszabály szellemében*. Csakhogy: a bank, szerződéskötéskor, a végrehajtási utasítás hiányában *felülbírálhatja* a döntésünket, sőt szankciókat alkalmazhat. Revíziót követően kimondhatja, hogy a beruházó *nem kellően hajtja végre* a jogszabályt.

Eladhatatlan lett volna

Az aggály nem oktalan. A FŐBER az elmúlt években — a folyamatos lakás- és kommunális építés ezt *megkívánja* — jó előre elkészíttette az építőipari vállalatok technológiáját figyelembe vevő *kiviteli terveket*. Azokat tehát csak az eleve számításba vett vállalat vagy házgyár képes *épületté* formálni. A honi áfutási idők ismeretében — egy 24 tantermes általános iskola kivitelezési ideje 16—18 hónap — tetemes forintokért készíttettek műszaki terveket, ám ha 1982-ben nem kötöttek szerződést, *január óta már versenyeztetni kell* az építőket. Vélhetnénk, ez olyan „egyéb ok", amely arra ösztönzi a FŐBER-t, hogy az eredetileg kiszemelt céggel építtessen, de tény, ami tény: *e vállalati döntés már kavart vihart*...

Ráadásul a beruházó is tapasztalatlan ma még. A műszaki igazgatóhelyetes nem titkolja:

— Ma már *másként* fogalmazunk meg egy-egy versenykiírást, mint márciusban tettük. Kezdetben megannyi részletkérdés kimaradt, s az sem volt szerencsés, hogy nem vontuk be a generáltervezőt a pályázati kiírás elkészítésébe. Így, azt hiszem, mi is okozói voltunk annak, hogy egy belvárosi foghíjra a jelentkezők *eladhatatlanul drága lakásokat* építettek volna: nem határoztuk meg a lakások igényszintjét, berendezését, burkolatát. Megjegyzem: a már precízebb, második kiírásra, a szeptember 1-i versenytárgyalásra *sem volt megfelelő* ajánlat.

— Tizennégy olyan versenypályázatot említettek, amelyek a magas kínálati ár miatt zárultak eredmény nélkül. Gyakori a kirívóan magas ár?

— *Nem ritka*. Például meghirdettünk egy iskola—óvoda—bölcsőde együttest, amely véleményünk szerint 130—140 millió forintért megépíthető. A két pályázó 182, illetve 250 millió forintért vállalta volna... *Egyelőre nem kérjük*. Nem kérhetjük, hiszen az Országos Tervhivatal által meghatározott, városonként különböző területi átlagárat *nem léphetjük át*. Kivéve, ha a beruházónak — vagyis a tanácsnak — *saját forrásból* erre többletfedezete van. *De honnan lenne?* Ráadásul ugyancsak a tervhivatal határozta meg azokat a műszaki-gazdasági normatívákat, amelyek még a maximált árformában léptek életbe, s *ma is élnek*, jóllehet a verseny szabad áras. Magyarán: *egymással ellentétes jogszabályok hatályosak*.

— A versenytárgyaláson azt láttuk: a licit csökkentheti az ajánlati árat...

— Ha mindent összesítünk, valóban; több tízmillió forinttal csökkent eddig a kivitelezési költség. Csakhogy *nem az előirányzathoz, hanem az írásbeli ajánlatokhoz képest*. Az elfogadott pályázatok — néhány kivételtől eltekintve — meghaladták a műszaki-gazdasági normatívák költséghatárát és a beruházási program forintösszegét. A következmények? Módosítani kell a program előirányzatát, a pénzügyi engedély-okiratot, s a *tanácsnak valahonnan több pénzt kell szereznie*. Időlegesen le is mondhat persze egy-egy létesítményről, de lemondhat-e egy lakótelepi iskoláról, ha a lakások már állnak? Így kerül *kényszerhelyzetbe* az építtető, s végül csak-csak előteremti a nélkülözhetetlen forintokat... *Nyilvánvalóan valami egyéb rovására.*

Vállalva a kockázatot

— Utalt néhány kivételre is...

— A versenypályázati rendszer előnyeinek egyike, hogy *eddig ismeretlen kivitelezők* is jelentkeznek. Olyan gazdasági munkaközösségek, építőipari szövetkezetek, áfészek és mások, amelyek *lényegesen kedvezőbb árat és rövidebb határidőt* ajánlanak, mint az állami vállalatok. E kis szervezetek nem lakást, hanem az új negyedek kommunális létesítményeinek építését pályázzák meg. A beruházónak nem kis *kockázat* velük dolgoztatni, mert nem tudjuk, hogy voltaképpen mire képesek, mennyire megbízhatóak, milyen a műszaki színvonaluk. Ennek ellenére, jó néhány esetben vállaltuk a kockázatot... Hozzáteszem: *egyesek rosszallására.*

Még márciusban, Pécsett, tanácskozásra gyűltek össze a beruházási vállalatok. Megbeszélésükön ott voltak a főhatóságok képviselői és a jogszabályalkotók is. A versenyeztetés átmenetileg várható, árfelhajtó hatásáról *már ott is* szó esett — s ezt a tényt senki nem vonta kétségbe. A résztvevők figyelemmel hallgatták viszont az egyik jugoszláv kivitelező vállalat vendégként jelenlevő főmérnökének felszólalását. Déli szomszédunknál ők, ha hírül veszik a verseny lehetőségét, *négy-öt napon belül* elutaznak a helyszínre, számot vetnek a műszaki és a gazdasági lehetőségekkel, s ha érdemes, *menten jelentkeznek*. Amennyiben elvesztik a versenytárgyalást, mindig elemzik az okokat, hogy legközelebb elkerüljék a fiaskót.

— A magyar kivitelezők menynyire fürgék? — kérdezem a FŐBER igazgatóhelyettesétől.

— Lényegesen kevésbé, ám ez *nemcsak rajtuk* múlik. A pályázatokat az *Árszabályozás és Termékforgalmazás* című közlönyben kell megjelentetnünk, s e lap átfutási ideje, olykor késése ismeretes. De a megjelenést követő három-négy hét is *általában kevés* a vállalatoknak, hogy pályázzanak. Előfordul, hogy — szabályellenesen — *határidő után* jelentkeznek. Pedig jó lenne, ha az építőipari nagyvállalatok is *érdekeltebbé* válnának a munkák megszerzésében. *A jogszabályból még nem lesz verseny*, az igazi érdekeltséghez piaci egyensúlyra van szükség. Mégis: a versenytárgyalásos rendszer *elvezethet* hozzá, ha a már említett végrehajtási utasítás szabályozza a nyitott kérdéseket. Mindez olyan lehetőség, amivel beruházónak—kivitelezőnek—tervezőnek egyaránt meg kell tanulnia élni. *Most tanulgatjuk...*

FÖLDES TAMÁS

Európai színvonalon

Új bútorcsalád, a BÜROTÉKA

Dr. Schmidt Ernő, a Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát vezérigazgatója a hétfőn tartott sajtóértekezleten bemutatta a kombinát BÜROTÉKA nevű új bútorcsaládját. A korszerű, európai színvonalú, formavédett bútorcsaládot elsősorban irodabútornak tervezte a Bútoripari Fejlesztési Intézet, de magánlakások könyvtár- és dolgozószobáiban is jól használható — mondta a vezérigazgató. Tavaly rendelték el a költségvetési intézményekben a bútorstoppot, ennek ellenére hazánkban évente mintegy 400 millió forintért vásárolnak közületek irodabútort, s ennek több mint felét a kombinát szállítja. Az új családot a régebbi típusok felváltására szánják, hiszen áruk megegyezik azokéval, viszont jobban alkalmazkodik a korszerű irodatechnikához.

A munkahelyi közérzet és teljesítményfokozás egyik fontos eleme az irodai környezet, s ha az intézmények egyéb tényezőket is ezek szolgálatába tudnak állítani, akkor nyilván *még kelendőbb* lesz a BÜROTÉKA, s feltehetően még több lesz a magánlakásokban is a könyvtár és dolgozószoba, ami ma még azért *nem általános* tartozéka azoknak.

A választójogi törvénytervezet társadalmi vitája

Hétfőn országszerte megkezdődött a *választójogi törvénytervezet társadalmi vitája*. A szervezésben meghatározó szerepet betöltő Hazafias Népfront arra törekszik, hogy *az állampolgárok minél szélesebb köre mondhassa el véleményét*, álláspontját a törvényjavaslatról. Ennek jegyében — a települések lakóinak részvételével sorra kerülő gyűlések mellett — *rétegtanácskozásokat* is tartanak, ahol a különböző korosztályok, foglalkozási ágak képviselői fejthetik ki nézetüket, jobbító szándékú észrevételeiket.

A nap folyamán a Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága munkacsoportot alakított, amelynek feladata, hogy elősegítse a választójogi törvénytervezet vitafórumainak munkáját, szervezze és irányítsa a tennivalókat. E munkacsoport a viták lezárultával összegzi majd a tapasztalatokat, és gondoskodik arról, hogy a vitában elhangzottak hiánytalanul eljussanak a törvénytervezet megalkotóihoz.

Amint azt a Hazafias Népfront Országos Tanácsánál elmondták: minden megyében elkészült a társadalmi viták *menetrendje*. A közeli napokban például a bajai posztógyárban, a romhányi kerámiagyárban gyűlnek össze a nagyüzemi munkások; Salgótarjánban és Szügyön a fiatalok, a Baranya megyei Szalántán és a Bács-Kiskun megyei Hartán a nemzetiségiek képviselőinek részvételére számítanak. Az országos tanácsnál ismételten felhívták a figyelmet: azok is elmondhatják a törvényjavaslatra vonatkozó véleményüket, akik ebben az időszakban nem tudnak személyesen részt venni a fórumok valamelyikén. Őket arra kérik, hogy írásban keressék meg a városi, megyei népfrontbizottságokat. A központi és a megyei napilapok is várják az írásban beküldött állampolgári észrevételeket.

Ügyvédek országos értekezlete

Budapesten hétfőre összehívták *az ügyvédi kar vezetőinek országos értekezletét*, hogy az elmúlt öt év tapasztalatai alapján értékeljék az ügyvédségnek az igazságszolgáltatásban — a bírákkal és az ügyészekkel együtt — végzett munkáját, s részvételét a jogalkalmazásban. Az eseményt az tette különösen időszerűvé, hogy szeptember elsejétől hatályba lépett az ügyvédi tevékenységről szóló új törvényerejű rendelet.

Dr. Kárpáti László, az Országos Ügyvédi Tanács elnöke tartott vitaindító referátumot a tanácskozáson, amelyen részt vettek az igazságügyi, a belügyi tárca vezetői, s a Közalkalmazottak Szakszervezetének illetékesei is. A beszámolóban hangsúlyozta, hogy *az ügyvédi munka alapvetően pozitívan értékelhető* az elmúlt időszakban. Az új szabályok azonban — az ügyvédi törvényerejű rendelet és a végrehajtását szabályozó miniszteri rendelkezések — további, az eddiginél is felelősségteljesebb feladatok elé állítják az ügyvédséget. Ami a közvéleményt is érinti: a friss jogszabályi előírások lényege — törekvése — az, hogy *a megváltozott társadalmi igényekhez igazították az ügyvédi tevékenységről szóló paragrafusokat.*

Dr. Markója Imre igazságügyminiszter időszerű jogpolitikai kérdésekről szólva kifejtette, hogy az igazságügyi apparátusban dolgozóknak — s ilyenek az ügyvédek is — a magánéletükben is az átlagosnál magasabb politikai, ideológiai és erkölcsi követelményeknek kell megfelelniük. Az ügyvéd — mondta — a maga hivatását teljesítve, a védői feladatokat ellátva nemcsak egyik fontos letéteményese a törvényességnek, hanem *nevelő, tudatformáló, jogi felvilágosító szerepkört is betölt.* Ennek megfelelően joggal megilleti az ügyvédséget a társadalom megbecsülése.

Az értekezlet után — a program folytatásaként — teljes ülést tartott az Országos Ügyvédi Tanács: az új törvényerejű rendelethez kapcsolódóan megvitatták és elfogadták az ügyvédkedés belső szakmai szabályzatait — az ügyvédek választásáról, a fegyelmi eljárásról, az ügyvédi munkaközösségek működéséről és gazdálkodásáról.

Sarlós István a KNDK-ban

(Folytatás az 1. oldalról)

tett meg a felszabadulás után a népi hatalom az ország északi részén. A KNDK történelmének nehéz időszakában, a koreai háború idején meggyőző erővel mutatkozott meg a szocialista országok internacionalista együttműködésének, kölcsönös szolidaritásának jelentősége, hangsúlyozta Sarlós István. A koreai nép hősies küzdelme mellett a szocialista országok közvetlen támogatása, sokoldalú segítségnyújtása, a nemzetközi demokratikus erők szolidaritása is számottevően hozzájárult az imperialista agresszió vereségéhez. A magyar nép ugyancsak kivette részét a küzdelem támogatásából.

A magyar belpolitikáról szólva Sarlós István kiemelte, hogy politikánkat a marxista—leninista elvek alapján dolgoztuk ki és dolgozzuk ki, s minden lényeges kérdés megoldásában egyidejűleg figyelembe vesszük a szocialista forradalom nemzetközileg közös törvényszerűségeit, valamint nemzetközi sajátosságainkat. Az MSZMP a vezető szerepét a nép ügye becsületes, felelős szolgálatának tekinti. Legfőbb módszerünk a meggyőzés. A hatalom birtokában is azt valljuk, anynyian vagyunk, ahány embert igazunkról és tennivalóinkról képesek vagyunk emberi szóval meggyőzni. Ebben van a mi igazi erőnk, húzta alá a szónok.

Sarlós István a továbbiakban arról beszélt, hogy országaink, népeink kapcsolatai a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság megalakulása óta szüntelenül bővülnek, fejlődnek. A kölcsönös előnyök és érdekek figyelembevételével mindenkor készek vagyunk gazdasági-kereskedelmi kapcsolataink sokoldalú fejlesztésére, műszaki-tudományos együttműködésünk, kulturális kapcsolataink további bővítésére. Különös jelentőséget tulajdonítunk a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Koreai Munkapárt jó kapcsolatainak, amelyek elvi alapja a marxizmus—leninizmus és a proletár internacionalizmus. A magyar párt, kormány és nép töretlenül szolidáris azzal a küzdelemmel, amelyet a Koreai Munkapárt, a KNDK kormánya, a szocialista Korea népe folytat a haza békés, demokratikus úton történő egyesítéséért. Miként eddig is tettük, úgy a jövőben is pártunk elvi politikájából következően kiállunk a koreai kommunisták, a koreai nép igaz ügye mellett.

Nemzetközi kérdésekről szólva Sarlós István rámutatott arra, hogy a feszültséget tovább élezik azok az imperialista törekvések, amelyek a katonai fölény megteremtésére, s ennek elérése érdekében a fegyverkezési verseny fokozására irányulnak. Hazánk a Varsói Szerződés szervezetén belül szövetségeseivel együtt változatlanul azt az álláspontot képviseli, hogy a tartós béke és biztonság a nukleáris és hagyományos fegyverzetek kiegyensúlyozott, a felek egyenlő biztonságát szavatoló csökkentésével teremthető meg. Ezzel összefüggésben nagyra értékeljük a Szovjetunió nak a közép-hatótávolságú rakéták csökkentése érdekében tett legújabb kezdeményezéseit.

KÖZÉLET-DIPLOMÁCIA • KÖZÉLET-DIPLOMÁCIA • KÖZÉLET-DIPLOMÁCIA

Üdvözlő távirat

Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke táviratban üdvözölte *Mengisztu Haile Mariamot*, a Szocialista Etiópia ideiglenes katonai kormányzó tanácsa elnökét, az etióp forradalom győzelmének 9. évfordulója alkalmából.

Katonai küldöttség utazott a Szovjetunióba

Kárpáti Ferenc altábornagy, a magyar néphadsereg politikai főcsoportfőnöke, honvédelmi miniszterhelyettes vezetésével hétfőn katonai delegáció utazott hivatalos, baráti látogatásra a Szovjetunióba. A küldöttséget *Alekszej Jepisev* hadseregtábornok, a szovjet hadsereg és haditengerészeti flotta politikai főcsoportfőnöke hívta meg.

Befejeződött a Magyar—Japán Gazdasági Klub 11. ülésszaka

A Magyar—Japán Gazdasági Klub 11. ülésszakának befejeztével a társelnökök: *Székács Imre*, a TESCO vezérigazgatója és *Iwata Kazuo*, a Toshiba Corporation elnöke közös okmányt írtak alá a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok, az ipari együttműködés bővítéséről, a harmadik piaci közös vállalkozások számának növeléséről. Tervezik, hogy még az idén japán kis- és középvállalatok vezetőiből álló küldöttség látogat Magyarországra, elősegítve az üzleti kapcsolatok további szélesítését.

Iwata Kazuót fogadta *Marjai József* miniszterelnök-helyettes, *Juhász Ádám* ipari államtitkár, *Melega Tibor* külkereskedelmi miniszterhelyettes és *Timár Mátyás*, a Magyar Nemzeti Bank elnöke.

A japán küldöttség az ülés munkájának befejeztével elutazott Magyarországról.

Hazaérkezett az Egyesült Államokból az MTESZ küldöttsége

Hazaérkezett az Egyesült Államokból a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének küldöttsége, amelyet *Tóth János*, az MTESZ főtitkára vezetett.

A küldöttséget a 281 tudományos egyesületet tömörítő Amerikai Tudományfejlesztési Szövetség látta vendégül. Tóth János és *William Carey*, az Amerikai Tudományfejlesztési Szövetség főtitkára megállapodást kötött a két tudományos szervezet együttműködése továbbfejlesztésének legfontosabb feladatairól, többek között szakemberek és publikációk cseréjéről. A magyar küldöttség találkozott a csaknem egymillió mérnököt képviselő Amerikai Mérnöki Karok Szövetségének elnökével, *Eugen Zwoyerrel* és vezető munkatársaival. A megbeszélések eredményeként megállapodást kötöttek a két szervezet együttműködéséről.

A magyar szakemberek ellátogattak a Vermont állambeli Brattleboróba, a holstein-fríz tenyészeti társulás központjába, látogatást tettek az Országos Szerszámgépipari Társulás virginiai központjában, a pennsylvaniai Landis köszörűgépgyárban, valamint a New York-i villamos és elektronikai mérnökök intézetében.

A Zsenmin Zsipao küldöttsége hazánkban

A PRESSINFORM vendégeként szeptember 1-től 12-ig a Zsenmin Zsipao háromtagú újságíró-küldöttsége tartózkodott hazánkban, *Jiang Juan-csunnak*, a lap külpolitikai főosztályának vezetőjével az élen. A küldöttség ismerkedett a magyar társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális élettel, meglátogatott ipari és mezőgazdasági üzemeket. A delegációt fogadta *Berecz János*, a Népszabadság főszerkesztője, *Nagy János* külügyi államtitkár és *Barabás János*, az MSZMP KB agitációs és propagandaosztályának helyettes vezetője.

Izraeli KISZ-küldöttség hazánkban

A KISZ központi bizottsága meghívására hétfőn hazánkba érkezett az Izraeli Kommunista Ifjúsági Szövetség delegációja *Mohamed Nafa* főtitkár vezetésével. Az ifjúsági küldöttség megkezdte a tárgyalásokat a KISZ KB *Fejti György* első titkár vezette delegációjával.

A megbeszélések során áttekintik a nemzetközi ifjúsági mozgalom időszerű kérdéseit, valamint a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésének lehetőségeit.

Kitüntetés

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa eredményes munkásságuk elismeréséül, nyugállományba vonulásuk alkalmával a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta *Farkas Ödön* építésügyi és városfejlesztési miniszterhelyettesnek és *Gallatz Imre* minisztériumi főtanácsosnak. A kitüntetéseket hétfőn *Ábrahám Kálmán* miniszter adta át.

A rák kemoterápiája

Bárdos professzor előadása

A Magyar Tudományos Akadémia kémiai tudományok osztályának hétfői ülésén *Bárdos Tamás* professzor, az MTA tiszteleti tagja a *rák kemoterápiája* területén végzett kutatásairól tartott előadást az Akadémián. Ezt követően *Szentágothai János*, az MTA elnöke átadta az Egyesült Államokban élő Bárdos Tamás professzornak a tiszteleti tagságot tanúsító oklevelet.

Az anyagtakarékossági sajtópályázat nyertesei

Hétfőn az Országos Tervhivatalban kiosztották a gazdaságos anyagfelhasználás és technológiák korszerűsítése programjának népszerűsítésére kiírt országos sajtópályázat díjait.

A pályázatot 1982 szeptemberében hirdette meg az Országos Tervhivatal. A pályamunkákat értékelve, az Országos Tervhivatal, az Ipari Minisztérium, az Országos Anyag- és Árhivatal, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, valamint a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium képviselőiből álló bizottság az első díjjal *Breitner Miklósnak*, a Figyelő munkatársának *Jobb minőséget — kevesebb anyagból* című könyvét jutalmazta. Második díjat kapott az Ötlet folyóirat szerkesztőségének kollektívája és *Szamek Tamás*, a Pénzügyi Szemle szerkesztője. Harmadik díjjal jutalmazták *Molnár Erzsébetnek*, a Csepel Újságban, *Faludi Andrásnak* a Magyar Nemzetben és *Kovács Jánosnak* a Magyar Mezőgazdaságban megjelent cikkeit. A díjakat *Pulai Miklós*, az Országos Tervhivatal elnökhelyettese adta át.

Köpeczi Béla felszólalása

Szakszervezeti ülés a FÉSZEK-ben

Hétfőn ülést tartott a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének központi vezetősége a FÉSZEK Művészklubban. A tanácskozáson egyebek között a művészeti szakszervezetek IX. kongreszusán hozott határozatok végrehajtását tekintették át.

Mint arról *Simó Tibor*, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének főtitkára beszámolt: a kongresszus óta eltelt mintegy három esztendőben a művészeti szakszervezetek elősegítették új, értékes művészeti alkotások megszületését és terjesztését, jelentős eredményeket értek el az érdekképviseleti munkában, a művészek és a művészeti dolgozók életés munkakörülményeinek javításában. Jelentős előrelépésnek tekinthető az *impresszálási rendelet kiadása:* az új szabályozás szerint — egyebek között — egyes tartós szerepléseknél csökkent a kötelező deviza-hazautalás mértéke, az artistáknál lehetővé vált, hogy elszámolják a saját tulajdonú lakókocsi használatának költségeit. Kedvezően változtak a munkaviszonyban nem álló előadóművészek társadalombiztosításának feltételei: ma már táppénzt terhességi-betegágyi segélyt, családi pótlékot is kapnak járulék fizetése mellett. *Korszerűsítették a szerzői jogi törvény végrehajtási rendeletét:* bevezették — a világon harmadikként hazánkban — az úgynevezett „kazettajogdíjat", amely az előadóművészeknek és a szerzőknek pótolja a tömeges, magáncélú másolatkészítéssel okozott veszteséget.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége központi vezetőségének ülésén részt vett és felszólalt *Köpeczi Béla* művelődési miniszter. Egyebek közt elmondotta: a gazdasági szabályozók alakulásától, alkalmazásától függetlenül hosszú ideje bizonytalanság tapasztalható a kultúra területén a tekintetben, hogy a mecénás — a művelődésügyi tárca, a tanács, a társadalmi szervezetek és a nézők, olvasók, fogyasztók — mit támogassanak. Igen fontos tehát tisztázni, hogy mely értékeket népszerűsítsünk, és hogyan osztjuk el ennek függvényében a szűkülő gazdasági erőforrásokat. Összevetésre van szükség a tekintetben is, hogy mennyit fordítsunk az alapellátásra és mennyit az ezzel össze nem függő kulturális szükségletek kielégítésére. Az állami költségvetésből évente 8—9 százalékot fordíthatunk kultúrára.

Chilei szolidaritási nagygyűlés Székesfehérváron

Chilei *szolidaritási nagygyűlést* rendeztek hétfőn a székesfehérvári egészségügyi szakközépiskola aulájában. A demonstráción a székesfehérvári nagyüzemek dolgozóinak és tanulóifjúságának képviselői emelték fel szavukat a *Pinochet-rezsim népirtó, antidemokratikus politikája ellen*, szabadságot követelve a latin-amerikai népeknek. A nagygyűlésen felszólalt *Tomas Solis*, a Chilei Kommunista Párt magyarországi képviselője, aki drámai hangon számolt be a chilei szervezett dolgozók, parasztok és a fiatalok tiltakozó megmozdulásairól, s a fasiszta diktatúra brutális ellenintézkedéseiről.

A nagygyűlés résztvevői a Magyar Szolidaritási Bizottsághoz intézett táviratukban kifejezték a magyar dolgozók együttérzését a szabadságért harcoló chilei néppel, majd megkoszorúzták az egészségügyi szakközépiskola aulájában *Salvador Allende* mellszobrát. Ezen a napon tiltakozó röpgyűléseket tartottak a Székesfehérvári Könnyűfémműben és az Ikarus székesfehérvári gyárának nyolcvan munkahelyén is.